

๑๑๔) ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐) นายประสิทธิ์ โภธสุธน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไข เพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอนั้น ได้เสนอร่าง บันทึก หลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบ คำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ เมื่อเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติ และยุติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ เป็นผู้บังคับบัญชากลุ่มงานนี้ได้มอบหมาย ให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงาน การประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสาร ครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจกระเบียบวาระการ ประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับยุติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสาร ประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๘ เสนอบันทึกข้อความนี้ผ่านนายศิโรจน์ นายศิโรจน์จึงได้ทำบันทึก ข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา ถึงร่างทั้งสามฉบับ เห็นควรนำกราบ เรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจกระเบียบวาระการประชุม รัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อ ต่อจากนายศิโรจน์ ได้ส่งไปยังนางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการ แทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรณิภาเกษียนว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรอง

ประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุขราคม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วได้ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ สั่งว่าอนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัทร อุ่ณกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน รองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายังนายศิโรจน์ ว่าจำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ โดยที่มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่ และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนำร่างเดิมกลับคืน ทั้งที่มิได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัทร นายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วยขณะเปลี่ยนร่างดังกล่าว ร่างฉบับใหม่ที่นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ แนบมา

พร้อมกันด้วย ตามสำเนาเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๓ ร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเนื้อหาด้วยการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้ ผลก็คือผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและกฤษฎีกา ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม (นางบุษกร) และเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบกฤษฎีกาที่จำเลยที่ ๒ ได้มีการเปลี่ยนร่างใหม่และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเขียนสั่งในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ แต่อย่างใด ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุม

พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมา
 สับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ซึ่งร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างกันในหลักการที่เป็นสาระสำคัญ คือ เพิ่ม
 มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เข้ามา เป็นหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นการเกินกว่าหลักการ
 เดิม และถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่อาจนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านั้นได้
 หากจะเสนอหลักการใหม่ก็ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิก
 เข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม
 ได้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้น บรรจุเข้าระเบียบ
 วาระการประชุมรัฐสภาได้ ผลของการที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑
 บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตาม
 เจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
 และกฎหมาย ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (๓.๒) ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.
 ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) ของ
 รัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อ
 แก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระ
 การประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒
 นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหาหรือที่ห้องทำงาน ไม่ได้
 ทำการตรวจสอบ หากได้ตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖
 วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็น
 ผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญเข้ามาใหม่ มิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดพลาด
 เล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ โดยไม่ปรากฏว่าได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสาร

ประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ดังกล่าว อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก่ไขญัตติเดิม ซึ่งถ้าสั่งให้แก้ไข ก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้เพราะเพิ่งผ่านมา ๗ วัน นับแต่วันรับญัตติ หรือจะให้ถือว่าสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็ได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ ซึ่งมีนางพรณีภานุรักษ์เสนอจำเลยที่ ๑ ให้พิจารณาอนุญาตบรรจุวาระ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุมกล่าวเปิดประชุม กลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุม ตั้งแต่วาระที่หนึ่งซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาจึงมีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา (๓.๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิด

การประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภาและยังไม่ได้ลงมติ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มีคำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง ยังไม่ทันได้พิจารณาวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ส่วนที่โจทก์มีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญที่มีผู้ไปยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ส่วนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาล

รัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๓๐ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลข้อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสารและความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการ

ดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

พิเคราะห์พยานหลักฐานตามทางไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประกอบรายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์แล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า โจทก์เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ช.” มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้มีผลใช้บังคับ ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภา โดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ จำเลยทั้งสองเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป

รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)... ถึง (๗)... โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการด้วยว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ นายสมักร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมา

ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป และต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมด้วยว่า สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๗๕ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๒๕ คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐ ว่าต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งเป็นจำนวนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จำเลยที่ ๑ สังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองรวมทั้งพรรคเพื่อไทยและสมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙๑ เป็นหลัก อันเป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภาดังกล่าวมาแล้ว เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ เพื่อนำไปสู่

การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ รัฐสภาพิจารณาวาระที่
หนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่หนึ่งและผ่านวาระที่สองแล้ว จะพิจารณาวาระที่
สามในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ และ
ผู้อื่นอีกไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวม ๕ คำร้อง เสียก่อน ศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง
๗ ปาก รวมทั้งพลเอกสมเจตน์และนายวิรัตน์ และได้สวนพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ๗ ปาก รวมทั้งนาย
สมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ ๑ คดีนี้) และนายอุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่ ๒ คดีนี้) แล้ว
วินิจฉัยโดยกล่าวไว้ด้วยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการยกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับ
เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชนก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนา
รัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้
อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของ
รัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา
๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕
หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ฝ่ายจำเลยซึ่งยังประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญอยู่ก็ดำเนินการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนวคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง
แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการ
การทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่อง
ต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และ
มาตรา ๒๓๗ ดังนั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก รวมทั้งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิก

วุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ก็นำไปลงข่าว ซึ่งตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความ大意ว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจาก การเลือกตั้งสามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมาย ล.๖ ถึง ล.๘ โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งขณะนั้นจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งถ้าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สมาชิกวุฒิสภา ๗๖ คนนี้เมื่อสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระแล้วก็ไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้ เพราะจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ แต่ตามที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยก็ได้ยื่นสามฉบับดังกล่าว ฉบับที่หนึ่ง จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (เจ้าหน้าที่รัฐสภาเรียกว่า ผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โปธสฤษดิ์ สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ โดยทั้งสามฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วมเสนอครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ซึ่งฉบับที่หนึ่งมีจำนวน ๓๑๔ คน มีปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้เฉพาะฉบับที่หนึ่งฉบับเดียว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่าหลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา

๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใด) เหตุผล โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และระบุในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใดเช่นเดียวกับหลักการ) ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปรากฏว่านางนงค์เยาว์ ประพิน นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภาขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภา

เพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดั่งที่กล่าวมาแล้ว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณา กำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมิได้เขียนสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบกร่องโดยขาดสาระสำคัญ ในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก

วุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้ว และข้อนี้ก็ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลงดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๒ กับคณะจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยการจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อนนั่นเอง โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน หรือก็คือไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี แต่อย่างใด จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเอรวัทร อุ้งกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง นายเอรวัทรประสานงานไปยังนายศิโรจน์แล้ว นายอนาวินนำร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ นายศิโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างเดิม จำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้เขียนสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้ มอบให้นางนงศ์เยาว์ ประดิษฐ์ ผู้ได้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงศ์เยาว์ตรวจสอบแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จึงได้เขียนด้วยลายมือแทรกเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” ลงไประหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา ๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ และได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียง ผู้อำนวยการสำนักงานการ

ประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติ และนิติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียรณในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้ อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยังเลขาธิการรัฐสภา แต่ได้มอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกัน จำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามีกรำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำต่อองค์คณะในการไต่สวนของโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ถึงคำถามนี้ว่า ทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียรณสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างฉบับที่หนึ่งที่อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็คือร่างฉบับใหม่ดังกล่าว ส่วนร่างเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่าย

จำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็ได้เดินแฟ้มไปยังงานสารบรรณแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานการประชุม ที่ห้องรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างเดิมแต่อย่างใด จึงมิได้ผ่านนางพรรณีภา นายนิคมและนายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์จัดทำและลงชื่อ มีนายศิโรจน์เกษียนตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ นั้น นางบุษกรมิได้ลงชื่อหรือเกษียนและจำเลยที่ ๑ ก็มิได้เกษียนสั่งแต่อย่างใด จำเลยที่ ๑ คงเกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ซึ่งการที่นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิมนี้นั้น โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๑ ว่าร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ มิได้เป็นการแก้ไขในรายละเอียดหรือแก้ไขเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นหลักการเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติและหลักการเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่อาจใช้วิธีสับเปลี่ยนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นผลให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสองเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ และฟ้องข้อ ๓.๒ ว่า จำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม แต่ก็มิได้สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์บันทึกเกี่ยวกับร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๔ มิได้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขญัตติเดิมตามข้อบังคับ

การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ แต่เก็เขียนสั่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข ๖๒๑ จึงต้องถือว่าสั่งให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่ในการประชุมจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการประชุม โจทก์อ้างว่าเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๓๕ นาฬิกา เป็นการประชุมวาระที่ ๑ ตามรายงานการประชุมได้บันทึกไว้ด้วยว่า จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม ๖๓๙ คน ระหว่างการประชุมมีการประท้วงกันมาก ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๕๗ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๕๕ นาฬิกา ของวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๐๓ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๓๑ นาฬิกา ของวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน ซึ่งเสียงที่รับหลักการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาคณะละร่าง รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน เรียบร้อย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมจึงกล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น

ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ” แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิปสามฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่าให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับ ๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยก็จะครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งก็คือเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ในการวินิจฉัยนับวันของจำเลยที่ ๑ นี้ โจทก์ฟ้องตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ ว่า จำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับเป็นเหตุให้นายนิพิฐ

อินทรมบัตติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่า สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ (จำนวน ๒๐๒ คน) ยื่นคำแปรญัตติทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖

ต่อมาได้มีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา คณะที่พิจารณาร่างฉบับที่หนึ่งก็พิจารณาไม่ราบรื่นมีปัญหาหักท้วงกันมาก รวมทั้งปัญหาว่าคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ๕๗ คน ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคสาม กำหนดว่า การแปรญัตติต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ต่อมาเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ คณะกรรมการธิการของรัฐสภาพิจารณาเสร็จ ต่อไปก็เป็นการประชุมวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เริ่มประชุมตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป การพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา การออกเสียงลงคะแนนใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ถือเอาเสียงข้างมาก ซึ่งสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งมีบัตรแสดงตนและลงคะแนนเพียงใบเดียว แต่มีการกล่าวหาว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางราย เช่น นายนิศร ทองธิราช ใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์คราวละหลายใบในการออกเสียงลงคะแนนในคราวเดียวกัน เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ อันเป็นการแสดงตนและลงคะแนนแทนสมาชิกรัฐสภาที่ไม่ได้แสดงตนและลงคะแนนด้วยตนเอง การประชุมรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเสร็จสิ้นวาระที่สองทั้งสามร่างเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เอกสารหมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ ซึ่งต้องรอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้น ๑๕ วันแล้วให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีสมาชิกรัฐสภาไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและเรียกตั้งนี้ พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม

กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะผู้ร้องที่ ๓ และ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และเรียกประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้อง ที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้อง ที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ โดยผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖ ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๖ และผู้ร้องที่ ๔ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ กับคณะ คือ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาไปยื่นคำร้องต่อโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำครั้งนี้ ส่วนทางรัฐสภาก็ได้รอฟังทางศาลรัฐธรรมนูญหรือรอฟังโจทก์ คงประชุมพิจารณาวาระที่สามตามนัดในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จากนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหนังสือลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งผ่านรัฐสภาแล้วไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป ส่วนศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๕ ปาก พยานศาล ๒ ปาก รวม ๗ ปาก เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แล้ววินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ สรุปเป็นประเด็นหลักสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผลหลัก ๓ ประการ คือ (๑) ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือ ร่างเดิมตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง

ชั้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (คือ ร่างฉบับใหม่ตามสำเนาเอกสารหมาย จ.๒๓) ซึ่งร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจาก ร่างเดิมหลายประการ คือ การเพิ่มเติมหลักการโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ จะมีผลทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ให้สมาชิกวุฒิสภาทราบทุกคน เมื่อมิได้นำเอาร่างเดิมมาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างฉบับใหม่ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการ โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกวุฒิสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้นไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย และ (๓) วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียง

ลงคะแนน แต่จากพยานหลักฐานในการไต่สวนชี้ให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑๖๒ (นายนิศร ทองธิราช) ซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภาได้ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนคราวละหลายใบ หมุนเวียนใส่เข้าไปในเครื่องอ่านบัตรและกดปุ่มแสดงตนติดต่อกันหลายครั้ง รับฟังได้ว่ามีสมาชิกรัฐสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติในที่ประชุมรัฐสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ (คือฉบับที่หนึ่ง) แต่ได้มอบให้สมาชิกรัฐสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม และขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการ ซึ่งมีได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ต่อมาวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำหรับสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ขอร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนอ้างเหตุว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ และเกี่ยวกับการประชุมรัฐสภาในคราวนี้ยังมีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ ด้วย โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำฝ่ายค้าน ทำหนังสือลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ระบุว่านายนิคม ประธานวุฒิสภา ทำหน้าที่ร้อง

ประธานรัฐสภา ที่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ทำหนังสือลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง และนายอภิสิทธิ์ร่วมกับคณะ ๑๔๔ คน ทำหนังสือลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๘๓ คน ออกจากตำแหน่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ ส่งเรื่องถอดถอนไปยังโจทก์ ต่อมาวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๖ กำหนดเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ต่อมาเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ ส่งร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร ระบุข้อความด้วยว่า สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งสำนักพระราชวังเพื่อขอลอนร่าง สำนักพระราชวังเลขาธิการแจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลทราบแล้ว จึงขอส่งร่างคืน วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่ต่อมาวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ นั้นไม่ชอบ ต่อมาวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้นางสาวยิ่งลักษณ์พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เกิดรัฐประหาร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกิน ๒๒๐ คน ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาประชุมดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

กรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ แล้วสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนนายนิคมออกจากตำแหน่งและไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ล.๓ ถึง ล.๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนาบันทึกการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๓๕ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ ทางโจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๘ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘ ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีอาญานายนิคม ทองธีรราช และจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๘ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมรวมทั้งให้ไต่สวนบุคคลเพิ่มเติมอีก ๕ คน แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม (คณะกรรมการร่วม) ฝ่ายละ ๔ คน ประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ครั้งที่สอง เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ จากนั้นได้รวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานสองคน คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยั้ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประชุมครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ คณะทำงานฝ่าย

ผู้แทนโจทก์เห็นว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมได้เพียงพอสามารถดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ได้แล้ว ส่วนคณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดขอรับเอกสารหลักฐานทั้งหมดไปพิจารณาทำความเข้าใจความเห็นเสนออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาต่อไป แล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑ ทำความเห็นเสนออัยการสูงสุดว่า เห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ระหว่างนั้น คือ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญานายนิศร ทองธีราช ต่อศาลนี้ว่านายนิศรนำบัตรประจำตัวและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นบัตรจริงของนายนิศรและของสมาชิกรัฐสภารายอื่นหลายใบมาใช้แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนของตน และแสดงตนและออกเสียงแทนสมาชิกรัฐสภารายอื่นในวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เห็นชอบว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอรับดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ คณะทำงานร่วมได้ประชุมกันอีกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ มีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องเองเป็นคดีนี้โดยฟ้องเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกมีว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ หรือไม่ เห็นว่า เหตุที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมก็เพราะสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมกันลงชื่อเสนอญัตติดังกล่าวได้ทักท้วงว่าเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมยังไม่ครบถ้วนตามข้อสรุปในการหารือกันระหว่างสมาชิกรัฐสภาก่อนที่จำเลยที่ ๒ กับคณะจะเสนอญัตติดังกล่าว โดยสาระสำคัญของข้อสรุป คือ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ จำเลยที่ ๒ จึงมอบหมายให้นายอนาวิน เป็นผู้ไปประสานงานกับนายเอรวัตร์ ที่บริเวณชั้น ๓ อาคารรัฐสภา เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม นายเอรวัตร์ได้ประสานงานกับ

ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ว่าจำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขญัตติดังกล่าว สำนักงานประชุม ได้ตรวจสอบและวิเคราะห์ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ขอปรับปรุงทั้งสองฉบับแล้วปรากฏว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่าวรรคหนึ่งต่อท้ายมาตรา ๒๔๑ และเห็นว่าเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำเลยที่ ๑ ได้เชิญนางบุษกร (ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม) ไปพบที่ห้องทำงานและสอบถามถึงกรณีการปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวว่าสามารถกระทำได้หรือไม่ เพียงใด นางบุษกรได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการขอปรับปรุงของผู้เสนอหลักในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าสามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า “ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติ จะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา” และมีแนวปฏิบัติที่สำนักงานประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ยึดถือปฏิบัติติดต่อกันมากรณีมีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและนิติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ จึงได้ลงนามอนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างทั้งสามฉบับรวมทั้งญัตติของจำเลยที่ ๒ กับคณะเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยมีคำสั่งให้นัดประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาแก้ไขเปลี่ยนแปลง จากข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงว่าจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นภายหลังไปสลับสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมที่แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอต่อจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๐ เมื่อร่างฉบับเดิมมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้ การเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสองในร่างฉบับใหม่จึงสอดคล้องกับบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ

ของร่างฉบับเดิมและฉบับใหม่ และเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของร่างฉบับเดิมเพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงของสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมกันลงชื่อเป็นผู้เสนอ ถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ ทั้งได้รับความจากคำเบิกความและคำให้การในชั้นไต่สวนของนายจร พันธ์เป็รื่อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประจำ อดีตเลขาธิการวุฒิสภา นายศิริโรจน์ แพทย์พันธ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางนงศ์เยาว์ ประพิณ นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายธงชัย ดุลยสุต เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ว่า ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่าญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภานั้น หมายความว่าญัตติที่ได้รับการบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว มิได้หมายความว่าญัตติที่ยังไม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ดังนั้น หากญัตติใดยังไม่ได้รับการบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติย่อมสามารถกระทำได้โดยผู้ร่วมลงชื่อในร่างแล้วไม่จำเป็นต้องลงชื่อในญัตติที่มีการแก้ไขอีกครั้งแต่อย่างใด และยังคงเลขาธิบดีเดิมและลายมือชื่อสมาชิกที่ลงไว้เดิม อันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทางธุรการที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาโดยตลอดทั้งการขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายอื่น กรณีไม่มีเหตุให้ระวางสงสัยว่าพยานดังกล่าว มีส่วนได้เสียหรือให้ถ้อยคำหรือเบิกความช่วยเหลือหรือปรักปรำฝ่ายใด เชื่อว่าเป็นการให้ถ้อยคำและเบิกความตามจริง ยิ่งกว่านั้นในการประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ก็ไม่มีสมาชิกวุฒิสภาโต้แย้งหรือทักท้วงญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ของจำเลยที่ ๒ กับคณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมกันลงชื่อเป็นผู้เสนอญัตติดังกล่าว ไม่มีผู้ใดคัดค้านหรือขอถอนชื่อโดยอ้างว่าไม่ตรงตามเจตจำนงของตนแต่อย่างใด แต่กลับลงมติรับหลักการ ซึ่งแสดงว่าร่างฉบับใหม่นั้นตรงตามเจตจำนงของสมาชิกวุฒิสภาผู้ร่วมกันลงชื่อเสนอมาแต่แรก ทั้งร่างฉบับใหม่ยังผ่านการพิจารณาและลงมติโดยที่ประชุมรัฐสภาทั้งสามวาระ แม้การแก้ไขหรือสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนี้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม มาตรา ๒๙๑ (๑) (๒) และ (๔) และมาตรา ๓ วรรคสอง และมีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่งก็ตาม แต่ในการพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ต้องได้ความว่าจำเลยทั้งสองมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบและมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมิฉะนั้นก็มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งก็คือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นนั่นเอง แต่ตามข้อเท็จจริงดังที่ได้วินิจฉัยมาข้างต้นได้ว่ามีข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นร่างเดิมแล้วว่าจะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี เพียงแต่ร่างเดิมมิได้ระบุว่าแก้ไขตรงมาตราใดที่มีข้อความตามนัยให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาติดต่อกันได้ อันเป็นการบกพร่องในการยกร่างของร่างเดิม เมื่อจำเลยที่ ๒ ทราบข้อบกพร่องก็ดำเนินการจัดทำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ร่างฉบับใหม่ได้

ระบุแก้ไขตรงมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้ตรงกันกับที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นร่างเดิมเพื่อจะได้มีเนื้อความถูกต้องตามความประสงค์ส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ โดยจำเลยที่ ๒ เข้าใจโดยสุจริตว่าการแก้ไขด้วยวิธีการนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมสามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งใช้บังคับในขณะเกิดเหตุ สำหรับจำเลยที่ ๑ นั้น ก็ได้ความว่าก่อนที่จะอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้เชิญนางบุษกร (ผู้อำนวยการสำนักการประชุม) ไปพบที่ห้องทำงานและสอบถามถึงกรณีการปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวว่าสามารถกระทำหรือไม่ เพียงใด นางบุษกรได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการขอปรับปรุงของผู้เสนอหลักในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าสามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ จึงมีเหตุผลให้รับฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตว่าสามารถนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมได้ คดีรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสองมีเจตนาและเจตนาพิเศษดังกล่าว การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการที่สองมีว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณา เป็นผลต่อเนื่องมาจากจำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตว่าผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธานรัฐสภายังไม่ได้สั่งอนุญาตบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐสภาก็ได้คืนร่างเดิมให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปก่อนแล้ว ดังนี้ การที่จำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๖๒๑ ให้นำร่างดังกล่าวบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม จึงเป็นการสั่งไปโดยถือว่ามี การแก้ไขญัตติเดิมเป็นร่างฉบับใหม่เพียงฉบับเดียวแล้ว หาใช่ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาจะให้ใช้ร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมไม่ เพราะขณะนั้นจำเลยที่ ๑ ยังเชื่อว่าสามารถเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ได้ การที่ต่อมาจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่เสนอให้ที่ประชุมรัฐสภาก็เป็นเพราะเชื่อมาแต่ต้นว่าสามารถ

กระทำได้ตามธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบต่อกันมา ถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมพิจารณาญัตติดังกล่าวในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่หรือเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒

ปัญหาประการสุดท้ายที่ต้องวินิจฉัยมีว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่ ๑ จงใจน้บระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน เห็นว่า ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้นคณะกรรมการธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการธิการภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นอย่างอื่น” โดยจำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานในที่ประชุมกล่าวว่า กำหนดเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้น ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับ

หลักการ คือ นับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่า ให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน แต่สำหรับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันที่ใด จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุมโดยจำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ เมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับหนึ่งวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัย ก็จะต้องครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ แม้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป แต่การที่จะถือว่าจำเลยที่ ๑ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ จะต้องได้ความว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมิฉะนั้นก็มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งก็คือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น จำเลยที่ ๑ ยืนยันชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘ ต่อโจทก์ว่า เมื่อที่ประชุมรัฐสภามิได้มีมติกำหนดเวลาแปรญัตติเป็นอย่างอื่น กำหนดเวลา ๑๕ วัน ต้องนับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) มิใช่ นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภามีมติกำหนดวันแปรญัตติ (วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖) เพราะถ้านับเช่นนั้นจะเป็นการนับเวลาแปรญัตติที่ขัดกับข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง จำเลยที่ ๑ ไม่มีอำนาจจะนับเวลาการแปรญัตติให้แตกต่างไปจากที่ข้อบังคับการประชุมรัฐสภากำหนดไว้ ดังนั้น การที่จำเลยที่ ๑ กล่าวต่อที่ประชุมว่าองค์ประชุมไม่ครบ จึงต้องถือเอา ๑๕ วัน ตามข้อบังคับนั้น ย่อมเป็นการวินิจฉัยที่เชื่อโดยสุจริตว่าเป็นการวินิจฉัยตามข้อบังคับดังกล่าว แม้การวินิจฉัยของ

(อม.๓๑)

- ๓๔ -

จำเลยที่ ๑ นี้จะทำให้มีสมาชิกรัฐสภาบางคนยื่นหรือเสนอคำแปรญัตติไม่ทัน เช่น นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ แต่ก็ยังมีสมาชิกรัฐสภายื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทันถึง ๒๐๒ คน ยิ่งกว่านั้นจำเลยที่ ๑ ยังให้โอกาสนายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายในวาระที่สองด้วย พยานหลักฐานที่ได้จากการไต่สวนยังไม่เพียงพอให้ฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓

จึงวินิจฉัยยกฟ้อง.

นายวงศ์พร จิระภาค

(อม.๓๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๖๓

คดีหมายเลขแดงที่ อม.๗๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๓ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง

{	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
	นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
	นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภา โดยตำแหน่งจำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองได้กระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยมีเจตนา กล่าวคือ ฟ้องข้อ ๓.๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วย

บันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่างที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔ ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะ จำนวน ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐) ซึ่งนายประสิทธิ์ โภธสุธน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ จำนวน ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ซึ่งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ จำนวน ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอนั้น ได้เสนอร่าง บันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๕ เมื่อเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๕ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ซึ่งมีนายศิโรจน์ แพทย์พันธ์ เป็นผู้บังคับบัญชากลุ่มงานนี้ได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบนางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างไร เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๘ เสนอบันทึกข้อความนี้ผ่านนายศิโรจน์ นายศิโรจน์จึงได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา ถึงร่างทั้งสามฉบับ เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อ

ต่อจากนายศิโรจน์ ได้ส่งไปยังนางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภาเขียนว่ากราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุขราคม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วได้ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เขียนสั่งว่าอนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๑ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ สั่งว่าอนุญาตดังกล่าว เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๐๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร อุ่นงกลาง ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑ ประสานมายังนายศิโรจน์ ว่าจำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้ โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ โดยที่มีได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่ และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสำนักสภาผู้แทนราษฎร และนำร่างเดิมกลับคืน ทั้งที่มีได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาหรือขั้นตอนทางธุรการ ซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วยขณะเปลี่ยนร่างดังกล่าว ร่างฉบับใหม่ที่น่ามาสืบเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ แนบมาพร้อมกันด้วย ตามสำเนาเอกสาร ประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๓ ร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่ม เนื้อหาด้วยการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิก ภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกิน ๒ ปี สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอ ให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงศ์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไข แล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาต บรรจुरะเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธาน รัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจुर่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักงาน การประชุม (นางบุษกร) และเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบยุติที่จำเลยที่ ๒ ได้มี การเปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเขียนสั่งในบันทึกข้อความเอกสาร ประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ แต่อย่างไร ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่ จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ซึ่งร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างกันในหลักการที่เป็น สาระสำคัญ คือ เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เข้ามา เป็นหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็น

การเกินกว่าหลักการเดิม และถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่อาจนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านั้นได้ หากจะเสนอหลักการใหม่ก็จะต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมได้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่อาจนำร่างฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้นบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ ผลของการกระทำของจำเลยที่ ๒ ที่นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง จึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบข้อบังคับที่ประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ พ้องข้อ ๓.๒ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่าร่างรัฐธรรมนูญที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ และหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายใน ๑๕ วันนับแต่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียกนางบุษกร ไปหาหรือที่ห้องทำงาน และไม่ได้ทำการตรวจสอบ หากได้ตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ โดยไม่ปรากฏว่าได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ ดังกล่าว อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม ซึ่งถ้าสั่งให้แก้ไขก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้เพราะเพิ่งผ่านมา ๗ วัน นับแต่วันรับญัตติ หรือจะให้ถือว่าสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็มิได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียณสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๑ ซึ่งมีนางพรรณนิภาบันทึกเสนอจำเลยที่ ๑

ให้พิจารณาอนุญาตบรรจुरะเบียบวาระ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุมกล่าวเปิดประชุมกลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาจึงมีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา และฟ้องข้อ ๓.๓ จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมได้มีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วพบว่าองค์ประชุมไม่ครบซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภาและยังไม่ได้ลงมติ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ

ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มีคำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง ยังไม่ทันได้พิจารณาวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ส่วนที่โจทก์มีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญที่มีผู้ไปยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๓๐ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีตั้งใจนับระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภา

เสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกวุฒิสภาลงลายมือชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒) โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่ พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานร่วมกับคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวง จิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ (เดิม) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และ มาตรา ๑๙๘

จำเลยที่ ๑ ให้การปฏิเสธ โดยให้การว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ดังนั้น ตราบใดที่จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภายังมิได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ ไม่ว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของญัตติ และจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาก็ได้ให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ ในครั้งนี้ก่อนจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ผู้เสนอแฟ้ม ว่าการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมานี้สามารถทำได้หรือไม่ ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้วหรือไม่ นางบุษกรตอบว่าทำได้และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องแล้ว จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบเอกสารในแฟ้มที่เสนอก็มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ และ ๒๓ ไม่มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕, ๑๘ และ ๒๔ ในแฟ้มและจำเลยที่ ๑ ไม่ทราบว่านางนงศ์เยาว์ ประพิน ทำบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ซึ่งในข้อนี้นางบุษกรให้การในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. รับว่านางบุษกรมิได้เสนอเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ จึงเชื่อโดยสุจริตว่าการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ดำเนินการทางธุรการถูกต้องครบถ้วน ไม่มีเจตนาที่จะปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตแต่อย่างใด สำหรับการนับเวลาเสนอคำแปรญัตตินั้น ในคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ หลังจากที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการทั้งสามร่างและตั้งคณะกรรมการพิจารณาของรัฐสภาสามชุด ชุดละร่างแล้ว มีผู้เสนอคำแปรญัตติ ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ แต่ก็มีผู้เสนอ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๑๕ วันหรือ ๖๐ วัน โดยขณะนั้นไม่มี

ปัญหาวานับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุม จำเลยที่ ๑ ต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จำต้องมีคำสั่งปิดประชุม ก่อนสั่งปิดประชุม จำเลยที่ ๑ ย้ำถึงเวลาการแปรญัตติ ๑๕ วันไปพลางก่อน เพื่อรักษาสิทธิ การเสนอคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา เพราะจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเห็นว่าเมื่อ ยังไม่ได้กำหนดเวลาแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น ก็ต้อง ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ ไปก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอคำแปรญัตติได้มีเวลาเตรียมการจัดทำคำแปรญัตติได้ ทัน เมื่อต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้นัดประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติให้ เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ เห็นว่าเมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปร ญัตติไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับ ฯ ข้อ ๙๖ จะ วินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นมิได้ และแม้ว่าเหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาทำคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน แต่สมาชิกส่วนใหญ่ คือ ๒๐๒ คน ยื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทัน มีเพียง ๑ คนเท่านั้น คือ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ก็ได้ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายใน วาระที่สอง จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะทำผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และเมื่อมี ผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและร้องไปยังโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) แม้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ ไม่ชอบ แต่จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาทำผิดกฎหมาย และจากการไต่สวน ของโจทก์ โจทก์ไต่สวนพยานบุคคล ๒ ประเภท คือ (๑) พยานฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายไพบุลย์ นิติตะวัน นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายวันชัย สอนศิริ และ นายอุทัย ยอดมณี ซึ่งเป็นนักการเมืองและนักเคลื่อนไหวทางการเมือง มีความคิดเห็นและ ดำเนินการทางการเมืองตรงกันข้ามกับจำเลยที่ ๑ มาโดยตลอด ทั้งเป็นผู้ร้องกล่าวหาจำเลยที่ ๑ ถือ ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ (๒) พยานที่เป็นข้าราชการประจำรัฐสภาหรืออดีตรัฐสภา ประจํารัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงที่ไม่มีส่วนได้เสีย ได้แก่ นางนงค์เยาว์ ประพิณ นายศิโรจน์

แพทย์พันธุ์ นางบุษกร อัมพรประภา นางนรรัตน์ พิมเสนนายจ่านงค์ สวมประจำ นายจรูญ พันธุ์เป็รื่อง นางสาววันเพ็ญ อินทร์รอย นางพรธนิภา เสริมศรี นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย นางสาวรุ่งนภา ชันธิโชติ นายธงชัย ดุลยสุข และนางสาวสุภางศ์จิตต ไตรเทพพิสัย ซึ่งต่างให้ถ้อยคำตรงกันและสอดคล้องกับ คำให้การของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ขออ้างเอาบันทึกปากคำพยาน ๕ คนแรกดังกล่าวที่ให้ถ้อยคำ ชั้นไต่สวนของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ โจทก์ไต่สวนแล้วเลือกเชื่อพยานที่เป็น ฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวโดยเห็นว่าจำเลยที่ ๑ ส่อว่ากระทำผิด ส่งเรื่องให้ถอดถอน จำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ วุฒิสภาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สมานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ขอถือเอาภาพเคลื่อนไหวและเสียง (VCD) บันทึกคำชี้แจงและรายงานการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ ด้วย ส่วนในทางอาญา โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญาส่งเรื่องให้ อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะ ดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมกัน รวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบปากคำพยานเพิ่มอีก ๒ คน คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับ มอบอำนาจจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองปากก็ให้การไปในทางเดียวกันกับพยานที่โจทก์ ไต่สวนที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาดังกล่าวข้างต้น ว่าการที่ให้ผู้เสนอญัตติ แก่ไขได้เมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นการกระทำที่สืบทอดกันมาจน เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา คณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดเห็นควรไม่รับ ดำเนินคดีจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นชอบ คณะทำงานร่วมจึงมีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วม ไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การปฏิเสธ โดยให้การว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อยู่แล้ว แต่เมื่อปี ๒๕๕๕ สมาชิกรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีได้เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ คือ ขอแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้แล้วนั้น ขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่มีอยู่ในหลักเกณฑ์และวิธีการตาม มาตรา ๒๙๑ ปราบกฏว่ารัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนั้นไปได้ก่อนที่จะให้ความเห็นชอบในวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญที่พิจารณาอยู่นั้นไม่ชอบ แต่ก็กล่าวไว้ด้วยว่ารัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการได้ ต่อมาต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาปรึกษาหารือกันได้ข้อสรุปว่าจะขอแก้ไขเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง ร่างละเรื่องหรือร่างละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่าให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรไปจำกัดสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาอยู่ว่าจะต้องรอให้พ้นจากตำแหน่ง ๒ ปีก่อนแล้วจึงจะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ฉบับที่สอง เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าวแล้วได้มอบหมายให้ตัวแทนของสมาชิกรัฐสภาไปทำความเข้าใจกับสมาชิกของฝ่ายตนที่ไม่ได้เข้าร่วมหารือถึงหลักการที่จะยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง พร้อมทั้งขอให้สมาชิกที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญลงชื่อมาด้วยสามชุด เพื่อใช้แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง ขณะลงชื่อ ผู้ลงชื่อยังไม่เห็นร่างที่จะขอแก้ไข เพียงแต่ทราบเฉพาะหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น วันจันทร์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาและตัวแทน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ร่วมกันแถลงข่าวที่อาคารรัฐสภา โดยมีนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา
จำเลยที่ ๒ และคณะ เป็นผู้ร่วมแถลงข่าวเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามประเด็น ให้
สื่อมวลชนทราบว่าการแก้ไขเพิ่มเติมที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐
คน และให้สมาชิกวุฒิสภาลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี การแถลงข่าวดังกล่าว
ปรากฏตามสื่อมวลชนทุกแขนงและประชาชนก็รับทราบกันโดยทั่วไป เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์
เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น ต่อมาวันพุธที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖
จำเลยที่ ๒ และสมาชิกรัฐสภายื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ที่บริเวณชั้น ๒ ของ
อาคารรัฐสภา ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อให้สื่อมวลชนได้ทำข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงการแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญ หลังจากจำเลยที่ ๑ รับร่างดังกล่าวก็ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการ
ตรวจสอบว่า ร่างที่ยื่นมีจำนวนผู้ยื่นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ มีเอกสารหลักฐานและเหตุผลหรือไม่
เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางธุรการก่อนที่จะเสนอต่อจำเลยที่ ๑
เพื่อให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ระหว่างนั้นมีสมาชิกรัฐสภาที่
ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและที่แถลงข่าวในวันที่ ๑๘ มีนาคม
๒๕๕๖ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้
เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ トラบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้
บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓
ข้อ ๓๖ ต่อมาวันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาล
(วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่
ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วยและขอแก้ไข
ให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า ซึ่งเป็นวันประชุมวิปรัฐบาล
เพื่อทบทวนเรื่องที่ประชุมกันในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ก็ได้แจ้งวิปรัฐบาลว่าร่าง

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ยื่นต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีข้อบกพร่อง ขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว หลังจากนั้นจำเลยที่ ๒ ได้มอบให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานวิปรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทราบว่าได้ไปประสานกับนายเอววัตร อุ่นงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานรัฐสภา คนที่ ๑ บริเวณชั้น ๓ ของอาคารรัฐสภา เพื่อให้ช่วยประสานดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อนี้เห็นได้จากคำให้การของนางบุษกร อัมพรประภา ว่าขณะที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่าง มีนางบุษกร นายเอววัตร นายอนาวิน ซึ่งเป็นเลขานุการของจำเลยที่ ๒ นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงค์เยาว์ ประพิณ และคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วยในขณะที่มีการเปลี่ยนร่างนางบุษกรยังได้โทรศัพท์ประสานมายังจำเลยที่ ๒ เพื่อสอบถามเจตนาในการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้เสนอหลัก ได้อภิปรายหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติม ระหว่างอภิปรายจนกระทั่งถึงขั้นรับหลักการไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกผู้ใดคัดค้านหรือถอนชื่อจากการขอแก้ไขเพิ่มเติม จากคำให้การของจำเลยที่ ๒ ดังกล่าว เห็นได้ว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี ก็สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้นั้น เป็นประเด็นที่ตั้งใจแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ก่อนแล้วปรากฏตามที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน แต่ร่างที่เสนอไปบกพร่องขาดประเด็นนี้ จึงได้ปรับปรุงโดยจัดทำร่างใหม่ เพื่อความสวยงาม ไม่ต้องมีรอยขูดลบขีดฆ่า สะดวกต่อการอ่าน จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่าทำได้เพราะยังอยู่ในขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภา ไม่ผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งมีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายปี เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่ว่าทำได้จนกว่าประธานรัฐสภาสั่ง

บรรจู่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งหากทำไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถคืนร่างหรือปรับปรุงร่างให้ถูกต้องได้ การที่เจ้าหน้าที่รัฐสภารับร่างของจำเลยที่ ๒ เพื่อนำเสนอจำเลยที่ ๑ ทำให้เข้าใจได้ว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๒ ไม่มีเจตนากระทำผิดกฎหมาย ไม่มีเจตนาซ่อนเร้นแอบสลับร่างหรือลักลอบสลับร่าง มิได้กระทำตามอำเภอใจ แต่กระทำตามมติที่ประชุมที่ได้มีการปรึกษาหารือกันไว้ก่อนแล้ว ขอให้ยกฟ้อง

พิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้จากทางไต๋สวนและพยานหลักฐานของคู่ความแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)...ถึง (๗)... โดยมี

หลักเกณฑ์และวิธีการด้วยว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ นายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมา มีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป และต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมด้วยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๗๕ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๒๕ คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐ ว่าต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นจำนวนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จำเลยที่ ๑ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้

จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองรวมทั้งพรรคเพื่อไทยและสมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙๑ เป็นหลัก อันเป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเป็นรายมาตราโดยรัฐสภาดังกล่าวมาแล้ว เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับเพื่อนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ รัฐสภาพิจารณาวันที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่ ๑ และผ่านวาระที่ ๒ แล้วจะพิจารณาวันที่ ๓ ในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ และผู้อื่นอีก ไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวม ๕ คำร้อง เสียก่อน ศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๗ ปาก รวมทั้งพลเอกสมเจตน์และนายวิรัตน์ และได้สวนพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ๗ ปาก รวมทั้งนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ ๑ คดีนี้) และนายอุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่ ๒ คดีนี้) แล้ววินิจฉัยโดยกล่าวไว้ด้วยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการยกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชนก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงมติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาใช้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ฝ่ายจำเลยซึ่งยังประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอยู่ได้ดำเนินการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนว

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องฉบับ ๑ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ ดังนั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก รวมทั้งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ก็นำไปลงข่าว ซึ่งตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความ大意ว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง (อยู่ในเวลานี้) สามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมาย ล.๖ โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งขณะนั้นจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งถ้าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สมาชิกวุฒิสภา ๗๖ คนนี้เมื่อสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระแล้วก็ไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้เพราะจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ แต่ตามที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยก็ได้ยื่นญัตติสามฉบับดังกล่าว ฉบับที่หนึ่ง จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (เจ้าหน้าที่รัฐสภาเรียกว่าผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โปธสุธน สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ โดยทั้งสามฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วมเสนอครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ซึ่งฉบับที่หนึ่งมีจำนวน ๓๑๔ คน มีปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้เฉพาะฉบับที่หนึ่งฉบับเดียว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม

๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราชพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างไรก็ดี เหตุผล โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และระบุในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมด จำนวน ๒๐๐ คน สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วรระได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างไรก็ดีเช่นเดียวกับหลักการ ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปรากฏว่านางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภาขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน

รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้นนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดังก่อมาแล้ว เห็นควรนำเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่าเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช.... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมีได้เกษียนสั่งบรรจุ

เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่าง
บทพร่องโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัคร
รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่น
ญัตติแล้วและข้อนี้ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลง
ดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๒ กับคณะจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่าง
ฉบับใหม่ ซึ่งได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา
๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้อง
รอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อนนั่นเอง โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน
๗๖ คนจะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะมีสิทธิสมัครรับ
เลือกตั้งโดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน หรือไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี แต่อย่างไร จำเลยที่ ๒
มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนัก
นายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ใน
ขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเอรวัทร อุ่นกง
ลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑)
ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ นายเอรวัทร
ได้ประสานไปยังนายศิโรจน์ แล้วนายอนาวินนำร่างซึ่งจัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์
นายศิโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างฉบับเดิม จำเลยที่ ๑ ยังมิได้เกษียณสั่งบรรจุเข้าระเบียบ
วาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้แล้วมอบให้นางนงค์เยาว์ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรวจสอบ
เนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน
ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖
นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่

ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่าง รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยัง เลขาธิการรัฐสภา แต่ได้มอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกัน จำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามีการนำร่างฉบับ ใหม่มาลับเปลี่ยนร่างเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการลับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้ หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำต่อองค์คณะในการไต่สวนของโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ถึงคำถาม นี้ว่า ทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็น ผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่าจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างทั้งสามฉบับ เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างฉบับที่อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม รัฐสภา ก็คือร่างฉบับใหม่ดังกล่าว ส่วนร่างเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับผิดชอบโดย มิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาลับเปลี่ยนกับร่างเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่น

ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็ได้เดินแฟ้มไปยังงานกับงานแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานการประชุม ที่ห้องรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างเดิมแต่อย่างไร จึงมิได้ผ่านนางพรณีภา นายนิคมและนายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์จัดทำและลงชื่อ มีนายศิโรจน์เกษียนตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ นั้น นางบุษกรมิได้ลงชื่อหรือเกษียนและจำเลยที่ ๑ ก็มิได้เกษียนสิ่งแต่อย่างไร จำเลยที่ ๑ คงเกษียนส่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ซึ่งการที่นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิมนี้ โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๑ ว่าร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ มิได้เป็นการแก้ไขในรายละเอียดหรือแก้ไขเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นหลักการเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติและหลักการเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่อาจใช้วิธีสับเปลี่ยนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นผลให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง เป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ และฟ้องข้อ ๓.๒ ว่าจำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม แต่ก็มีได้สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์บันทึกเกี่ยวกับร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๔ มิได้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขญัตติเดิมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ แต่เกษียนส่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ จึงต้องถือว่าสั่งให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่ในการประชุมจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการประชุม โจทก์อ้างว่าเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาครั้งที่ ๔

(สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันจันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๓๕ นาฬิกา เป็นการประชุมวาระที่ ๑ ตามรายงานการประชุมได้บันทึกไว้ด้วยว่า จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม ๖๓๙ คน ระหว่างการประชุมมีการประท้วงกันมาก ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๕๗ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๕๕ นาฬิกา ของวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๐๓ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๓๑ นาฬิกา ของวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่ ๑ ขึ้นรับหลักการ ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผย ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่ง รับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน ซึ่งเสียงที่รับหลักการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาเพื่อพิจารณา คณะละร่าง รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน เรียบร้อย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง ระบุว่า ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมจึงกล่าวว่กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่้องค์ประชุมไม่ครบถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๐๒.๑๕ นาฬิกา

ของคืนวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการหรือนับตั้งแต่วันที่ประชุมคือ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่า ให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นที่ว่า นับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับหนึ่งวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยก็จะครบกำหนด ๑๕ วันในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ในการวินิจฉัยนับวันของจำเลยที่ ๑ นี้ โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๓ ว่าจำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่จำนวน ๒๐๒ คน ยื่นคำแปรญัตติทันภายในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖

ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา คณะที่พิจารณาร่างฉบับที่หนึ่งก็พิจารณาไม่ราบรื่น มีปัญหาทักท้วงกันมาก รวมทั้งปัญหาว่าคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ๕๗ คน ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคสาม กำหนดว่าการแปรญัตติต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข

เพิ่มเติม ต่อมาเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ คณะกรรมาธิการของรัฐสภาพิจารณาเสร็จ ต่อไปก็เป็น การประชุมวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เริ่มประชุมตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป การพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียง ตามลำดับมาตรา การออกเสียงลงคะแนนใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ ถือเอาเสียงข้างมาก ซึ่งสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งมีบัตรแสดงตนและลงคะแนนเพียงใบเดียว แต่มี การกล่าวหาว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางราย เช่น นายนิศร ทองธิดราช ใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนน อิเล็กทรอนิกส์คราวละหลายใบในการออกเสียงลงคะแนนในคราวเดียวกัน เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ อันเป็นการแสดงตนและลงคะแนนแทนสมาชิกรัฐสภาที่ไม่ได้แสดงตน และลงคะแนนด้วยตนเอง การประชุมรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเสร็จสิ้นวาระที่สอง ทั้งสามร่างเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสาร หมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ ซึ่งต้องรอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้น ๑๕ วัน แล้วให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีสมาชิกรัฐสภาไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและเรียกคดีนี้ พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลป์ยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ และนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และเรียกประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึง ๓๑๒ โดยผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ยื่น คำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖ ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๖ และผู้ร้องที่ ๔ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้นได้ร่วมกันยื่น คำร้องต่อโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำครั้งนี้ ส่วนทางรัฐสภา

ก็มีได้รอฟังทางศาลรัฐธรรมนูญหรือรอฟังโจทก์ คงประชุมพิจารณาวาระที่สามตามนัดในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จากนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหนังสือลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งผ่านรัฐสภาแล้วไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป ต่อมาผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ชัย กุลมาตย์ กับคณะ ยื่นคำร้องลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ส่วนศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๕ ปาก พยานศาล ๒ ปาก รวม ๗ ปาก เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แล้ววินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖) สรุปเป็นประเด็นหลักสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผล ๓ ประการ คือ (๑) ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่ จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือร่างฉบับเดิมตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (คือร่างตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๒๓) ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาพร้อมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการ ตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน

ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้นไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุม
 มีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็น
 การดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕
 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย และ (๓)
 วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของ
 สมาชิกวุฒิสภาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียง
 ลงคะแนน แต่จากพยานหลักฐานในการไต่สวนชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกร้องที่ ๑๖๒ (นายนิรุต ทองธิดราช)
 ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนคราวละหลายใบ
 หมุนเวียนใส่เข้าไปในเครื่องอ่านบัตรและกดปุ่มแสดงตนติดต่อกันหลายครั้ง รับฟังได้ว่ามีสมาชิก
 วุฒิสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติในที่ประชุมรัฐสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข
 เพิ่มเติมฉบับนี้ (คือฉบับที่หนึ่ง) แต่ได้มอบให้สมาชิกวุฒิสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนใน
 การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา
 ๑๒๖ วรรคสาม และขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของ
 ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช.... มีลักษณะเป็น
 การกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่
 บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐

หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่าย
 นักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์
 อีกคำร้องหนึ่ง ต่อมาวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง สำนักงาน
 ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยัง
 สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. สำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๒

ธันวาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ขอร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนอ้างเหตุว่า ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ และเกี่ยวกับการประชุมรัฐสภาในคราวนี้ยังมีการร้องขอต่อ ประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ ด้วย โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำฝ่ายค้าน ทำหนังสือลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ระบุว่านายนิคม ประธานวุฒิสภา ทำหน้าที่รองประธานรัฐสภา ที่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ทำหนังสือลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง และนายอภิสิทธิ์ร่วมกับคณะ ๑๔๔ คน ทำหนังสือลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๘๓ คน ออกจากตำแหน่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ ส่งเรื่องขอถอดถอนไปยังโจทก์ ต่อมาวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๖ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ยุบสภาผู้แทนราษฎร กำหนดเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ต่อมาเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ ส่งร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ระบุว่า สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งสำนักกราชเลขาธิการ เพื่อขอถอนร่าง สำนักกราชเลขาธิการแจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลทราบแล้ว จึงขอส่งร่างคืน วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่ต่อมาวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ นั้นไม่ชอบ ต่อมาวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ นางสาวยิ่งลักษณ์พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เกิดรัฐประหาร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกิน ๒๒๐ คน ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร

วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาประชุม
ดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอนนายนิคมออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อถอดถอนจำเลย
ที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ แล้วสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม
๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนนายนิคมและจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุม
เอกสารหมายเลข ล.๔ และ ล.๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อ
ครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสาร
หมายเลข จ.๓๕ ทางโจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า
การกระทำของจำเลยทั้งสอง มีมูลความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการ
ปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความ
เสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหนังสือลงวันที่ ๑๕ กันยายน
๒๕๕๙ ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีอาญานายนิศร ทองธิดราช
และจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมี
หนังสือแจ้งโจทก์ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริง
เพิ่มเติมรวมทั้งให้ไต่สวนบุคคลเพิ่มเติมอีก ๕ คน แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม
(คณะกรรมการร่วม) ฝ่ายละ ๔ คน ประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ครั้งที่สอง
เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ จากนั้นได้รวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานสองคน คือ
นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมาย
จากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประชุมครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ คณะทำงานฝ่าย

ผู้แทนโจทก์เห็นว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมได้เพียงพอสามารถดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ได้แล้ว ส่วนคณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดขอรับเอกสารหลักฐานทั้งหมดไปพิจารณาทำความเข้าใจเสนออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาต่อไป แล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑ ทำความเห็นเสนออัยการสูงสุดว่าเห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ระหว่างนั้น คือ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญานายนิรศ ทองธิราช ว่านายนิรศ นำบัตรประจำตัวและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นบัตรจริงของนายนิรศและของสมาชิกรัฐสภารายอื่นหลายใบมาใช้แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนของตนและแทนสมาชิกรัฐสภารายอื่นในวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เห็นชอบว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอรับดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ คณะทำงานร่วมได้ประชุมกันอีกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ มีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้โดยฟ้องเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

ปัญหาต้องวินิจฉัยประการแรกมีว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๑ หรือไม่ เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติว่า “ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้ทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑) จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย “ เมื่อฝ่ายจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาเปลี่ยน ซึ่งเป็นร่างที่จัดทำขึ้นมาใหม่คนละฉบับกับที่จำเลยที่ ๒ กับคณะร่วมกันลงลายมือชื่อเสนอต่อประธานรัฐสภาวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จากเดิมมาตรา ๖ ระบุ “ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๑๗ และมาตรา ๑๑๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน...” ร่างเดิมไม่ได้ระบุ

ยกเลิกมาตรา ๑๑๖ ส่วนร่างที่จำเลยที่ ๒ แก้ไขจัดพิมพ์ขึ้นมาใหม่ มาตรา ๖ ระบุว่า “ ให้อยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๑๑๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “ ส่วนมาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๘ ไปบัญญัติไว้ในมาตรา ๗ เท่ากับมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แก้ไขให้บุคคลเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้พ้น ๒ ปี ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่จำเลยที่ ๑ ส่งให้สมาชิกร่วมกันลงชื่อเสนอไว้ก่อนแต่ร่างเพิ่มเติมนี้ไม่มีผู้ร่วมลงชื่อเสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จำเลยที่ ๑ เป็นประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินการกิจการสภาให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ ย่อมรู้ว่าไม่สามารถนำร่างฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมได้เพราะฝ่าฝืนกฎหมาย และจะเป็นผลให้การตรวจสอบจำนวนผู้ลงลายชื่อเสนอร่างตามตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเป็นอันไร้ผลบังคับ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาในบันทึกข้อความ เอกสารหมาย จ. ๒๑ อันเป็นบันทึกเสนอให้นำร่างเดิมบรรจุวาระการประชุมโดยไม่ได้เกษียนสั่งในบันทึกข้อความเอกสารหมาย จ.๒๔ ที่นางนงเยาว์เสนอจำเลยที่ ๑ ให้นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับใหม่บรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ส่วนความเห็นของนางบุษกรที่เห็นว่าจำเลยที่ ๒ สามารถเปลี่ยนร่างใหม่แทนร่างเดิมได้นั้น ก็เป็นความเห็นส่วนตัวไม่อาจนำมารับฟังฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายได้ ถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกที่มีการเสนอเฉพาะร่างเดิมและเป็นการสั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเท่านั้น การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการดำเนินการในลักษณะมีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงโดยไม่แจ้งต่อสมาชิกรัฐสภาว่ามีการจัดทำร่างใหม่ขึ้น ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความ

เสียหายแก่สมาชิกที่ลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขรัฐธรรมนูญตามร่างเดิมและเสียหายแก่สมาชิกที่ร่วมพิจารณาญัตติดังกล่าว การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๑

ปัญหาต้องวินิจฉัยประการต่อมาว่ามีว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ เห็นว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ เกษียนส่งอนุญาตให้บรรจฐานะเบียบวาระการประชุมรัฐสภาในบันทึกข้อความ เอกสารหมายเลข จ ๒๑ ให้นำร่างเดิมเข้าบรรจุในระเบียบวาระประชุม แต่การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาในวาระที่ ๑ ชั้นรับหลักการ โดยมีได้สั่งให้แก้ไขให้ถูกต้องและไม่ได้แจ้งเรื่องการเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ต่อที่ประชุมรัฐสภาเพื่อใช้ร่างเพิ่มเติมฉบับใหม่ดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐสภา ฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๒ แม้โจทก์จะบรรยายฟ้องการกระทำตามฟ้อง ข้อ ๓.๒ แยกต่างหากจากฟ้อง ข้อ ๓.๑ ก็ตาม และการกระทำของจำเลยที่ ๑ เป็นการกระทำผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๑ และ ข้อ ๓.๒ แต่กระทำโดยเจตนาเดียว คือปกปิดข้อเท็จจริงเพื่อเสนอร่างใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาจึงเป็นความผิดกรรมเดียว ตามประมวลอาญามาตรา ๙๐

ปัญหาต้องวินิจฉัยประการสุดท้ายมีว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๓ หรือไม่ เห็นว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่าการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการธิการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ดังนี้ เมื่อการแปรญัตติเป็นสิทธิของสมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอความคิดเห็น จึงต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ การที่

ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดให้นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา
รับหลักการนั้น ก็เนื่องจากตามธรรมดาจะมีการกำหนดเวลาแปรญัตติในวันเดียวกับที่รัฐสภา
รับหลักการ แต่ข้อบังคับดังกล่าวมิได้หมายความว่าต้องนับแต่วันถัดจากที่รัฐสภา
รับหลักการอย่างเคร่งครัดแม้จะเกิดกรณีนับเวลาในลักษณะย้อนหลังก็ตาม ซึ่งเวลาย้อนหลังไปนั้นย่อม
ไม่สามารถเสนอคำแปรญัตติย้อนหลังได้ การที่นับเวลาย้อนหลังจึงเป็นเรื่องขัดต่อความเป็นจริงและ
เหตุผล ดังนั้น เฉพาะกรณีที่ได้ประชุมได้กำหนดเวลาแปรญัตติในวันเดียวกับที่รัฐสภา
รับหลักการ ย่อมจะต้องนับตั้งแต่วันที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป เพื่อให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตตินั้น
การที่จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับ
แต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภา
รับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจะครบกำหนด ๑๕ วัน
ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ย่อมรู้ว่ามิได้ผลให้ระยะเวลาการขอแปรญัตติไม่ครบ ๑๕ วัน
ตามมติที่ประชุม แต่ให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติต่อไปเพียง ๑ วัน เท่านั้น อันเป็นเหตุให้นาย
นิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน การกระทำของจำเลยที่ ๑
จึงเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง
จึงฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำ ความผิดตามคำฟ้อง ข้อ ๓.๓

วินิจฉัยว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
การป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ การกระทำของจำเลยที่ ๑
เป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา ๙๑ ลงโทษจำคุกจำเลยที่ ๑ กระทงละ ๒ ปี ปรับกระทงละ ๔๐,๐๐๐ บาท รวม ๒ กระทง
รวมจำคุก ๔ ปี และปรับ ๘๐,๐๐๐ บาท จำคุกจำเลยที่ ๒ มีกำหนด ๒ ปี ปรับ ๔๐,๐๐๐ บาท

จำเลยทั้งสองไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน โทษจำคุกให้รอการลงโทษมีกำหนด ๒ ปี ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙ , ๓๐ คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก.

นางวาสนา หงส์เจริญ

(อม.๓๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๖๓

คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๒๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
	นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
	นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
ให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง
จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี
ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ คดีนี้เกิดเหตุระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่
๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำผิดตามรัฐธรรมนูญ
และกฎหมาย โดยมีเจตนา กล่าวคือ (๓.๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ

ร่างกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) นายประสิทธิ์ โปธสฺรณ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอนั้น ได้เสนอร่างบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ เมื่อเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ เป็นผู้บังคับบัญชา กลุ่มงานนี้ได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียง ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้อง ตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๘ เสนอบันทึกข้อความนี้ผ่าน นายศิโรจน์ นายศิโรจน์จึงได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียง เลขาธิการรัฐสภา ถึงร่างทั้งสามฉบับ เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณา

อนุญาตบรรจฐานะเบี้ยวาระการประชุมรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป นางบุษกร อัมพรประภา
ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อต่อจากนายศิโรจน์ ได้ส่งไปยังนางพรรณนิภา เสริมศรี
รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภา
เขียนว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจ
วาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน
๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่
๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่
๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจาก
นายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วได้ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่
๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เขียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗
มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ แต่ก่อนที่จำเลย
ที่ ๑ สั่งว่าอนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร
อุ่งกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาคนหนึ่ง ประสานมายังนายศิโรจน์ ว่าจำเลยที่ ๒
แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ โดยที่มีได้มีการ
เสนอญัตติขึ้นใหม่ และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒
สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนัก
นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่
มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนำร่างเดิมกลับคืน
ทั้งที่มีได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการ

ประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยผลการ
มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอวัตร
นายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วยขณะเปลี่ยนร่างดังกล่าว ร่างฉบับใหม่ที่นำมาสับเปลี่ยน
มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ แนบมาพร้อมกันด้วย ตามสำเนาเอกสารประกอบคำฟ้อง
โจทก์หมายเลข ๒๓ ร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเนื้อหาด้วย
การเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุด
ลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภา
มิได้ ผลก็คือผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความ
ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอ
เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับ
ร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖
วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำ
กราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์
เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่อ
อนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมใน
บันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่ง
สามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้า

ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุม (นางบุษกร) และเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบพฤติที่จำเลยที่ ๒ ได้มีการเปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเก็ยยื่นสิ่งในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ แต่อย่างใด ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ซึ่งร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างกันในหลักการที่เป็นสาระสำคัญ คือ เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เข้ามา เป็นหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นการเกินกว่าหลักการเดิม และถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่อาจนำมาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านั้นได้ หากจะเสนอหลักการใหม่ก็ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณาโดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมได้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้น บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ ผลของการที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (ม.๒) ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตาม มาตรา ๒๙๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข

เพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสัปดาห์วันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่ง
รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาลับเปลี่ยนกับร่างเดิม จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียกนางบุษกร
มาหรือที่ห้องทำงาน ไม่ได้ทำการตรวจสอบ หากได้ตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติม
หลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่
โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญเข้ามาใหม่ มิใช่เป็นเพียงการแก้ไข
ข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ โดยไม่ปรากฏว่าได้สั่งการในบันทึก
ข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ดังกล่าว อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติ
เดิม ซึ่งถ้าสั่งให้แก้ไขก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้เพราะเพิ่งผ่านมา ๗ วัน นับแต่วันรับญัตติ หรือจะให้
ถือว่าสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็มิได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึก
ข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึก
ข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ ซึ่งมีนางพรณีภักข์เสนอจำเลยที่ ๑ ให้พิจารณา
อนุญาตบรรจุวาระ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงเวลาประชุม
รัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุมกล่าวเปิดประชุม กลับใช้ร่าง
ฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วาระที่หนึ่งซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่
ตั้งคณะกรรมการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่
๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ
การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาจึงมีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑
ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไป
โดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา

(๓.๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติ กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุม รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุม รัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภาและยังไม่ได้ลงมติ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติ กำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มี คำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลา แปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่ง ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือ เวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่น คำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง ยังไม่ทัน

ได้พิจารณาวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ส่วนที่โจทก์มีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญที่มีผู้ไปยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ส่วนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๓๐ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจ

หน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสารและความเห็นไปยัง อัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็น คณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติ เกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และ มาตรา ๑๙๘

จำเลยที่ ๑ ให้การว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติมจะต้อง ได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ดังนั้น トラบใดที่จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภายังมิได้ สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ ไม่ว่าเป็นการ

แก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของญัตติ และจาก
แนวปฏิบัติที่ผ่านมาก็ได้ให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ ในครั้งนี้ก่อนจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบ
วาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการ
ประชุม ผู้เสนอแฟ้ม ว่าการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมานี้สามารถทำได้หรือไม่
ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้วหรือไม่ นางบุษกรตอบว่าทำได้และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องแล้ว
จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบเอกสารในแฟ้มที่เสนอก็มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ และ ๒๓
ไม่มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕, ๑๘ และ ๒๔ ในแฟ้ม และจำเลยที่ ๑ ไม่ทราบว่า
นางนงค์เยาว์ ประพิน ทำบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ซึ่งในข้อนี้
นางบุษกรให้การในชั้นไต่สวนของทางคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็รับว่านางบุษกรมิได้เสนอเอกสาร
ประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ จึงเชื่อโดยสุจริตว่าการแก้ไขเพิ่มเติม
ญัตติของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ดำเนินการทางธุรการถูกต้องครบถ้วน ไม่มีเจตนาที่จะ
ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่
โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต
แต่อย่างใด สำหรับการนับเวลาเสนอคำแปรญัตตินั้น ในคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ หลังจาก
ที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการทั้งสามร่างและตั้งคณะกรรมการพิจารณาของรัฐธรรมนูญสามชุด ชุดละร่าง
แล้ว มีผู้เสนอคำแปรญัตติ ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ แต่ก็มี
ผู้เสนอ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน โดยขณะนั้นไม่มีปัญหาว่า
นับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุม จำเลยที่ ๑ ต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปากฎว่า
เมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จำต้องมีคำสั่งปิดประชุม ก่อนสั่งปิด

ประชุม จำเลยที่ ๑ ย้ำถึงเวลาการแปรญัตติ ๑๕ วัน ไปพลางก่อน เพื่อรักษาสีทธิการเสนอ
คำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา เพราะจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเห็นว่า เมื่อยังไม่ได้
กำหนดเวลาแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น ก็ต้อง ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการไปก่อน
ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอคำแปรญัตติได้มีเวลาเตรียมการจัดทำคำแปรญัตติได้ทัน
เมื่อต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้นัดประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติให้เสนอ
คำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ เห็นว่าเมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้
เป็นอย่างอื่นก็ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับ ฯ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัยให้
เป็นอย่างอื่นมิได้ และแม้ว่าเหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาทำคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน แต่สมาชิก
ส่วนใหญ่ คือ ๒๐๒ คน ยื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทัน มีเพียง ๑ คน เท่านั้น คือ นายนิพิฏฐ์
อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ก็ได้ให้ออกสนายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายในวาระที่สอง
จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะทำผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และเมื่อมีผู้ร้องไปยัง
ศาลรัฐธรรมนูญและร้องไปยังโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ)
แม้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ ไม่ชอบ แต่จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาทำผิด
กฎหมาย และจากการไต่สวนของโจทก์ โจทก์ไต่สวนพยานบุคคล ๒ ประเภท คือ (๑) พยานที่เป็น
ฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายไพบุลย์ นิติตะวัน นายวิรัตน์ กัลยาศิริ
นายวันชัย สอนศิริ และนายอุทัย ยอดมณี ซึ่งเป็นนักการเมืองและนักเคลื่อนไหวทางการเมือง
มีความคิดเห็นและดำเนินการทางการเมืองที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ มาโดยตลอด ทั้งเป็น
ผู้ร้องกล่าวหาจำเลยที่ ๑ ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ (๒) พยานที่เป็นข้าราชการประจำ
รัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำรัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงที่ไม่มีส่วนได้เสีย ได้แก่

นางนงค์เยาว์ ประพิณ นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางบุษกร อัมพรประภา นางนรรัตน์ พิมเสน นายจำนงค์ สวมประจำ นายจเร พันธุ์เปรื่อง นางสาววันเพ็ญ อินทร์รอย นางพรรณนิภา เสริมศรี นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย นางสาวรุ่งนภา ชันธิโชติ นายธงชัย ดุลยสุข และนางสาวสุภางค์จิตต ไตรเทพพิสัย ซึ่งต่างก็ให้ถ้อยคำตรงกันและสอดคล้องกับคำให้การของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ขออ้างเอาบันทึกปากคำพยาน ๕ คนแรกดังกล่าวที่ให้ถ้อยคำชั้นไต่สวนของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ โจทก์ไต่สวนแล้วเลือกเชื่อพยานที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวโดยเห็นว่าจำเลยที่ ๑ ส่อว่ากระทำผิด ส่งเรื่องให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สมานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ขอถือเอาภาพเคลื่อนไหวและเสียง (VCD) บันทึกคำชี้แจงและรายงานการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ ซึ่งจำเลยที่ ๑ ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ ด้วย ส่วนในทางอาญา โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญา ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมกัน รวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบปากคำพยานเพิ่มอีก ๒ คน คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยั้ง ผู้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองปากก็ให้การไปในทางเดียวกันกับพยานที่โจทก์ไต่สวนที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาดังกล่าวข้างต้นว่า การที่ให้ผู้เสนอญัตติแก้ไขได้เมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นการกระทำที่สืบทอดกันมาจนเป็นธรรมเนียม

ปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา คณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดเห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นชอบ คณะทำงานร่วมจึงมีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อยู่แล้ว แต่เมื่อปี ๒๕๕๕ สมาชิกรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีได้เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ คือ ขอแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้แล้วนั้น ขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่มีอยู่ในหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๒๙๑ ปรากฏว่ารัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนั้นไปได้ก่อนที่จะให้ความเห็นชอบในวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่พิจารณาอยู่นั้นไม่ชอบ แต่ก็กล่าวไว้ด้วยว่ารัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการได้ ต่อมาต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาปรึกษาหารือกันได้ข้อสรุปว่าจะขอแก้ไขเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง ร่างละเรื่องหรือร่างละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่า ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรไปจำกัดสิทธิของผู้ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาอยู่ว่าจะต้องรอให้พ้นจากตำแหน่ง ๒ ปีก่อนแล้วจึงจะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ฉบับที่สอง เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าวแล้วได้มอบหมายให้ตัวแทนของ

สมาชิกรัฐสภาไปทำความเข้าใจกับสมาชิกของฝ่ายตนที่ไม่ได้เข้าร่วมหารือถึงหลักการที่จะยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง พร้อมทั้งขอให้สมาชิกที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญลงชื่อมาด้วยสามชุด เพื่อใช้แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง ขณะลงชื่อ ผู้ลงชื่อยังไม่เห็นร่างที่จะขอแก้ไข เพียงแต่ทราบเฉพาะหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น วันจันทร์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาและตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ร่วมกันแถลงข่าวที่อาคารรัฐสภา โดยมีนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๒ และคณะ เป็นผู้ร่วมแถลงข่าวเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามประเด็น ให้สื่อมวลชนทราบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐ คน และให้สมาชิกวุฒิสภาลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี การแถลงข่าวดังกล่าวปรากฏตามสื่อมวลชนทุกแขนงและประชาชนก็รับทราบกันโดยทั่วไป เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น ต่อมาวันพุธที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และสมาชิกรัฐสภายื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ที่บริเวณชั้น ๒ ของอาคารรัฐสภา ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อให้สื่อมวลชนได้ทำข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลังจากจำเลยที่ ๑ รับร่างดังกล่าวก็ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบว่า ร่างที่ยื่นมีจำนวนผู้ยื่นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ มีเอกสารหลักการและเหตุผลหรือไม่ เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางธุรการก่อนที่จะนำเสนอต่อจำเลยที่ ๑ เพื่อให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ระหว่างนั้นมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและที่แถลงข่าวในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้

เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ ทราบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ต่อมาวันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้ตกลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วยและขอแก้ไขให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า ซึ่งเป็นวันประชุมวิปรัฐบาลเพื่อทบทวนเรื่องที่ประชุมกันในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ก็ได้แจ้งวิปรัฐบาลว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ยื่นต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีข้อบกพร่อง ขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว หลังจากนั้นจำเลยที่ ๒ ได้มอบให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานวิปรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทราบว่าได้ไปประสานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง บริเวณชั้น ๓ ของอาคารรัฐสภา เพื่อให้ช่วยประสานดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อนี้เห็นได้จากคำให้การของนางบุษกร อัมพรประภาว่า ขณะที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่าง มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายอนาวิน ซึ่งเป็นเลขานุการของจำเลยที่ ๒ นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงค์เยาว์ ประพิณ และคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วยในขณะที่มีการเปลี่ยนร่าง นางบุษกรยังได้โทรศัพท์ประสานมายังจำเลยที่ ๒

เพื่อสอบถามเจตนาในการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมรัฐสภา
จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้เสนอหลัก ได้อภิปรายหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติม ระหว่าง
อภิปรายจนกระทั่งถึงขั้นรับหลักการไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกผู้ใดคัดค้านหรือถอนชื่อจากการขอแก้ไข
เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากคำให้การของจำเลยที่ ๒ ดังกล่าวเห็นได้ว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่าง
ในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี ก็สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้นั้น
เป็นประเด็นที่ตั้งใจแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ก่อนแล้วปรากฏตามที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน แต่ร่างที่เสนอ
ไปบกพร่องขาดประเด็นนี้ จึงได้ปรับปรุงโดยจัดทำร่างใหม่ เพื่อความสวยงาม ไม่ต้องมีรอยชดลบ
ขีดฆ่า สะดวกต่อการอ่าน จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่าทำได้ เพราะยังอยู่ในขั้นตอนทางธุรการของ
รัฐสภา ไม่ผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งมีประเพณีปฏิบัติ
สืบทอดกันมาหลายปี เจ้าหน้าที่รัฐสภาก็ว่าทำได้จนกว่าประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระ
การประชุมรัฐสภา ซึ่งหากทำไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถคืนร่างหรือปรับปรุง
ร่างให้ถูกต้องได้ การที่เจ้าหน้าที่รัฐสภารับร่างของจำเลยที่ ๒ เพื่อนำเสนอจำเลยที่ ๑ ทำให้เข้าใจ
ได้ว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๒ ไม่มี
เจตนากระทำผิดกฎหมาย ไม่มีเจตนาซ่อนเร้นแอบสลับร่างหรือลักลอบสลับร่าง มิได้กระทำตาม
อำเภอใจ แต่กระทำตามมติที่ประชุมที่ได้มีการปรึกษาหารือกันไว้ก่อนแล้ว ขอให้ยกฟ้อง

พิเคราะห์พยานหลักฐานตามทางไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองประกอบรายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์แล้ว ข้อเท็จจริง
เบื้องต้นรับฟังได้ว่า วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่
๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)... ถึง (๗)... โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการด้วยว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ นายสมักร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๘

กันยายน ๒๕๕๑ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมา มีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป และต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมด้วยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๗๕ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๒๕ คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญา กับนานาประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘๐ ว่าต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งเป็นจำนวนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จำเลยที่ ๑ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองรวมทั้ง พรรคเพื่อไทยและสมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา ๒๙๑ เป็นหลัก อันเป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภาดังกล่าวมาแล้ว เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ เพื่อนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ รัฐสภาพิจารณาวาระที่หนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่หนึ่งและผ่านวาระที่สองแล้ว จะพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ และผู้อื่นอีก ไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวม ๕ คำร้อง เสียก่อน ศาลรัฐธรรมนูญไต่สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๗ ปาก รวมทั้งพลเอกสมเจตน์และนายวิรัตน์ และไต่สวนพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ๗ ปาก รวมทั้งนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ ๑ คดีนี้) และนายอุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่ ๒ คดีนี้) แล้ววินิจฉัยโดยกล่าวไว้ด้วยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการยกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชนก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ฝ่ายจำเลยซึ่งยังประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอยู่ ก็ดำเนินการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไข

เพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ ดังนั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก รวมทั้งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ก็นำไปลงข่าว ซึ่งตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความด้วยว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากเลือกตั้งสามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ล.๖ ถึง ล.๘ โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งขณะนั้นจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งถ้าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สมาชิกวุฒิสภา ๗๖ คนนี้เมื่อสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระแล้วก็ไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้ เพราะจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ แต่ตามที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยก็ได้ยื่นสามฉบับดังกล่าว ฉบับที่หนึ่ง จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (เจ้าหน้าที่รัฐสภาเรียกว่า ผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โปธสุชน สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ โดยทั้งสามฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วมเสนอครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๑ ซึ่งฉบับที่หนึ่งมีจำนวน ๓๑๔ คน มีปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้เฉพาะฉบับที่หนึ่ง

ฉบับเดียว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภา เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึก หลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการ เลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใด) เหตุผล โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และระบุในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่าง รัฐธรรมนูญด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน รวมทั้งแก้ไข เพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มี คำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใดเช่นเดียวกับหลักการ) ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมาย จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๑๕ ที่สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไป ยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณ ก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปรากฏว่านางนงค์เยาว์ ประพิณ นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภาขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดังที่กล่าวมาแล้ว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม

๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรณีภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุชราคม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมีได้เกษียนสิ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกวุฒิสภา ที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบทพร้อมโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา ที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้ว และข้อนี้ก็โต้เถียงมาตลอดเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลงดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๒ กับคณะจึงขอแก้ไขเพิ่มเติม ร่างฉบับที่หนึ่ง โดยการจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อนนั่นเอง โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน หรือก็คือไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี แต่อย่างไรก็ตาม จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงาน

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง นายเอวัตรประสานงานไปยังนายศิริโรจน์แล้วนายอนาวินนำร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิริโรจน์ นายศิริโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างเดิม จำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้เขียนส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้ มอบให้นางนงค์เยาว์ ประพิณ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหาของร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จึงได้เขียนด้วยลายมือแทรกเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” ลงไประหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา ๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ และได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เขียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยังเลขาธิการรัฐสภา แต่ได้

มอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกัน จำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำต่อองค์คณะในการไต่สวนของโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ถึงคำถามนี้ว่า ทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างฉบับที่หนึ่งที่อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็คือร่างฉบับใหม่ดังกล่าว ส่วนร่างเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็ได้เดินแฟ้มไปยังงานสารบรรณแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ที่ห้องรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างเดิมแต่อย่างใด จึงมิได้ผ่านนางพรณิภา นายนิคมและนายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์จัดทำและลงชื่อ มีนายศิริโรจน์เกษียนตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔

นั้น นางบุษกรมิได้ลงชื่อหรือเก็ชียนและจำเลยที่ ๑ ก็มีได้เก็ชียนสั่งแต่อย่างใด จำเลยที่ ๑ คงเก็ชียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมาย จ.๒๑ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ซึ่งการที่นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนร่างเดิมนี โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๑ ว่าร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ มิได้เป็นการแก้ไขในรายละเอียดหรือแก้ไขเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นหลักการเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติและหลักการเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่อาจใช้วิธีสืบเปลี่ยนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นผลให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสองเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ และฟ้องข้อ ๓.๒ ว่า จำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่มาสืบเปลี่ยนร่างเดิม แต่ก็มีได้สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์บันทึกเกี่ยวกับร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ตามเอกสารหมาย จ.๒๔ มิได้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขญัตติเดิมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ แต่เก็ชียนสั่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ จึงต้องถือว่าสั่งให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่ในการประชุมจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการประชุม โจทก์อ้างว่าเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๓๕ นาฬิกา เป็นการประชุมวาระที่ ๑ ตามรายงานการประชุมได้บันทึกไว้ด้วยว่า จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม ๖๓๙ คน ระหว่างการประชุมมีการประท้วงกันมาก ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๕๗ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๕๕ นาฬิกา ของ

วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๐๓ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๓๑ นาฬิกา ของวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่ง รับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน ซึ่งเสียงที่รับหลักการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาคณะละร่าง รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน เรียบร้อย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมจึงกล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ” แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิปสามฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใดก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่านับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่าให้ เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา รับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้อง นับ ๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอ คำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุม เอกสารหมาย จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยก็จะ ครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งก็คือเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ในการวินิจฉัยนับวันของจำเลยที่ ๑ นี้ โจทก์ฟ้องตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ ว่า จำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลา แปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการ ไม่ชอบด้วยข้อบังคับเป็นเหตุให้นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ (จำนวน ๒๐๒ คน) ยื่นคำแปรญัตติ ทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖

ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา คณะที่พิจารณาร่างฉบับที่ หนึ่งก็พิจารณาไม่ราบรื่นมีปัญหาทักท้วงกันมาก รวมทั้งปัญหาว่าคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ๕๗ คน ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคสาม กำหนดว่า การแปรญัตติต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ต่อมาเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ คณะกรรมาธิการของรัฐสภาพิจารณาเสร็จ ต่อไปก็เป็นการประชุมวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เริ่มประชุมตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป การพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา การออกเสียงลงคะแนนใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ถือเอาเสียงข้างมาก ซึ่งสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งมีบัตรแสดงตนและลงคะแนนเพียงใบเดียว แต่มีการกล่าวหาว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางราย เช่น นายนิรศร ทองธिरาช ใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์คราวละหลายใบในการออกเสียงลงคะแนนในคราวเดียวกัน เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ อันเป็นการแสดงตนและลงคะแนนแทนสมาชิกรัฐสภาที่ไม่ได้แสดงตนและลงคะแนนด้วยตนเอง การประชุมรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเสร็จสิ้นวาระที่สองทั้งสามร่างเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ ซึ่งต้องรอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้น ๑๕ วันแล้วให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีสมาชิกรัฐสภาไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและเรียกตั้งนี้ พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ และนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และเรียกประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ โดยผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ต่างยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖

ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๖ และผู้ร้องที่ ๔ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ กับคณะ คือ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาไปยื่นคำร้องต่อโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำครั้งนี้ ส่วนทางรัฐสภาก็ได้รอฟังทางศาลรัฐธรรมนูญหรือรอฟังโจทก์ คงประชุมพิจารณาวันที่สามตามนัดในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จากนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหนังสือลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งผ่านรัฐสภาแล้วไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป ส่วนศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๕ ปาก พยานศาล ๒ ปาก รวม ๗ ปาก เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แล้ววินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ สรุปเป็นประเด็นหลักสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผลหลัก ๓ ประการ คือ (๑) ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือ ร่างเดิมตามสำเนาเอกสารหมาย จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (คือ ร่างฉบับใหม่ตามสำเนาเอกสารหมาย จ.๒๓) ซึ่งร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ คือ การเพิ่มเติมหลักการโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง

ด้วย การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ จะมีผลทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน เมื่อมิได้นำเอาร่างเดิมมาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างฉบับใหม่ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการ โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้นไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย และ (๓) วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน แต่จากพยานหลักฐานในการไต่สวนชี้ให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑๖๒ (นายนิรศ ทองอิราษ) ซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภาได้ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนคราวละ

หลายใบ หมุนเวียนใส่เข้าไปในเครื่องอ่านบัตรและกดปุ่มแสดงตนติดต่อกันหลายครั้ง รับฟังได้ว่า มีสมาชิกรัฐสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติในที่ประชุมรัฐสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ (คือฉบับที่หนึ่ง) แต่ได้มอบให้สมาชิกรัฐสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม และขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ต่อมาวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ขอร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนอ้างเหตุว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ และเกี่ยวกับการประชุมรัฐสภาในคราวนี้ยังมีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ ด้วย โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำฝ่ายค้าน ทำหนังสือลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ระบุว่า นายนิคม ประธานวุฒิสภา ทำหน้าที่รองประธานรัฐสภา ที่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญและข้อบังคับ

การประชุมรัฐสภา ทำหนังสือลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง และนายอภิสิทธิ์ร่วมกับคณะ ๑๔๔ คน ทำหนังสือลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๘๓ คน ออกจากตำแหน่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ ส่งเรื่องถอดถอนไปยังโจทก์ ต่อมาวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๖ กำหนดเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ต่อมาเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ ส่งร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ระบุข้อความด้วยว่า สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งสำนักราชเลขาธิการเพื่อขอถอนร่าง สำนักราชเลขาธิการแจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลทราบแล้ว จึงขอส่งร่างคืน วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่ต่อมาวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ นั้นไม่ชอบ ต่อมาวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้นางสาวยิ่งลักษณ์พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เกิดรัฐประหาร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกิน ๒๒๐ คน ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาประชุมดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

กรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุม สภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ แล้วสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนนายนิคมออกจากตำแหน่งและไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจาก ตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ล.๓ ถึง ล.๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออก จากตำแหน่ง ตามสำเนาบันทึกการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๓๕ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ ทางโจทก์ แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๘ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลย ทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใด ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่ง ผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘ ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้อง คดีอาญานายนิคม ทองธีราช และจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า สำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์ พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๘ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควร ไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมรวมทั้งให้ไต่สวนบุคคลเพิ่มเติมอีก ๕ คน แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้ง คณะทำงานร่วม (คณะกรรมการร่วม) ฝ่ายละ ๔ คน ประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ จากนั้นได้รวบรวมพยานเอกสาร และสอบคำให้การพยานสองคน คือ นายพิฑูร พุ่มศิริณ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ

นางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประชุมครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ คณะทำงานฝ่ายผู้แทนโจทก์เห็นว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมได้เพียงพอสามารถดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ได้แล้ว ส่วนคณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดขอรับเอกสารหลักฐานทั้งหมดไปพิจารณาทำความเข้าใจเห็นเสนออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาต่อไป แล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑ ทำความเห็นเสนออัยการสูงสุดว่า เห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ระหว่างนั้น คือ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญานายนิรศร ทองธีราช ต่อศาลนี้ว่านายนิรศรนำบัตรประจำตัวและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นบัตรจริงของนายนิรศรและของสมาชิกรัฐสภารายอื่นหลายใบมาใช้ แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนของตน และแสดงตนและออกเสียงแทนสมาชิกรัฐสภารายอื่นในวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เห็นชอบว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอรับดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ คณะทำงานร่วมได้ประชุมกันอีกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ มีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องเองเป็นคดีนี้โดยฟ้องเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ หรือไม่ เห็นว่า เหตุที่จำเลยที่ ๒ ดำเนินการให้มีการนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมจำเลยที่ ๒ เบิกความยืนยันว่า เนื่องจากมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบกพร่องโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติและข้อนี้ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์ลงข่าวตาม

สำเนาหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ๖ ถึง ๘ ดังกล่าวแล้ว โดยจำเลยที่ ๒ มีนายชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นหนึ่งในคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ขณะเกิดเหตุ และนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภาและเป็นรองประธานคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง ขณะเกิดเหตุมาเบิกความยืนยันตามที่จำเลยที่ ๒ เบิกความยืนยัน และนอกจากความข้อนี้ปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ๖ ถึง ๘ แล้ว ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘๖ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องแบ่งเป็นมาตรา และต้องมีบันทึกประกอบดังต่อไปนี้ (๑) หลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (๒) เหตุผลในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (๓) บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ปรากฏตามร่างเดิมว่า ในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้ด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐ คน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข ๑๕ การที่มีข้อความระบุว่า รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เป็นการแสดงให้เห็นโดยชัดแจ้งว่า เป็นกรณีที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ติดต่อกันได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค เพียงแต่ร่างเดิมมิได้ระบุว่าแก้ไขตรงมาตราใดที่มีข้อความตามนัยให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาติดต่อกันได้ อันเป็นการบกพร่องในการร่างของร่างเดิมเมื่อร่างฉบับใหม่ได้ระบุว่าแก้ไขตรงมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ก็เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้ตรงกันกับที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติตามที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และตามความที่ระบุไว้ในบันทึก

วิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวนั่นเอง ความข้อนี้จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรยืนยันว่า จำเลยที่ ๒ ได้แจ้งแก่คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วยและขอแก้ไขให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ อันเป็นการกระทำโดยเปิดเผย และในการประชุมรัฐสภาวาระที่หนึ่งซึ่งจำเลยที่ ๒ เป็นผู้เสนอญัตติอภิปรายก่อน อภิปรายหลักการและเหตุผลตามความในร่างฉบับใหม่ ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกที่ร่วมลงชื่อเสนอญัตติตามร่างเดิมสักห้วงแต่อย่างใด เชื่อว่าจำเลยที่ ๒ เพียงแต่ต้องการแก้ไขร่างเดิมเพียงเพื่อจะให้มีเนื้อความถูกต้องตรงตามความประสงค์ของสมาชิกที่ลงชื่อเสนอมาเท่านั้น หากจำเลยที่ ๒ มีเจตนาที่จะแก้ไขเองตามความประสงค์ส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ ทั้งจำเลยที่ ๒ มิได้ใช้อิทธิพลหรืออำนาจครอบงำสั่งการใด ๆ ในทางบังคับเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาให้จ่ายอมในการดำเนินการเรื่องนี้ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐสภายินยอมให้จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนได้พร้อมทั้งคืนร่างเดิมแก่ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปเช่นนี้ มีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าจำเลยที่ ๒ เข้าใจว่าเป็นกรณีที่สามารถทำได้ตามปกติ ส่วนจำเลยที่ ๑ ที่จำเลยที่ ๑ ให้การและเบิกความต่อศาลนี้ว่า พยานที่โจทก์ไต่สวนก็ดี ที่เบิกความต่อศาลนี้ก็ดี ที่เป็นข้าราชการประจำรัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำรัฐสภาซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริง ต่างให้ถ้อยคำตรงกันและสอดคล้องกันว่า ทราบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาผู้เสนอญัตติยอมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอนั้น พิจารณาแล้ว พยานให้ถ้อยคำต่อโจทก์ไว้เช่นนั้นจริง เช่นนายจ่านงค์ สวมประจำ ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ว่า ปี ๒๕๓๕ ถึง ๒๕๔๔ พยานดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการวุฒิสภา จากนั้นตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ ถึง ๒๕๔๕ พยานดำรงตำแหน่ง

เลขาธิการวุฒิสภา จนเกษียณอายุราชการ ปี ๒๕๕๑ ถึง ๒๕๕๔ ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา สรรหาด้านวิชาการ ขณะให้ถ้อยคำเป็นข้าราชการบำนาญ พยานให้ถ้อยคำและมอบเอกสาร ประกอบการให้ถ้อยคำ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับคำฟ้องข้อ ๓.๑ ให้ถ้อยคำสรุปว่า สมาชิกวุฒิสภาที่ได้ ลงชื่อเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สามารถขอแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอได้ก่อนที่ประธาน วุฒิสภาอนุญาตบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมวุฒิสภา การแก้ไขเพิ่มเติมอาจกระทำได้ตาม ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ดังนี้ ๑. การลงชื่อกำกับการแก้ไขของผู้เสนอหลัก ในร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ โดยส่วนใหญ่เป็นกรณีที่เป็นการแก้ไขเล็กน้อย ๒. การทำ บันที่กว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้เสนอหลักทราบว่ามีประเด็นใดบ้าง และให้ผู้เสนอหลักลงชื่อกำกับ ในกรณีนี้ผู้เสนอหลักสามารถลงชื่อกำกับการแก้ไขในร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ หรือ จะจัดทำร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่มาเปลี่ยนก็ได้ โดยยังคงใช้เลขรับเดิม ๓. ผู้เสนอหลักจัดทำร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่มาเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติฉบับเดิมได้ ซึ่งอาจเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าที่ผิด หรือจะทำร่างรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติใหม่ทั้งฉบับก็ได้ โดยยังคงใช้เลขรับเดิม ๔. ผู้เสนอหลักมีหนังสือขอร่าง รัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติไปปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เสนอหลักจะจัดทำร่างรัฐธรรมนูญหรือ ร่างพระราชบัญญัติใหม่มาเปลี่ยน โดยยังคงใช้เลขรับเดิม และ ๕. ผู้เสนอหลักขอลอนร่าง รัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติออกไปก่อน แล้วเสนอกลับเข้ามาใหม่ กรณีนี้ถือว่าผู้เสนอได้ ลอนร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติออกไปแล้วจึงต้องใช้เลขรับใหม่ ทางปฏิบัติที่ผ่านมาเคย มีกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ก่อนบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ได้แก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอไว้แล้วในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญ ด้วยการเอาร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยน

สำนักงานประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ก็ดำเนินการเปลี่ยนให้ โดยยังคงใช้ การลงชื่อของผู้ที่ร่วมเสนอเดิมและเลขรับหนังสือเดิม เช่น ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์ นม พ.ศ. (นายนิยม วรปัญญา กับคณะ พรรคเพื่อไทย เป็นผู้เสนอ) ร่างพระราชบัญญัติ การแข่งขันทางการค้า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (นางอานิก อัมระนันท์ กับคณะ พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอ) ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตผลเกษตรกรรม พ.ศ. (นายสุขวิชาญ มุสิกกุล กับคณะ พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอ) เป็นต้น ตามสำเนาบันทึก ปากคำพยานเอกสารหมาย จ.๙๐ นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติ และยุติ ๑ สำนักงานประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗ และเบิกความต่อศาลนี้เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๔ สรุปได้ว่า ก่อนที่ประธาน รัฐสภาอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอยุติแก้ไขเพิ่มเติมยุติได้ตาม ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติม มีแนวทางการปฏิบัติของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา ๕ แนวทาง คือ ๑. กรณีเจ้าหน้าที่ ตรวจสอบพบข้อบกพร่องเกี่ยวกับยุติแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือร่างของพระราชบัญญัติ ทางเจ้าหน้าที่ จะประสานไปยังผู้เสนอหลัก เพื่อให้ลงชื่อกำกับในที่ที่มีการแก้ไข โดยไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือ ใหม่ หรือให้สมาชิกที่ร่วมลงชื่อลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้ง ๒. กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบข้อบกพร่อง หลายประเด็น เจ้าหน้าที่ก็จัดทำบันทึกไปยังผู้เสนอหลัก แจ้งว่ามีประเด็นที่สมควรแก้ไขที่ประเด็น ผู้เสนอหลักสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธี เช่น ลงชื่อกำกับในประเด็นที่แก้ไข หรือแก้ไขโดยเปลี่ยนเฉพาะ หน้าที่มีการแก้ไข หรือนำยุติหรือร่างกฎหมายฉบับใหม่มาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงรับหนังสือ ใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมลงชื่อลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง ๓. กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วไม่พบ

ข้อบกพร่อง แต่ผู้เสนอหลักประสงค์จะแก้ไขปรับปรุง ผู้เสนอหลักก็นำร่างกฎหมายเฉพาะหน้า ที่ต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือนำร่างกฎหมายทั้งฉบับมาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงรับหนังสือ ใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมลงชื่อลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง ๔. กรณีผู้เสนอหลักทำหนังสือขอนำร่าง รัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัตินำกลับไปปรับปรุงแก้ไข โดยผู้เสนอหลักจะนำร่างรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้วกลับคืนมา โดยไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือใหม่ หรือให้สมาชิกที่ร่วมลงชื่อลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง และ ๕. กรณีผู้เสนอหลักขอลอนร่าง รัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติออกไป แล้วผู้เสนอหลักเสนอร่างรัฐธรรมนูญหรือร่าง พระราชบัญญัติกลับมาใหม่ กรณีนี้ต้องลงเลขรับหนังสือใหม่ พร้อมทั้งให้สมาชิกร่วมลงชื่อใหม่ด้วย ตามสำเนาบันทึกปากคำพยานเอกสารหมายเลข จ.๒๐ และ จ.๙๑ นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ และเบิกความต่อศาลนี้เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๖๔ สรุปได้ว่า ในทางปฏิบัติที่ ผ่านมา การแก้ไขร่างพระราชบัญญัติและญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มี ๕ แนวทาง คือ ๑. กรณี แก้ไขเล็กน้อย ผู้เสนอหลักจะเป็นผู้ลงชื่อรับรองการแก้ไข ๒. กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบว่า มีข้อบกพร่อง จะนำเอกสารให้ผู้เสนอหลักแก้ไขให้ถูกต้อง เป็นการประสานงานแก้ไข โดยมีได้มีการ ลงเลขรับใหม่ ๓. กรณีผู้เสนอหลักประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติม สามารถทำได้โดยลงชื่อกำกับหรือ เปลี่ยนร่างใหม่หรือเปลี่ยนเฉพาะหน้าที่มีการแก้ไข ๔. กรณีร่างมีข้อบกพร่องมาก ผู้เสนอหลักจะมี หนังสือขอรับร่างกลับคืนเพื่อเสนอใหม่ ซึ่งกรณีนี้ก็ยังคงใช้เลขรับเดิม โดยมีได้มีการลงเลขรับใหม่ และ ๕. กรณีมีการขอลอนร่างกลับคืนไป ถือว่าการเสนอร่างได้ยุติแล้ว กรณีนี้หากจะเสนออีกต้อง เสนอร่างเข้ามาใหม่ คดีนี้เมื่อร่างที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ ประพิณ

นิติกรเจ้าของเรื่องได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอผ่านผู้บังคับบัญชา
กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ และเสนอมายังพยานขณะที่เอกสารยังอยู่ที่พยาน เวลา
ประมาณ ๑๐ ถึง ๑๑ นาฬิกา จำเลยที่ ๑ เชิญพยานไปพบ พยานจึงนำเรื่องที่จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไข
เรียนให้จำเลยที่ ๑ ทราบ จำเลยที่ ๑ สอบถามพยานว่ากระทำได้หรือไม่ ซึ่งพยานตรวจสอบร่างแล้ว
เห็นว่าแก้ไขได้และร่างที่นำมาเปลี่ยนมิได้ขัดกับหลักการที่เสนอไว้แต่เดิมแต่อย่างใด จึงแจ้ง
จำเลยที่ ๑ ว่าทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ตามสำเนาบันทึก
ปากคำพยานเอกสารหมาย จ.๒๒ นายธงชัย ดุลยสุข ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม
๒๕๕๗ ว่าพยานรับราชการตำแหน่งนิติกร ๓ สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ตั้งแต่ปี
๒๕๒๓ จนถึงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕ ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาด้านกฎหมาย (นิติกรทรงคุณวุฒิ)
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร (นักบริหารระดับสูง) ซึ่งได้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายมาตลอดระยะเวลาการทำงาน
กว่า ๓๐ ปี กรณีที่ตรวจสอบพบร่างกฎหมายที่เสนอมีข้อบกพร่อง เจ้าหน้าที่จะประสานไปยัง
ผู้เสนอหลัก เพื่อให้ผู้เสนอหลักมาแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งไม่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา
พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ เพราะเป็นการดำเนินการก่อนที่ประธานรัฐสภาพิจารณาอนุญาตบรรจุเข้า
ระเบียบวาระการประชุม ซึ่งแนวทางปฏิบัติดังกล่าวเป็นหลักและแนวทางที่ยึดถือมาโดยตลอด
ไม่เลือกปฏิบัติว่าพรรคใดเป็นรัฐบาลว่าผู้เสนอหลักถือเป็นเจ้าของเรื่อง ส่วนผู้ร่วมลงชื่อถือเป็นผู้ร่วม
ลงชื่อเสนอด้วยเท่านั้น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงติดต่อประสานงาน
กับผู้เสนอหลัก ทั้งนี้แนวทางปฏิบัติดังกล่าวนำมาใช้ในกรณีที่ผู้เสนอหลักประสานขอแก้ไขมายัง
เจ้าหน้าที่ด้วยเช่นเดียวกัน และไม่ว่าผู้เสนอหลักขอแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อย ก็สามารถทำได้

ไม่ขัดกับข้อ ๓๖ และโดยธรรมเนียมการปฏิบัติการแก้ไขดังกล่าว ผู้ร่วมลงชื่อไม่จำเป็นต้องลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมอีกแต่อย่างใด แต่หากเป็นการถอนร่างที่เสนอทั้งฉบับและไม่นำกลับมาเสนอใหม่ จะมีการถอนเลขรับสารบรรณ กรณีเช่นนี้หากประสงค์จะเสนอร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวอีกจะต้องให้สมาชิกลงชื่อเสนอใหม่ทั้งฉบับ ตามสำเนาบันทึกปากคำผู้ให้ถ้อยคำเอกสารหมาย จ.๑๐๒ นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย เลขธิการสภาผู้แทนราษฎร ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗ ว่าในทางปฏิบัติ ร่างพระราชบัญญัติ ญัตติ หรือร่างรัฐธรรมนูญผู้เสนอหลักสามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ก่อนประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยติดต่อเจ้าหน้าที่เจ้าของเรื่องเพื่อขอแก้ไข หรือหากเจ้าหน้าที่พบข้อบกพร่องก็จะประสานผู้เสนอหลักเพื่อขอแก้ไข ตามสำเนาบันทึกปากคำผู้ให้ถ้อยคำเอกสารหมาย จ.๙๘ นางนรรรัตน์ พิมเสน เลขธิการวุฒิสภา ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๗ ว่าเมื่อมีการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ก่อนประธานรัฐสภาพิจารณาอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ผู้เสนอหลักสามารถแก้ไขปรับปรุงญัตติที่เสนอได้ แต่หากประธานรัฐสภาได้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว การจะแก้ไขญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภาตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ตามสำเนาบันทึกปากคำพยานเอกสารหมาย จ.๙๓ นอกจากนี้เมื่อโจทก์ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีอาญาได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมกัน รวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบคำให้การพยานเพิ่มเติม ๒ ปาก คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขธิการสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้การว่า กรณีที่มีการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติทำได้ทั้ง ๕ แนวทางซึ่งรวมทั้งนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ทำนองเดียวกันกับ

ที่นายจ่านงค์ สวมประจำ นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ และนางบุษกร อัมพรประภา ให้ถ้อยคำดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางปฏิบัติจริงที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการ ไม่มีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในที่ใด แต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้การว่า สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีธรรมเนียมปฏิบัติ ๕ แนวทางทำนองเดียวกับที่นายจ่านงค์ นายศิริโรจน์ และนางบุษกรให้ถ้อยคำดังกล่าวข้างต้น ซึ่งก็รวมทั้งนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ก่อนประธานรัฐสภาส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเล็กน้อยหรือแก้ไขในสาระสำคัญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรชี้แจงว่า กรณีร่างพระราชบัญญัติสามฉบับตั้งที่นายจ่านงค์ให้ถ้อยคำต่อโจทก์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้เสนอหลักจัดทำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม โดยใช้เลขรับเดิมและลายมือชื่อสมาชิกที่ลงไว้เดิม และนอกจากสามฉบับนี้แล้วยังได้รวบรวมร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. นายเจริญ จรรย์โกมล กับคณะ พรรคพลังประชาชน เป็นผู้เสนอ ก็แก้ไขโดยผู้เสนอหลักจัดทำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม โดยยังคงใช้เลขรับเดิมและลายมือชื่อสมาชิกที่ลงไว้เดิม และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ประชาชน ๗๑,๕๔๓ คน เป็นผู้เสนอ โดยมีนายเหวง โตจิราการ เป็นผู้แทนการเสนอกฎหมาย ประธานรัฐสภาตรวจสอบพบข้อบกพร่อง คือ เพียงแต่ระบุชื่อหมวดและเลขมาตรา มิได้เป็นไปตามรูปแบบการเสนอร่างกฎหมายที่จะต้องระบุเนื้อหาที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกในแต่ละมาตรา จึงดำริให้ผู้แทนการเสนอกฎหมายดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องตามรูปแบบการเสนอร่างกฎหมาย เห็นได้ว่า พยานดังกล่าวเป็นข้าราชการประจำและเคยเป็นข้าราชการประจำ เป็นผู้ปฏิบัติราชการเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง และต่างก็ได้ปฏิบัติราชการที่รัฐสภามายาวนานหลายสิบปี ขณะนายธงชัย

พยานโจทก์ให้ถ้อยคำที่ดี ขณะนายพิฑูรกับนางสาวปิยวรรณให้การก็ดี เป็นเวลาหลังจากรัฐประหาร ซึ่งนายกรัฐมนตรีและจำเลยทั้งสองที่สังกัดพรรคเพื่อไทยหลุดพ้นจากตำแหน่งไปแล้ว ส่วนนายศิโรจน์ นางบุษกร และนายสุวิจักขณ์ แม้ให้ถ้อยคำต่อโจทก์ก่อนเกิดการรัฐประหาร แต่ก็มาเบิกความต่อศาลนี้เป็นพยานโจทก์ยืนยันตามที่เคยให้ถ้อยคำต่อโจทก์ สำหรับนายจำนงค์และนางนรรัตน์ แม้โจทก์ไม่ได้อ้างมาเบิกความต่อศาล แต่ก็ให้ถ้อยคำต่อโจทก์ในทิศทางเดียวกันกับนายศิโรจน์และนางบุษกร กรณีจึงไม่มีเหตุให้ระวางสงสัยว่าพยานดังกล่าวมานี้มีส่วนได้เสียหรือให้ถ้อยคำหรือให้การช่วยเหลือหรือปกป้องรำฝ่ายใด ถ้อยคำ คำให้การและคำเบิกความของพยานดังกล่าวนี้มีน้ำหนักให้รับฟัง เชื่อว่าเบิกความตามจริง ข้อเท็จจริงจึงรับฟังตามถ้อยคำ คำให้การและคำเบิกความของพยานดังกล่าวนี้ได้ว่า พยานดังกล่าวนี้รวมทั้งเจ้าหน้าที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่เกี่ยวข้องเข้าใจและเชื่อว่า ตราบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้ส่งอนุญาตให้บรรจุยุติชำระเปียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติหลักแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอไว้เดิมได้ ไม่ว่าจะแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อย ส่วนวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม ไม่มีกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในที่ใด ไม่มีการกำหนดไว้ว่าถ้าแก้ไขเพิ่มเติมเล็กน้อยทำได้ และไม่มีการกำหนดไว้ว่าถ้าแก้ไขเพิ่มเติมสาระสำคัญทำไม่ได้ แต่มีแนวทางที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนานหลายปีว่า แก้ไขเพิ่มเติมได้ ๕ แนวทางดังกล่าวซึ่งรวมทั้งการนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ซึ่งมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาชัดเจน ๕ ตัวอย่างดังกล่าว เมื่อฝ่ายผู้เสนอหลักนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนพยานดังกล่าวและหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ดำเนินการเปลี่ยนให้ ไม่รู้สึกหรือกังวลว่ากระทำโดยมิชอบแต่ประการใด เพราะเป็นการกระทำตามที่เคยกระทำสืบทอดกันมา ดังจะเห็นได้จากการที่เมื่อจำเลยที่ ๑ เชิญนางบุษกรไปพบและสอบถามนางบุษกรว่า การนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยน

ร่างเดิมทำได้หรือไม่ นางบุษกรก็ตอบทันทีว่าทำได้ ซึ่งก็นับว่ามีเหตุผลให้จำเลยที่ ๑ เชื่อว่าทำได้ และตามเหตุผลจำเลยที่ ๑ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัย รองประธานสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม ล่าสุดประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภาตั้งแต่วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ ถึง วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ (วันยุบสภา) หากจำเลยที่ ๑ ไม่เชื่อว่าทำได้ หรือเชื่อว่าทำไม่ได้ จำเลยที่ ๑ ก็ให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปดำเนินการเสนอร่างเข้ามาใหม่โดยให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อ เสนอญัตติเข้ามาใหม่ก็ทำได้โดยง่าย เพราะจำเลยทั้งสองสังกัดพรรคการเมืองเดียวกันและผู้ร่วม ลงชื่อเสนอญัตติส่วนใหญ่ก็สังกัดพรรคการเมืองเดียวกันกับจำเลยทั้งสอง ซึ่งเชื่อได้ว่าจำเลยที่ ๑ รู้ดี ถึงการเปลี่ยนร่างเดิมเป็นร่างฉบับใหม่ รวมทั้งรู้ว่าร่างเดิมบกพร่องในการร่าง ที่มีได้ร่างแก้ไข เพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้ จำเลยที่ ๑ จึงอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา การที่ นางบุษกรตอบคำถามจำเลยที่ ๑ ว่าทำได้ก็ดี การที่จำเลยที่ ๑ มิได้ให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปดำเนินการ เสนอญัตติเข้ามาใหม่ก็ดี จึงมีเหตุผลให้รับฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ เชื่อว่าทำได้ ซึ่งการกระทำของจำเลย ทั้งสองในส่วนี้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีผลเท่ากับการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม เห็นว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองจะเป็นความผิดอาญาตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ ต้องมีข้อเท็จจริงให้รับฟังได้ว่าจำเลยทั้งสองมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่ง หรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมิฉะนั้นก็มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งก็คือ

ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น แต่ตามข้อเท็จจริงดังที่ได้วินิจฉัยมารับฟังได้ว่า มีข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นร่างเดิมแล้วว่าจะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ดังที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนตั้งแต่ก่อนวันยื่นร่างเดิมสองวัน ทั้งได้ระบุความตามนัยนี้ไว้ในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแห่งร่างเดิมด้วยแล้ว แต่ร่างเดิมมิได้ระบุว่าแก้ไขตรงมาตราใดที่มีข้อความตามนัยให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาติดต่อกันได้ อันเป็นการบกพร่องในการร่างของร่างเดิม เมื่อจำเลยที่ ๒ ทราบข้อบกพร่อง ก็ดำเนินการจัดทำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม ร่างฉบับใหม่ได้ระบุแก้ไขตรงมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมให้ตรงกันกับที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นร่างเดิมเพื่อจะได้มีเนื้อความถูกต้องตรงตามความประสงค์ของสมาชิกที่ลงชื่อเสนอมา หาใช่จำเลยที่ ๒ มีเจตนาที่จะแก้ไขเองตามความประสงค์ส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๒ เข้าใจว่าการแก้ไขด้วยวิธีการนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมสามารถทำได้ จึงยังฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๒ มีเจตนาและเจตนาพิเศษดังกล่าว การกระทำของจำเลยที่ ๒ จึงไม่เป็นความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ ส่วนจำเลยที่ ๑ ก็มีเหตุผลให้รับฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ เชื่อว่านำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิมได้ จึงอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รับฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษดังกล่าว การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ เช่นกัน

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอ เป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่

จำเลยที่ ๑ เชื่อว่าผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธานรัฐสภายังไม่ได้ส่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แม้โจทก์บรรยายฟ้องการกระทำของจำเลยที่ ๑ ส่วนนี้ตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ แยกต่างหากจากคำฟ้องข้อ ๓.๑ ก็ตาม แต่จำเลยที่ ๑ ก็มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ข้อที่จำเลยที่ ๑ มิได้ส่งอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุวาระการประชุมโดยชัดแจ้งลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ก็ได้ความว่า นางบุษกรมิได้เสนอบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ ทั้งร่างเดิมฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐสภาก็ได้คืนแก่ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปก่อนแล้ว การที่จำเลยที่ ๑ ส่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ จึงเป็นการส่งไปโดยถือว่าได้มีการแก้ไขญัตติเดิมเป็นร่างฉบับใหม่เพียงฉบับเดียวแล้วนั่นเอง หาใช่ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาจะให้ใช้ร่างเดิมบรรจุระเบียบวาระการประชุม เพราะขณะนั้นจำเลยที่ ๑ ยังเชื่ออยู่ว่าสามารถเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ได้ ย่อมไม่มีเหตุที่จำเลยที่ ๑ จะส่งอนุญาตให้นำร่างเดิมมาบรรจุวาระการประชุมอีกแต่อย่างใด ดังนั้น การที่ต่อมาจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่เสนอให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาก็เป็นไปตามที่จำเลยที่ ๑ ส่งและเชื่อมาแต่ต้น ดังนั้น การกระทำของจำเลยที่ ๑ ตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ ย่อมถือไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกที่ร่วมพิจารณาญัตติดังกล่าวในขณะที่ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเช่นกัน จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๒

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยข้อสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับ เป็นเหตุให้นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ปัญหานี้ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้

ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อเนื่องมาจนถึง กลางคืนของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา คณะละร่าง สามคณะ คณะละ ๔๕ คน ไม่มีปัญหา มามีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับ การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข เพิ่มเติมชั้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการธิการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้ กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมกล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติ ก็ตามข้อบังคับ” แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิปสามฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้น ก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุม เวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของ รัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกัน ใน ที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ นับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็น

มีว่า ให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน แต่สำหรับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันที่นั้น
จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่
รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖
จึงต้องนับ ๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลา
เสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการ
ประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑
วินิจฉัย ก็จะครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งก็คือเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติ
เพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖
ไป ๑๕ วัน ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จำเลยที่ ๑
ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘ ต่อโจทก์ว่า เมื่อที่ประชุมรัฐสภามีมติ
กำหนดเวลาแปรญัตติเป็นอย่างอื่น กำหนดเวลา ๑๕ วัน ต้องนับจากวันถัดจากวันที่รัฐสภามีมติ
รับหลักการ (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) มิใช่ นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภามีมติกำหนดวันแปรญัตติ
(วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖) เพราะถ้านับเช่นนั้นจะเป็นการนับเวลาแปรญัตติที่ขัดกับข้อบังคับฯ
ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง จำเลยที่ ๑ ไม่มีอำนาจที่จะนับเวลาการแปรญัตติให้แตกต่างไปจากที่ข้อบังคับ
การประชุมรัฐสภากำหนดไว้ ตามสำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเอกสารหมายเลข จ.๘๓ และจำเลยที่ ๑
ยื่นคำให้การและเบิกความต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า
เมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา
รับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นมิได้ เห็นว่า ไม่ปรากฏว่าเคยมี
เหตุการณ์ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการนับวันตั้งแต่วันที่ใดเช่นครั้งนี้อีก การนับวันกรณีมีเหตุการณ์

เช่นนี้ไม่มีเขียนหรือกำหนดหรือบัญญัติไว้ในที่ใด จึงต่างก็วินิจฉัยข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ การที่จำเลยที่ ๑ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาต่อโจทก์ดังกล่าวก็ดี และที่ยื่น คำให้การและเบิกความต่อศาลดังกล่าวก็ดี เชื่อว่าจำเลยที่ ๑ วินิจฉัยโดยจำเลยที่ ๑ เชื่อเช่นนั้นจริง จะถูกต้องหรือไม่ก็เป็นความเชื่อของจำเลยที่ ๑ แต่จะเป็นความผิดอาญาตามฟ้องข้อ ๓.๓ ต้องมี ข้อเท็จจริงให้รับฟังได้ด้วยว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่ง หรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมิฉะนั้นก็มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งก็คือ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับ ตนเองหรือผู้อื่น แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการตรวจสอบองค์ประชุมเมื่อคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ก่อนขอมติที่ประชุม องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม การที่จำเลยที่ ๑ กล่าวว่าองค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับนั้น จำเลยที่ ๑ ยืนยันว่าเมื่อยังไม่ได้มีมติว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ก็ต้อง ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับไปพลางก่อน ผลจากการที่จำเลยที่ ๑ กล่าวว่าองค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับนั้น ทำให้ต่อมามีสมาชิกรัฐสภายื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทันจำนวนมากถึง ๒๐๒ คน คงมีเพียงบางคน เช่น นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แม้อาจได้รับความเสียหายอยู่บ้าง แต่จำเลยที่ ๑ ก็ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายในวาระที่สอง ความเสียหายที่หากมี ก็ไม่มากนัก พยานหลักฐานที่ได้จากการไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองไม่เพียงพอให้รับฟังได้ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษดังกล่าว ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๓

(อม.๕๐)

- ๕๑ -

จึงวินิจฉัยว่า ให้ยกฟ้อง.

นายประทีป ดุลพินิจธรรมา

(อม.๓๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๖๓

คดีหมายเลขแดงที่ อม.๕๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
	นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
	นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ คดีนี้เหตุเกิดระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองได้กระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย โดยมีเจตนา กล่าวคือ ฟ้องข้อ ๓.๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่างที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง และ

ยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔ ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะ จำนวน ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐) ซึ่งนายประสิทธิ์ โภษะสุน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ จำนวน ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ซึ่งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ จำนวน ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอนั้น ได้เสนอร่าง บันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๕ เมื่อเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๕ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ซึ่งมีนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ เป็นผู้บังคับบัญชากลุ่มงานนี้ ได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบนางนงค์เยาว์ ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับนิติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๘ เสนอบันทึกข้อความนี้ผ่านนายศิโรจน์ จากนั้นนายศิโรจน์จึงได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา ถึงร่างทั้งสามฉบับ เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อต่อจากนายศิโรจน์ ได้ส่งไปยังนางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภาเกษียนว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช.... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกัน
ของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธาน
รัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม
เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วได้
ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา
แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความ
เอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๑ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ สั่งว่าอนุญาตดังกล่าว เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม
๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๐๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัทร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภา
คนที่ ๑ ประสานมายังนายศิโรจน์ ว่าจำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอ
ไว้ โดยการขอเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่แทน โดยที่มิได้มีการเสนอยุติขึ้นใหม่ และมีได้มีการรับรองญัตติ
จากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอ
บ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่าง
ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ มาสับเปลี่ยนกับฉบับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อ
สำนักงานเลขาธิการสำนักสภาผู้แทนราษฎร และนำร่างฉบับเดิมกลับคืน ทั้งที่มิได้มีการเสนอเป็น
ญัตติใหม่และมีได้เสนอยุติตามขั้นตอนทางกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาหรือ
ขั้นตอนทางธุรการ ซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำ
ร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัทร นายศิโรจน์และ
นางนงค์เยาว์อยู่ด้วยขณะเปลี่ยนร่างฉบับดังกล่าว ร่างฉบับใหม่ที่นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึกหลักการ
และเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้
จัดทำขึ้นใหม่ แนบมาพร้อมกันด้วย ตามสำเนาเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๓ ร่างฉบับใหม่มี
เนื้อหาแตกต่างจากร่างฉบับเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเนื้อหาด้วยการเพิ่ม

มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกิน ๒ ปี สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้น นางนงศ์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียรณในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุม (นางบุษกร) และเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้มีการเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเกษียรณสั่งในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ แต่อย่างไร ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ซึ่งร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างกันในหลักการที่เป็นสาระสำคัญ คือ เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เข้ามา เป็นหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิม อันเป็นการเกินกว่าหลักการเดิม และถือเป็นญัตติใหม่ที่ไมอาจนำมาสืบเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านั้นได้ หากจะเสนอหลักการใหม่ก็ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา

โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมได้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้น บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ ผลของการกระทำของจำเลยที่ ๒ ที่นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง จึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบข้อบังคับที่ประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ฟ้องข้อ ๓.๒ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่าร่างรัฐธรรมนูญที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ และหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจुर่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายใน ๑๕ วันนับแต่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียกนางบุษกร ไปหาหรือที่ห้องทำงาน และไม่ได้ทำการตรวจสอบ หากได้ตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ โดยไม่ปรากฏว่าได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ ดังกล่าว อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม ซึ่งถ้าสั่งให้แก้ไขก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้ เพราะเพิ่งผ่านมา ๗ วัน นับแต่วันรับญัตติ หรือจะให้ถือว่าสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็ได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึกข้อความ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๑ ซึ่งมีนางพรณีภานุบันทึกเสนอจำเลยที่ ๑ ให้พิจารณาอนุญาตบรรจुरะเบียบวาระ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่ง

จำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุมกล่าวเปิดประชุมกลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่
หนึ่งซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการและพิจารณาในวาระที่สองไป
จนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมี
มติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณา
ของที่ประชุมรัฐสภาจึงมีผลเท่ากับว่า จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการ
เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) มาใช้ในการ
พิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา และฟ้องข้อ ๓.๓ จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของ
รัฐสภา วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมได้มีมติรับหลักการญัตติขอ
แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย
ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร
พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐
วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็น
อย่างอื่น ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจาก
รัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วพบว่า องค์ประชุมไม่ครบซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิด
การประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุม
ไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของ
สมาชิกรัฐสภาและยังไม่ได้ลงมติ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัย
สามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติปรากฏว่าที่ประชุมมี
มติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่
นายสุรชัยเสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มีคำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัด
จากวันที่รัฐสภารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑

สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพนธ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง ยังไม่ทันได้พิจารณาวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ส่วนที่โจทก์มีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญที่มีผู้ไปยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๓๐ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วนการ

กระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงลายมือชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูล ความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒) โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และ ความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่ พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติ บัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติ บัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลย ที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุด เห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้ง คณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์เพื่อดำเนินการ รวบรวมพยานหลักฐานร่วมกับคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติ เกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจตุรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ (เดิม) และพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และ มาตรา ๑๙๘

จำเลยที่ ๑ ให้การปฏิเสธ โดยให้การว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไข

เพิ่มเติมจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ดังนั้น ตราบโดที่จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภายังมิได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของญัตติ และจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาก็ได้ให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ ในครั้งนี้ก่อนจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ผู้เสนอแฟ้ม ว่าการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมานี้สามารถทำได้หรือไม่ ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้วหรือไม่ นางบุษกรตอบว่าทำได้และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องแล้ว จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบเอกสารในแฟ้มที่เสนอก็มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ และ ๒๓ ไม่มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕, ๑๘ และ ๒๔ ในแฟ้มและจำเลยที่ ๑ ไม่ทราบว่านางนงศ์เยาว์ ประพิน ทำบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ซึ่งในข้อนี้นางบุษกรให้การในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. รับว่านางบุษกรมิได้เสนอเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ จึงเชื่อโดยสุจริตว่าการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ดำเนินการทางธุรการถูกต้องครบถ้วน ไม่มีเจตนาที่จะปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตแต่อย่างใด สำหรับการนับเวลาเสนอคำแปรญัตตินั้น ในคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ หลังจากที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการทั้งสามร่างและตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาสามชุด ชุดละร่างแล้ว มีผู้เสนอคำแปรญัตติ ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ แต่ก็มีผู้เสนอ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๑๕ วันหรือ ๖๐ วัน โดยขณะนั้นไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุม จำเลยที่ ๑ ต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปราบกฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จำต้องมีคำสั่งปิดประชุม ก่อนสั่ง

ปิดประชุม จำเลยที่ ๑ ย้ำถึงเวลาการแปรญัตติ ๑๕ วันไปพลางก่อน เพื่อรักษาสิทธิการเสนอคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา เพราะจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเห็นว่าเมื่อยังไม่ได้กำหนดเวลาแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องถือเวลา ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการไปก่อน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอคำแปรญัตติได้มีเวลาเตรียมการจัดทำคำแปรญัตติได้ทัน เมื่อต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้นัดประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ เห็นว่าเมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับ ฯ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นมิได้ และแม้ว่าเหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาทำคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน แต่สมาชิกส่วนใหญ่ คือ ๒๐๒ คน ยื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทัน มีเพียง ๑ คนเท่านั้น คือ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ก็ได้ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายในวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะทำผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และเมื่อมีผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและร้องไปยังโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) แม้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ ไม่ชอบ แต่จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาทำผิดกฎหมาย และจากการไต่สวนของโจทก์ โจทก์ไต่สวนพยานบุคคล ๒ ประเภท คือ (๑) พยานฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายไพบูลย์ นิติตะวัน นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายวันชัย สอนศิริ และนายอุทัย ยอดมณี ซึ่งเป็นนักการเมืองและนักเคลื่อนไหวทางการเมือง มีความคิดเห็นและดำเนินการทางการเมืองตรงกันข้ามกับจำเลยที่ ๑ มาโดยตลอด ทั้งเป็นผู้ร้องกล่าวหาจำเลยที่ ๑ ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ (๒) พยานที่เป็นข้าราชการประจำรัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำรัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงที่ไม่มีส่วนได้เสีย ได้แก่ นางนงศ์เยาว์ ประพิน นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางบุษกร อัมพรประภา นางนรรัตน์ พิมเสน นายจำนงค์ สวมประจำ นายจเร พันธุ์เปรื่อง นางสาววันเพ็ญ อินทร์รวย นางพรรณนิภา เสริมศรี นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย นางสาวรุ่งนภา ชันธิโชติ นายธงชัย ดุลยสุข และนางสาวสุภางค์จิตต์

ไต่ถามพิสัย ซึ่งต่างให้ถ้อยคำตรงกันและสอดคล้องกับคำให้การของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ขอร้องเอาบันทึกปากคำพยาน ๕ คนแรกดังกล่าวที่ให้ถ้อยคำขึ้นไต่สวนของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ โจทก์ไต่สวนแล้วเลือกเชื่อพยานที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวโดยเห็นว่าจำเลยที่ ๑ ส่อว่ากระทำผิด ส่งเรื่องให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าทีวุฒิสภาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ขอดึงเอาภาพเคลื่อนไหวและเสียง (VCD) บันทึกคำชี้แจงและรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ ด้วย ส่วนในทางอาญา โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญาส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันรวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบปากคำพยานเพิ่มอีก ๒ คน คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองปากก็ให้การไปในทางเดียวกันกับพยานที่โจทก์ไต่สวนที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาดังกล่าวข้างต้น ว่าการที่ให้ผู้เสนอญัตติแก้ไขได้เมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นการกระทำที่สืบทอดกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา คณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดเห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นชอบ คณะทำงานร่วมจึงมีมติว่าเป็นกรณีที่คณะกรรมการร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การปฏิเสธ โดยให้การว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อยู่แล้ว แต่เมื่อปี ๒๕๕๕ สมาชิกรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีได้

เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ คือ ขอแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้แล้วนั้น ขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่มีอยู่ในหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๒๙๑ ปรากฏว่ารัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนั้นไปได้ก่อนที่จะให้ความเห็นชอบในวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญที่พิจารณาอยู่นั้นไม่ชอบ แต่ก็กล่าวไว้ด้วยว่ารัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการได้ ต่อมาต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาปรึกษาหารือกันได้ข้อสรุปว่าจะขอแก้ไขเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง ร่างละเรื่องหรือร่างละฉบับ ฉบับที่หนึ่งจำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่าให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรไปจำกัดสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาอยู่ว่าจะต้องรอให้พ้นจากตำแหน่ง ๒ ปีก่อนแล้วจึงจะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ฉบับที่สอง เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าวแล้วได้มอบหมายให้ตัวแทนของสมาชิกรัฐสภาไปทำความเข้าใจกับสมาชิกของฝ่ายตนที่ไม่ได้เข้าร่วมหารือถึงหลักการที่จะยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง พร้อมทั้งขอให้สมาชิกที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญลงชื่อมาด้วยสามชุด เพื่อใช้แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง ขณะลงชื่อ ผู้ลงชื่อยังไม่เห็นร่างที่จะขอแก้ไข เพียงแต่ทราบเฉพาะหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาและตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ร่วมกันแถลงข่าวที่อาคารรัฐสภา โดยมีนายติเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๒ และคณะ เป็นผู้ร่วมแถลงข่าวเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามประเด็น ให้สื่อมวลชนทราบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐

คน และให้สมาชิกวุฒิสภาลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี การแถลงข่าวดังกล่าวปรากฏตามสื่อมวลชนทุกแขนงและประชาชนก็รับทราบกันโดยทั่วไป เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น ต่อมาวันพุธที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และสมาชิกวุฒิสภายื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ที่บริเวณชั้น ๒ ของอาคารรัฐสภา ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อให้สื่อมวลชนได้ทำข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลังจากจำเลยที่ ๑ รับร่างฉบับดังกล่าวก็ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบว่า ร่างที่ยื่นมีจำนวนผู้ยื่นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ มีเอกสารหลักฐานและเหตุผลหรือไม่ เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางตุรการก่อนที่จะเสนอต่อจำเลยที่ ๑ เพื่อให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ระหว่างนั้นมีสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและที่แถลงข่าวในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ トラบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ต่อมาวันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกวุฒิสภาทราบด้วยและขอแก้ไขให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า ซึ่งเป็นวันประชุมวิปรัฐบาล เพื่อทบทวนเรื่องที่ประชุมกันในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ก็ได้แจ้งวิปรัฐบาลว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ยื่นต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีข้อบกพร่อง ขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว หลังจากนั้นจำเลย

ที่ ๒ ได้มอบให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานวิปรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทราบว่าได้ไปประสานกับนายเอววัตร อุ๋นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานรัฐสภา คนที่ ๑ บริเวณชั้น ๓ ของอาคารรัฐสภา เพื่อให้ช่วยประสานดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อนี้เห็นได้จากคำให้การของนางบุษกร อัมพรประภา ว่าขณะที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่าง มีนางบุษกร นายเอววัตร นายอนาวิน ซึ่งเป็นเลขานุการของจำเลยที่ ๒ นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงค์เยาว์ ประพิณ และคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วยในขณะที่มีการเปลี่ยนร่าง นางบุษกรยังได้โทรศัพท์ประสานมายังจำเลยที่ ๒ เพื่อสอบถามเจตนาในการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้เสนอหลัก ได้อภิปรายหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติม ระหว่างอภิปรายจนกระทั่งถึงขั้นรับหลักการไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกผู้ใดคัดค้านหรือถอนชื่อจากการขอแก้ไขเพิ่มเติม จากคำให้การของจำเลยที่ ๒ ดังกล่าว เห็นได้ว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี ก็สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้นั้น เป็นประเด็นที่ตั้งใจแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ก่อนแล้วปรากฏตามที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน แต่ร่างที่เสนอไปบกพร่องขาดประเด็นนี้ จึงได้ปรับปรุงโดยจัดทำร่างใหม่ เพื่อความสวยงาม ไม่ต้องมีรอยขูดลบขีดฆ่า สะดวกต่อการอ่าน จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่าทำได้เพราะยังอยู่ในขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภา ไม่ผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งมีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายปี เจ้าหน้าที่รัฐสภาก็ว่าทำได้จนกว่าประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งหากทำไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถคืนร่างหรือปรับปรุงร่างให้ถูกต้องได้ การที่เจ้าหน้าที่รัฐสภารับร่างของจำเลยที่ ๒ เพื่อนำเสนอจำเลยที่ ๑ ทำให้เข้าใจได้ว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๒ ไม่มีเจตนากระทำความผิดกฎหมาย ไม่มีเจตนาซ่อนเร้นแอบสลับร่างหรือลักลอบสลับร่าง มิได้กระทำความตามอำเภอใจ แต่กระทำความผิดที่ประชุมที่ได้มีการปรึกษาหารือกันไว้ก่อนแล้ว ขอให้ยกฟ้อง

พิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้จากทางไตสวนและพยานหลักฐานของคู่ความแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)...ถึง (๗)... โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการด้วยว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

และสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ผู้ตัดข้อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ นายสมักร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาเมื่อมีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป และต่อมาเมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมด้วยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๗๕ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๒๕ คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐ ว่าต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นจำนวนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จำเลยที่ ๑ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมือง

รวมทั้งพรรคเพื่อไทยและสมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙๑ เป็นหลัก อันเป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเป็นรายมาตราโดยรัฐสภาดังกล่าวมาแล้ว เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ เพื่อนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ รัฐสภาพิจารณาวาระที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่ ๑ และผ่านวาระที่ ๒ แล้ว จะพิจารณาวาระที่ ๓ ในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอก สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลป์ยาศิริ และผู้อื่นอีก ไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญรวม ๕ คำร้อง เสียก่อน ศาลรัฐธรรมนูญไต่สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๗ ปาก รวมทั้งพลเอกสมเจตน์และนายวิรัตน์ และไต่สวนพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ๗ ปาก รวมทั้งนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ ๑ คดีนี้) และนายอุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่ ๒ คดีนี้) แล้ววินิจฉัยโดยกล่าวไว้ด้วยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชนก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงมติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา ก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ฝ่ายจำเลยซึ่งยังประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอยู่ได้ดำเนินการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับ

ที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมืองและ
กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ ดังนั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖
จำเลยที่ ๒ กับพวก รวมทั้งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน
หนังสือพิมพ์ก็นำไปลงข่าว ซึ่งตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖
หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐
มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความ大意ว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา
๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการ
เลือกตั้ง (อยู่ในเวลานี้) สามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตาม
สำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ล.๖ ถึง ล.๘ โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง
ขณะนั้นจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งถ้าเป็นไปตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สมาชิกวุฒิสภา ๗๖ คนนี้เมื่อสิ้นสุดสมาชิก
ภาพตามวาระแล้วก็ไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้เพราะจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑
วาระไม่ได้ แต่ตามร่างฉบับที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ วันที่
๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยก็ได้ยื่นญัตติสามฉบับดังกล่าว ฉบับที่หนึ่ง จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้
เสนอ (เจ้าหน้าที่รัฐสภาเรียกว่าผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โปธสฤษดิ์ สมาชิกวุฒิสภา ลง
ชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ โดยร่างทั้งสาม
ฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วมเสนอครบถ้วนตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ซึ่งร่างฉบับที่หนึ่งมีจำนวน
๓๑๔ คน มีปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้เฉพาะร่างฉบับที่หนึ่งฉบับเดียว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม
๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราชพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์

สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างไร เหตุผล โดยที่เป็นการสมควร กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับ วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และระบุในบันทึก วิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมด จำนวน ๒๐๐ คน สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วรรคได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และ มาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างไร เช่นเดียวกับหลักการ ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลง รับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงาน สารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและ ญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปรากฏว่า นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึก ข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภา ขณะนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภา เพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทีกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้นนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทีกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดังที่ กล่าวมาแล้ว เห็นควรนำเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุ ระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวัน เดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า เรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช.... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลา ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณ ลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ใน ฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยัง สำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจาก นายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทีกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมีได้เกษียนสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้าง ว่า มีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบกพร่องโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิก วุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี

ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้ว และข้อนี้ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลงดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๒ กับคณะจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ซึ่งร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อนนั่นเอง โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๗๖ คนจะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน หรือไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี แต่อย่างไรก็ตาม จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเอรวัตร อุ่นงกลาง เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (ผู้บังคับบัญชาของกลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้อง นายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ นายเอรวัตรได้ประสานไปยัง นายศิโรจน์ แล้วนายอนาวินนำร่างฉบับใหม่มอบให้นายศิโรจน์ นายศิโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างฉบับเดิม จำเลยที่ ๑ ยังมิได้เกษียณสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้แล้วมอบให้นางนงค์เยาว์ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุม

รัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่าวรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยังเลขาธิการรัฐสภา แต่ได้มอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกันจำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามีกรณำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างฉบับเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำต่อองค์คณะในการไต่สวนของโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ถึงคำถามนี้ว่า ทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่าจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างฉบับที่อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็คือร่างฉบับใหม่ดังกล่าว ส่วนร่างฉบับเดิมนั้นเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็มีได้เดินแฟ้มไปยังงานกับงานแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม ที่ห้องรอง

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างเดิม แต่อย่างไร จึงมิได้ผ่าน นางพรรณนิภา นายนิคมและนายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์จัดทำและลงชื่อ มีนายศิโรจน์เกษียนตามสำเนาบันทึกข้อความ เอกสารหมายเลข จ.๒๔ นั้น นางบุษกรมิได้ลงชื่อหรือเขียนและจำเลยที่ ๑ ก็มิได้เขียนสิ่งแต่อย่างใด จำเลยที่ ๑ คงเขียนส่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ซึ่งการที่ นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนร่างฉบับเดิมนี้ โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๑ ว่าร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ มิได้เป็นการแก้ไขในรายละเอียดหรือแก้ไขเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นหลักการเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติ และหลักการเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่อาจใช้วิธีสืบเปลี่ยนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นผลให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง เป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ และฟ้องข้อ ๓.๒ ว่า จำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนร่างฉบับเดิม แต่ก็มีได้สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์ บันทึกเกี่ยวกับร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๔ มิได้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขญัตติเดิมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ แต่เขียนสั่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ จึงต้องถือว่าสั่งให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่ในการประชุมจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการประชุม โจทก์อ้างว่าเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๓๕ นาฬิกา เป็นการประชุมวาระที่ ๑ ตามรายงานการประชุมได้บันทึกไว้ด้วยว่า จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม ๖๓๙ คน ระหว่างการประชุมมีการ

ประท้วงกันมาก ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๕๗ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๕๕ นาฬิกา ของวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๐๓ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๓๑ นาฬิกา ของวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่ ๑ ขึ้นรับหลักการ ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่ง รับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน ซึ่งเสียงที่รับหลักการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาคณะละร่าง รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน เรียบร้อย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง ระบุว่า ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมจึงกล่าวว่ากำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่าองค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๐๒.๑๕ นาฬิกาของคืนวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ

โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่า ให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับหนึ่งวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยก็จะครบกำหนด ๑๕ วันในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ในการวินิจฉัยนับวันของจำเลยที่ ๑ นี้ โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๓ ว่าจำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่จำนวน ๒๐๒ คน ยื่นคำแปรญัตติทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖

ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการมาธิการของรัฐสภา คณะที่พิจารณาร่างฉบับที่หนึ่งก็พิจารณาไม่ราบรื่น มีปัญหาหักท้วงกันมาก รวมทั้งปัญหาว่าคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ๕๗ คน ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคสาม กำหนดว่าการแปรญัตติต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ต่อมาเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ คณะกรรมการมาธิการของรัฐสภาพิจารณาเสร็จ ต่อไปก็เป็นการประชุมวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เริ่มประชุมตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป การพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียง

ตามลำดับมาตรา การออกเสียงลงคะแนนใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ถือเอาเสียงข้างมาก ซึ่งสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งมีบัตรแสดงตนและลงคะแนนเพียงใบเดียว แต่มีการกล่าวหาว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางราย เช่น นายนิรุต ทองธิดราช ใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ครวละหลายใบในการออกเสียงลงคะแนนในคราวเดียวกัน เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ อันเป็นการแสดงตนและลงคะแนนแทนสมาชิกรัฐสภาที่ไม่ได้แสดงตนและลงคะแนนด้วยตนเอง การประชุมรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเสร็จสิ้นวาระที่สองทั้งสามร่างเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เอกสารหมายเลข ๕๕ ถึง ๖๔ ซึ่งต้องรอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้น ๑๕ วัน แล้วให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีสมาชิกรัฐสภาไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและเรียกตั้งนี้ พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลป์ยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ และนายพีระพันธุ์ สาสีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และเรียกประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึง ๓๑๒ โดยผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ต่างยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖ ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๖ และผู้ร้องที่ ๔ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้นได้ร่วมกันยื่นคำร้องต่อโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำครั้งนี้ ส่วนทางรัฐสภาก็มีได้รอฟังทางศาลรัฐธรรมนูญหรือรอฟังโจทก์ คงประชุมพิจารณา วาระที่สามตามนัดในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จากนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหนังสือลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖

ส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งผ่านรัฐสภาแล้วไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป ต่อมาผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ชัย กุลมาตย์ กับคณะ ยื่นคำร้องลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ส่วนศาลรัฐธรรมนูญได้สวน พยานฝ่ายผู้ร้อง ๕ ปาก พยานศาล ๒ ปาก รวม ๗ ปาก เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แล้ว วินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖) สรุปเป็นประเด็นหลักสอง ประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการ ซึ่งมีได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผล ๓ ประการ คือ (๑) ในการ พิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิก วุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือร่างฉบับเดิมตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่ หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างฉบับใหม่ (คือร่างตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๒๓) ซึ่งมีหลักการ แตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อ เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการ เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการ ตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดย ให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้นไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้อง นับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอ แปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย และ (๓) วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่ง ย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน แต่จากพยานหลักฐานในการไต่สวนชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกร้องที่ ๑๖๒ (นายนิรศร ทองธิดราช) ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนคราวละหลายใบ หมุนเวียนใส่เข้าไปในเครื่องอ่านบัตรและกดปุ่มแสดงตนติดต่อกันหลายครั้ง รับฟังได้ว่ามีสมาชิกวุฒิสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติในที่ประชุมวุฒิสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ (คือฉบับที่หนึ่ง) แต่ได้มอบให้สมาชิกวุฒิสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม และขัดต่อข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐

หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่าย

นักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ อีกคำร้องหนึ่ง ต่อมาวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. สำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ขอร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนอ้างเหตุว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ และเกี่ยวกับการประชุมวุฒิสภาในคราวนี้ยังมีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ ด้วย โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำฝ่าย
 ค้าน ทำหนังสือลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจาก
 ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ระบุว่านายนิคม ประธานวุฒิสภา ทำหน้าที่รองประธานรัฐสภา ที่เป็นการ
 ขัดต่อรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ทำหนังสือลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้
 ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง และนายอภิสิทธิ์ร่วมกับคณะ ๑๔๔ คน ทำหนังสือลงวันที่
 ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๘๓ คน
 ออกจากตำแหน่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ ส่งเรื่องขอถอดถอนไปยัง
 โจทก์ ต่อมาวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๖ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ยุบสภา
 ผู้แทนราษฎร กำหนดเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ต่อมาเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมี
 หนังสือลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ ส่งร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนสำนักงานเลขาธิการสภา
 ผู้แทนราษฎร ระบุข้อความด้วยว่า สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งสำนักกราชเลขาธิการ เพื่อ
 ขอถอนร่าง สำนักกราชเลขาธิการแจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลทราบแล้ว จึงขอส่งร่างคืน วันที่ ๒
 กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่ต่อมาวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
 ว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ นั้นไม่ชอบ ต่อมาวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาล
 รัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้นางสาวยิ่งลักษณ์พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗
 เกิดรัฐประหาร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่
 ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกิน ๒๒๐
 คน ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติ
 แห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาประชุมดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอนนายนิคมออกจากตำแหน่ง
 สมาชิกวุฒิสภา และเพื่อถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑

ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ แล้วสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนนายนิคมและจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๓ ถึง ๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๓๕ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง จากนั้นในวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสอง มีมูลความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหนังสือลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีอาญานายนิคม ทองธีราช และจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือแจ้งโจทก์ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ และตั้งคณะกรรมการโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมรวมทั้งให้ไต่สวนบุคคลเพิ่มเติมอีก ๕ คน แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะกรรมการร่วม (คณะกรรมการร่วม) ฝ่ายละ ๔ คน ประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ จากนั้นได้รวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานสองคน คือ นายพิฑูร พุ่มทิวัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประชุมครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ คณะทำงานฝ่ายผู้แทนโจทก์เห็นว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมได้เพียงพอสามารถดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ได้แล้ว ส่วนคณะกรรมการฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดขอรับเอกสารหลักฐานทั้งหมดไปพิจารณาทำความเข้าใจความเห็นเสนออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาต่อไป

แล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑ ทำความเห็นเสนออัยการสูงสุดว่าเห็นควรไม่รับ
ดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ระหว่างนั้น คือ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ อัยการ
สูงสุดฟ้องคดีอาญานายนิศร ทองธีราช ว่านายนิศรนำบัตรประจำตัวและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์
ซึ่งเป็นบัตรจริงของนายนิศรและของสมาชิกรัฐสภารายอื่นหลายใบมาใช้แสดงตนและออกเสียง
ลงคะแนนของตนและแทนสมาชิกรัฐสภารายอื่นในวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ ส่วนที่
เกี่ยวข้องกับจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เห็นชอบว่า
พยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอรับดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ คณะทำงาน
ร่วมได้ประชุมกันอีกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ มีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติ
ได้โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้โดยฟ้องเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกมีว่า จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ กระทำความผิด

ตามฟ้องข้อ ๓.๑ หรือไม่ ข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลย ที่ ๒
กับคณะ ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา รวม ๓๑๔ คน ได้ร่วมกันลงชื่อร่าง
ฉบับเดิมอันเป็นการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ตามร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑
มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิก
มาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ต่อจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภา โดยมาตรา ๖ ระบุว่า “ให้
ยกเลิกความในมาตรา ๑๑๗ และมาตรา ๑๑๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้
ข้อความต่อไปนี้แทน...” จากนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาหลายคนได้ทักท้วงว่า
เนื้อหาของร่างฉบับเดิมนั้นยื่นไว้ต่อจำเลยที่ ๑ ยังมีเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนตามข้อสรุปในการหารือกัน
ระหว่างสมาชิกรัฐสภาก่อนที่จำเลยที่ ๒ กับคณะจะเสนอญัตติดังกล่าว โดยร่างฉบับเดิมนั้นขาดสาระสำคัญ

กล่าว คือ หลักการตามที่สมาชิกตกลงกันว่า ให้กำหนดสมาชิกวุฒิสภามีจำนวน ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยให้สมาชิกวุฒิสภาเดิมซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี ก็สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ แต่ในร่างฉบับเดิมที่จำเลยที่ ๒ ยื่นไว้ต่อประธานรัฐสภานั้นยังขาดสาระสำคัญในเรื่องให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ต่อมาในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งต่อที่ประชุมว่าร่างฉบับเดิมที่จำเลยที่ ๒ ยื่นไว้ต่อจำเลยที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น มีข้อบกพร่องดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่ประชุมได้ตกลงกันไว้ จากนั้นจำเลยที่ ๒ ได้มอบหมายให้นายอนาวิน เป็นผู้ไปประสานงานกับนายเอววัตร ที่บริเวณชั้น ๓ อาคารรัฐสภา เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม นายเอววัตรได้ประสานงานกับผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ว่าจำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขญัตติดังกล่าว สำนักงานการประชุมได้ตรวจสอบและวิเคราะห์ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ขอปรับปรุงทั้งสองฉบับแล้วปรากฏว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในหลักการโดยเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่าวรรคหนึ่งต่อท้ายมาตรา ๒๔๑ และเห็นว่าเนื้อหาของสาระของร่างรัฐธรรมนูญฉบับหลังขอแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้” จากนั้นจำเลยที่ ๑ ได้เชิญนางบุษกร (ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม) ไปพบที่ห้องทำงานและสอบถามถึงกรณีที่จำเลยที่ ๒ ขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยนำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนแทนร่างฉบับเดิมที่ยื่นไว้ว่าสามารถกระทำได้หรือไม่ เพียงใด นางบุษกรได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการขอปรับปรุงของผู้เสนอหลักในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่า สามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า “ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ

จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา” และมีแนวปฏิบัติที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ยึดถือปฏิบัติติดต่อกันมากรณีมีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ จึงได้ลงนามอนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างทั้งสามฉบับรวมทั้งญัตติของจำเลยที่ ๒ กับคณะคือร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยมีคำสั่งให้นัดประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาแก้ไขเปลี่ยนแปลง จากข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงว่าจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างฉบับใหม่ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นภายหลังไปสลับสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมที่แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอต่อจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๐ เนื่องจากสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมกันลงชื่อเสนอญัตติดังกล่าว ได้ทักท้วงว่าเนื้อหาของร่างฉบับเดิมยังไม่ครบถ้วนตามข้อสรุปในการหารือกันระหว่างสมาชิกรัฐสภาก่อนที่จำเลยที่ ๒ กับคณะจะเสนอญัตติดังกล่าว โดยสาระสำคัญของข้อสรุป คือ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เมื่อพิเคราะห์ประกอบข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากคำเบิกความและคำให้การในชั้นไต่สวนของนายจเร พันธุ์เปรื่อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประจำ อดีตเลขาธิการวุฒิสภา นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติการชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายธงชัย ดุลยสุด เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พยานดังกล่าวต่างให้ข้อเท็จจริงส่วนนี้ไว้มีสาระสำคัญสอดคล้องต้องกันว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่าญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือ

จะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของ
ที่ประชุมรัฐสภา ซึ่งพยานดังกล่าวมีความเห็นว่า ญัตติที่ยังไม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา
หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้
รับรองจะถอนการรับรองญัตติย่อมสามารถกระทำได้ และการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติตามข้อ ๓๖ ไม่ได้
หมายความว่า การแก้ไขในเรื่องผิดพลาดเล็กน้อยเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของ
ญัตติด้วยโดยผู้ร่วมลงชื่อในร่างแล้วไม่จำเป็นต้องลงชื่อในญัตติที่มีการแก้ไขอีกครั้งแต่อย่างใด ซึ่งเป็นธรรมเนียม
ปฏิบัติทางธุรการที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาโดยตลอดทั้งการขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมาย
อื่นก่อนที่จะบรรจุเข้าวาระการประชุม เห็นว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ ทราบว่าจำเลยที่ ๒ ให้นายอนาวินนำ
ร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างฉบับเดิมที่เคยยื่นไว้ก็มิได้เพิกเฉยหรือไม่ดำเนินการใดๆ จะเห็นได้จาก
จำเลยที่ ๑ ได้เรียกนางบุษกรไปพบในทันที แล้วสอบถามนางบุษกรว่าการกระทำของจำเลยที่ ๒ ที่
นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างฉบับเดิมที่เคยยื่นไว้จะสามารถทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ความเห็น
กับจำเลยที่ ๑ เหมือนกับตอนที่ได้อัยคำต่อโจทก์ในชั้นไต่สวนว่า สามารถทำได้ทั้งนี้ปฏิบัติตาม
ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการ
ประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้
ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา
จากนั้นจำเลยที่ ๑ จึงได้ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๑
ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่าจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไข
เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา สำหรับร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมของจำเลยที่ ๒ กับคณะฉบับที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการ
ประชุมรัฐสภาคือร่างฉบับใหม่ ส่วนร่างฉบับเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับผิดชอบ
โดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด จากข้อเท็จจริงดังกล่าวย่อมบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าถึงแม้จำเลยที่ ๑ ได้สั่ง

อนุญาต ให้บรรจุร่างฉบับใหม่เข้าวาระการประชุมโดยสั่งไว้ในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ซึ่งเคยเสนอร่างฉบับเดิมของจำเลยที่ ๒ กับคณะก็ตาม แต่เป็นการสั่งอนุญาตของจำเลยที่ ๑ นั้น เกิดขึ้นภายหลังจากจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม ทั้งจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งอนุญาตในทันทีเมื่อนายอนาวินนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยน และที่สำคัญ จำเลยที่ ๑ ได้ตรวจสอบเกี่ยวกับข้อบังคับและธรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องนี้ก่อนว่าสามารถทำได้หรือไม่ กล่าวคือ ก่อนจำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่ง อนุญาต ให้ร่างฉบับใหม่บรรจุวาระการประชุมนั้น จำเลยที่ ๑ ได้เรียกนางบุษกรมาสอบถามเกี่ยวกับข้อบังคับและธรรมเนียมปฏิบัติแล้ว ซึ่งนางบุษกร ให้ความเห็นว่าสามารถทำได้ตราบใดที่จำเลยที่ ๑ (ประธานรัฐสภา) ยังไม่สั่งอนุญาตให้บรรจุวาระ การประชุม ทั้งยังได้ความด้วยว่าก่อนบรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นเข้า ระเบียนวาระการประชุมรัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี ผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขร่าง รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นได้โดยยังคงเลขรับเดิมและลายมือชื่อสมาชิกที่ลงไว้เดิม อันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทางธุรการของรัฐสภาโดยตลอด จึงไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ พบข้อบกพร่องในการ เสนอญัตติของจำเลยที่ ๒ กับคณะอันจำเลยที่ ๑ จะต้องแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้องตาม ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ นอกจากนั้นพิจารณาประกอบข้อเท็จจริงที่ได้ ความว่าต่อมาเมื่อถึงกำหนดวันประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ในวาระที่หนึ่ง ขึ้น รับหลักการ ไม่มีสมาชิกรัฐสภาโต้แย้งหรือทักท้วงญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของจำเลยที่ ๒ กับคณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมกันลงชื่อเป็นผู้เสนอญัตติดังกล่าวไว้ในร่างฉบับเดิม ก็ไม่มีผู้ใดคัดค้านหรือขอถอนชื่อแต่อย่างใด แต่สมาชิกรวมกันลงนามรับหลักการ ย่อมแสดงให้เห็นว่าร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุเข้าวาระการประชุมตามที่จำเลยที่ ๒ นำมาเปลี่ยน กับฉบับเดิมนั้นเพื่อให้มีเนื้อหาสาระครบถ้วนตรงตามเจตจำนงค์ของสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมกันลงชื่อ เสนอมาแต่แรก อีกทั้งข้อเท็จจริงได้ความว่าต่อมาร่างฉบับใหม่นี้ที่ประชุมรัฐสภายังผ่านการ

พิจารณาและลงมติโดยเห็นชอบทั้งสามวาระ แม้ว่าต่อมาจะปรากฏว่าการสับเปลี่ยนร่างขอแก้ไข หรือสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในคดีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่า “อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๖ ต่อ ๓ ว่าการดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้ถูกร้องทั้งหมดในคดีนี้ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม มาตรา ๒๙๑ (๑) (๒) และ (๔) และมาตรา ๓ วรรคสอง และวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๕ ต่อ ๔ ว่ามีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง” ซึ่งเหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการวินิจฉัย คือ “ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภา รับหลักการตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง” ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ แม้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคห้า แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา

๒๑๑ พรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ตาม แต่ข้อนี้ข้อเท็จจริงได้ความจากคำให้การต่อโจทก์
 ในชั้นไต่สวนของศาสตราจารย์กิตติคุณ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ว่า เฉพาะส่วนที่เป็นคำวินิจฉัย
 ตอนท้ายเท่านั้นที่มีผลผูกพันศาลและองค์กรอื่น ส่วนการให้เหตุผลนั้นเป็นน้ำหนักที่จะให้องค์กรอื่น
 นำไปใช้ประกอบ ไม่มีลักษณะผูกพันโดยตรง การรับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญไม่
 เหมือนกับศาลยุติธรรมอย่างในคดีอาญาที่จะต้องรับฟังโดยปราศจากข้อสงสัย ตามบันทึกปากคำ
 เอกสารหมายเลข ๑๐๐ ด้วยเหตุผลดังกล่าวเมื่อคำวินิจฉัยในประเด็นนี้ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำ
 วินิจฉัยที่ออกมาภายหลังเกิดเหตุแล้ว ขณะเกิดเหตุคดีนี้ไม่ปรากฏว่าเคยมีคำวินิจฉัยของศาล
 รัฐธรรมนูญในประเด็นดังกล่าวนี้มาก่อน อันจะให้จำเลยที่ ๑ ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้ จำเลย
 ที่ ๑ จึงต้องปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ประกอบธรรมเนียมปฏิบัติ
 ในทางธุรการของรัฐสภาในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวตามที่จำเลยที่ ๑ ได้ความจากนาง
 บุษกรดิ่งที่วินิจฉัยมา เมื่อการกระทำความผิดตามฟ้องอันเป็นกรณีการกล่าวหาว่าจำเลยที่ ๑
 กระทำความผิดอันมีโทษทางอาญา จึงต้องรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างแน่นอนหนามั่นคงว่า มีการ
 กระทำความผิดตามที่กล่าวหาในฟ้องจริง ทั้งจะต้องได้ความได้อย่างแน่ชัดว่า การกระทำของจำเลย
 ที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษด้วย จึงจะรับฟังลงโทษจำเลยที่ ๑ ได้อันเป็นหลักสำคัญในการรับฟัง
 พยานหลักฐานคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่ง
 คดีและเหตุผลตั้งวินิจฉัยมาแล้ว ถือได้ว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบ
 ข้อบังคับและธรรมเนียมปฏิบัติที่เท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น และที่สำคัญจำเลยที่ ๑ ได้ตรวจสอบจาก
 นางบุษกรเกี่ยวกับข้อบังคับและแนวธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภาก่อนจะมีคำสั่งดังกล่าวเป็น
 เบื้องต้นแล้ว อันแสดงให้เห็นความเข้าใจโดยสุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ของจำเลยที่ ๑ ได้ตามสมควร
 จึงถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำไปโดยเชื่อโดยสุจริตว่าสามารถทำได้ตามธรรมเนียมปฏิบัติดังที่
 นางบุษกรให้ความเห็นไว้ ดังนี้ ตามพฤติการณ์แห่งคดีและพยานหลักฐานตามทางไต่สวนดังกล่าว

มา จึงยังไม่มีน้ำหนักมั่นคงเพียงพออันจะถือว่าจำเลยที่ ๑ กระทำไปโดยมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้น การปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ ทางราชการหรือผู้หนึ่งผู้ใด หรือโดยทุจริต อันจะเป็นความผิดตามฟ้องได้ จำเลยที่ ๑ จึงไม่มี ความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ สำหรับจำเลยที่ ๒ นั้น ข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ แจ้งกับที่ประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล(วิปรัฐบาล)ว่า ร่าง ฉบับเดิมที่เคยยื่นไว้ต่อจำเลยที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น ยังมีข้อบกพร่องเพราะยังขาด สารสำคัญบางส่วนที่ไม่เป็นไปตามที่สมาชิกได้ตกลงและร่วมแถลงข่าวกันไว้ กล่าวคือ ร่างฉบับเดิม ยังขาดสารสำคัญในส่วนที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาเดิมที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้ จากนั้นจำเลยที่ ๒ ได้มอบหมายให้นายอนาวิน ประสานกับ นายเอรวัทรเพื่อดำเนินการในขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภาเพื่อแก้ไขเหตุผิดพลาดดังกล่าว จากนั้น นายเอรวัทรจึงประสานกับกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ว่า จำเลยที่ ๒ จะแก้ไขญัตติ ดังกล่าวที่ยื่นไว้เสียให้ถูกต้อง ต่อมาสำนักงานการประชุมตรวจสอบและมีความเห็นว่า เปรียบเทียบร่าง ๒ ฉบับแล้วปรากฏว่าร่างฉบับใหม่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในหลักการ กล่าวคือเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่งต่อท้ายมาตรา ๒๔๑ ซึ่งยังมีเนื้อหาสาระที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑(๑) และต่อมาจำเลยที่ ๑ มีคำสั่งอนุญาตให้ใช้ร่างฉบับใหม่ที่ จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขและนำมาสลับกับร่างฉบับเดิมเข้าวาระการประชุม เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างฉบับใหม่ไปสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมที่เคยยื่นไว้ โดยไม่ปรากฏว่า การดำเนินการดังกล่าวของจำเลยที่ ๒ นั้นได้รับความยินยอมจากสมาชิกที่ร่วมลงชื่อไว้ในญัตติเดิม แต่อย่างไรก็ดี จึงเป็นการกระทำไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะเหตุว่าร่างฉบับใหม่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติม โดยการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่งต่อท้ายมาตรา ๒๔๑ ถือเป็น การแก้ไข ในหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญเนื่องจากร่างฉบับใหม่เป็นการแก้ไขให้สมาชิกวุฒิสภาเดิมที่สมาชิก

ภาพสิ้นสุดลงไม่ต้องรอให้พ้นกำหนด ๒ ปีก็มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ ซึ่งแตกต่างจากร่างฉบับเดิมที่ไม่ได้ระบุให้แก้ไขเพิ่มเติมในเนื้อหาสาระส่วนนี้ไว้ ฉะนั้นหากจำเลยที่ ๒ จะแก้ไขในประเด็นดังกล่าว ก็จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่งกล่าวคือ จะต้องให้สมาชิกร่วมกันลงชื่อให้ครบถ้วนแล้วเสนอเป็นญัตติใหม่เข้ามาต่างหากมิให้นำมาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม และต้องเดินแฟ้มสารบรรณใหม่ตามขั้นตอนในธรรมเนียมปฏิบัติดังที่วินิจฉัยมาข้างต้นให้ครบถ้วน จากนั้นเจ้าหน้าที่ก็จะเสนอให้จำเลยที่ ๑ อนุญาต ให้บรรจุวาระการประชุมตามลำดับต่อไป แต่ข้อเท็จจริงกลับได้ความว่า ร่างฉบับใหม่ดังกล่าวที่จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวินนำไปสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมนั้น ยังไม่มีสมาชิกร่วมลงชื่อเสนอเป็นญัตติแต่อย่างใดแต่เป็นการใช้รายชื่อสมาชิกที่ลงชื่อเสนอญัตติแนบไว้ร่างฉบับเดิมมาใช้แทน ทั้งไม่ปรากฏว่าสมาชิกดังกล่าวที่ลงชื่อในร่างฉบับเดิมได้รู้เห็นหรือเห็นชอบในการกระทำนั้นของจำเลยที่ ๒ ด้วย เมื่อพิจารณาการกระทำดังกล่าวของจำเลยที่ ๒ ประกอบพฤติการณ์ของจำเลยที่ ๒ ที่ไม่ได้สั่งการให้นายอนาวินทำสำเนาร่างฉบับเดิมแนบไว้กับร่างฉบับใหม่เพื่อให้ตรวจสอบเปรียบเทียบความถูกต้องหรือความแตกต่างของเนื้อหาสาระของร่างทั้งสองฉบับให้สมาชิกรัฐสภาใช้ในการพิจารณา โดยจำเลยที่ ๒ ไม่ได้แสดงเหตุผลว่าเหตุใดจึงไม่ทำสำเนาฉบับเดิมแนบไว้กับญัตตินั้นด้วย ทั้งจำเลยที่ ๒ กระทำไปด้วยความรวดเร็วเร่งรีบไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและแนวปฏิบัติ ย่อมเป็นข้อพิรุธให้เห็นว่าเป็นการกระทำดังกล่าวอันมีลักษณะเป็นการปกปิดการกระทำที่ไม่สุจริตต่อหน้าที่ของตนเองส่อให้เห็นได้ชัดถึงเจตนาของจำเลยที่ ๒ ว่ากระทำไปนั้นไม่ชอบ จึงถือได้ว่าจำเลยที่ ๒ เป็นการกระทำที่มีเจตนาในการกระทำผิดละเมิดต่อรัฐธรรมนูญ เมื่อจำเลยที่ ๒ ย่อมทราบดีว่ากระทำที่ไม่ชอบนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการออกกฎหมายของรัฐสภา เนื่องจากประชุมรัฐสภาไม่มีโอกาสได้พิจารณาร่างฉบับเดิมที่สมาชิกร่วมลงชื่อเสนอญัตติไว้ถูกต้อง ดังนั้น จำเลยที่ ๒ จึงมีความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๑

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการที่สองมีว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๒ หรือไม่ เห็นว่า แม้ข้อเท็จจริงดังวินิจฉัยมาข้างต้นจะได้ความว่า จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง แต่ได้ความว่า จำเลยที่ ๑ มิได้ส่งอนุญาตให้บรรจุร่างฉบับใหม่เข้าวาระการประชุมในที่นี้ โดยไม่ตรวจสอบ ข้อนี้ได้ความว่า ก่อนจะส่งอนุญาตจำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกรเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภาว่าสามารถทำได้หรือไม่ และเคยมีแนวปฏิบัติบ้างหรือไม่ ข้อเท็จจริงได้ความจากนางบุษกรให้ความเห็นว่า การสับเปลี่ยนร่างฉบับเดิมเป็นร่างฉบับใหม่สามารถทำได้ เนื่องจาก จำเลยที่ ๑ ยังไม่ส่งบรรจุร่างฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ทั้งนี้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา เมื่อได้ความเช่นนั้นจากนางบุษกรแล้ว จำเลยที่ ๑ จึงส่ง อนุญาต ให้บรรจุวาระการประชุม จึงเห็นได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีคำสั่งอนุญาตให้บรรจุร่างฉบับใหม่เข้าวาระการประชุมภายหลังที่ทราบข้อมูลดังกล่าวจากนางบุษกรแล้ว โดยจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งมีความหมายว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งรวมถึงร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ กับคณะด้วย ส่วนร่างฉบับเดิมนั้นฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใดโดยไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เข้าไปเกี่ยวข้องในการกระทำของจำเลยที่ ๒ จึง ถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภานั้นชอบด้วยธรรมเนียมปฏิบัติและข้อบังคับตามความเห็นของนางบุษกรแล้ว แม้ว่าจะบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ เป็นบันทึกที่นางพรรณนิภาเสนอร่างฉบับเดิมให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาอนุญาตบรรจุเข้าระเบียบวาระการ

ประชุมรัฐสภา และจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวย่อมเป็นการแสดงให้เห็นเจตนาที่แท้จริงของจำเลยที่ ๑ ได้ว่า จำเลยที่ ๑ ได้ตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรงเกี่ยวกับข้อบังคับและธรรมเนียมปฏิบัติในเรื่องการเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ แล้วว่าจะสามารถทำได้หรือไม่ จากนั้นเมื่อนางบุษกรมีความเห็นว่า สามารถทำได้ จึงสั่งอนุญาต ดังนี้ การที่จำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตหลังจากมีการสับเปลี่ยนร่างฉบับเดิมเป็นร่างฉบับใหม่แล้ว ถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาตามข้อมูลอันใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเท่าที่มีอยู่ในขณะเกิดเหตุ ทั้งได้ความว่าจากนั้นจำเลยที่ ๑ ได้เปิดเผยโดยการส่งสำเนาร่างฉบับใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาและในการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ อันแสดงให้เห็นความบริสุทธิ์ใจของจำเลยที่ ๑ ที่ให้สมาชิกทราบข้อมูลและประเด็นสาระในร่างฉบับใหม่ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานจะใช้ในการพิจารณาในวันประชุมวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ได้ใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมวันดังกล่าวตั้งแต่วันที่หนึ่งชั้นรับหลักการซึ่งที่ประชุมรัฐสภามีมติให้รับหลักการ ตั้งคณะกรรมการและพิจารณาในวาระที่สองชั้นแปรญัตติไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นลงมติซึ่งนัดประชุมในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญเมื่อข้อเท็จจริงดังวินิจัยมาได้ความว่า ในวันประชุมรับสภาเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภานั้นก็ปรากฏว่า ไม่มีสมาชิกรัฐสภารายใดโต้แย้งหรือทักท้วงการกระทำของจำเลยที่ ๑ ว่าไม่ชอบกฎหมายหรือข้อบังคับแต่อย่างใด แต่ข้อเท็จจริงกลับได้ความว่าที่ประชุมคงพิจารณาและลงมติร่างฉบับใหม่ในวาระที่หนึ่งถึงที่สาม ย่อมแสดงยืนยันให้เห็นว่าสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ เป็นไปตามข้อบังคับและธรรมเนียมปฏิบัติตรงตามข้อมูลที่จำเลยที่ ๑ ได้รับจากนางบุษกร แม้ว่าต่อมาภายหลังจะมีผู้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจัยว่ากระทำของจำเลยที่ ๑ นั้นชอบหรือไม่ และศาลรัฐธรรมนูญมีคำจะวินิจัยว่า “อาศัย

เหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๖ ต่อ ๓ ว่าการดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้ถูกร้องทั้งหมดในคดีนี้ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม มาตรา ๒๕๑ (๑) (๒) และ (๔) และมาตรา ๓ วรรคสอง และวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๕ ต่อ ๔ ว่ามีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ผ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง” ส่วนเหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการวินิจฉัย คือ “ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๑ (๑) วรรคหนึ่ง” ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ แม้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคห้า แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐ มาตรา ๒๑๑ วรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ตาม แต่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นนี้เกิดขึ้นหลังเกิดเหตุคดีนี้แล้ว ทั้งในส่วนนี้ปรากฏจากข้อเท็จจริงตามคำให้การต่อโจทก์ใน

ชั้นใต้สวนของศาสตราจารย์กิตติคุณ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ว่าคำวินิจฉัยดังกล่าวของศาลรัฐธรรมนูญ เฉพาะในส่วนที่เป็นคำวินิจฉัยตอนท้ายเท่านั้นที่มีผลผูกพันศาลและองค์กรอื่น ส่วนการให้เหตุผลนั้น เป็นน้ำหนักที่จะให้องค์กรอื่นนำไปใช้ประกอบ แต่ไม่มีลักษณะผูกพันโดยตรง การรับฟัง พยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญไม่เหมือนกับศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมอย่างไรคดีอาญาต้องรับ ฟังโดยปราศจากข้อสงสัย ตามบันทึกปากคำเอกสารหมาย จ.๑๐๐ แสดงว่าการรับฟังข้อเท็จจริง ของศาลรัฐธรรมนูญกับศาลยุติธรรมแตกต่างกัน เมื่อพิเคราะห์คำวินิจฉัยดังกล่าวของศาล รัฐธรรมนูญปรากฏว่าเป็นคำวินิจฉัยที่เพิ่งออกมาภายหลังเกิดเหตุแล้ว ในขณะที่เกิดเหตุยังไม่ปรากฏ ว่าเคยมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นดังกล่าวมาก่อน อันจะให้จำเลยที่ ๑ จะใช้เป็น แนวทางในการปฏิบัติได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จำเลยที่ ๑ จึงต้องวินิจฉัยโดยยึดถือตามข้อบังคับการประชุม รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งบังคับใช้ในขณะนั้นประกอบธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของ รัฐสภาตามข้อมูลที่จำเลยที่ ๑ ทราบจากนางบุษกรอันแสดงให้เห็นจำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตว่า สามารถทำได้ จึงถือว่าจำเลยที่ ๑ กระทำไปโดยขาดเจตนาที่จะละเมิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการ ประชุมรัฐสภา เมื่อการกระทำของจำเลยที่ ๑ ตามฟ้อง อันเป็นการกล่าวหาว่าจำเลยที่ ๑ กระทำ ความผิดซึ่งมีโทษในทางอาญา ดังนี้ ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดและ พิพากษาลงโทษแก่จำเลยที่ ๑ ได้นั้น จะต้องรับฟังพยานหลักฐานต่างๆได้อย่างมั่นคงแน่นหนา เพียงพอว่า การกระทำความผิดดังกล่าวของจำเลยที่ ๑ นั้นกระทำไปโดยมีเจตนาและเจตนาพิเศษด้วย อัน เป็นหลักสำคัญในการรับฟังพยานหลักฐานคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีและข้อเท็จจริงดังวินิจฉัยมาแล้ว พยานหลักฐานตามทางใต้สวนยัง ไม่มีน้ำหนักมั่นคงเพียงพออันจะถือว่า จำเลยที่ ๑ กระทำไปโดยมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการ ปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการหรือผู้หนึ่ง ผู้ใดหรือโดยทุจริต ดังนั้น จำเลยที่ ๑ จึงไม่มีความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒

ปัญหาประการสุดท้ายที่ต้องวินิจฉัยมีว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๓ หรือไม่ ข้อเท็จจริงดังวินิจฉัยมาได้ความว่า จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมรัฐสภา ในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมรัฐสภาได้มีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะร่วมกันลงชื่อเสนอ และที่ประชุมมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน โดยนายสุรชัย สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ฉะนั้นจำเลยที่ ๑ จึงต้องปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ กล่าวคือจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาว่าจะลงมติในเรื่องนี้อย่างไร แต่ปรากฏว่าเมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมพบว่าองค์ประชุมไม่ครบ ย่อมถือได้ว่าเป็นกรณีที่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถขอมติจากที่ประชุมเพื่อลงมติในเรื่องดังกล่าวได้ จำเลยที่ ๑ ควรจะต้องสั่งปิดการประชุมและเลื่อนการประชุมวาระดังกล่าวออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาอีกครั้ง ซึ่งเป็นการประชุมครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ อันเป็นวันเกิดเหตุ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ และปรากฏว่าที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ อันเป็นผลให้ นายนิพิฏฐ์ สมาชิกรัฐสภา ยื่นคำแปรญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ทัน เห็นว่า ในการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖

ปรากฏว่ามีผู้เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาการแปรญัตติแตกต่างกัน ที่ประชุมรัฐสภาจะต้องทำการวินิจฉัยโดยการออกเสียงลงคะแนนมีมติว่าจะถือเอาที่กำหนดเวลาเท่าใด เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบแล้ว ปรากฏว่าองค์ประชุม ไม่ครบ ดังนี้จำเลยที่ ๑ จึงไม่อาจวินิจฉัยโดยออกเสียงลงคะแนนเห็นชอบ กำหนดเวลาการแปรญัตติได้ การที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลา การแปรญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ นั้นเป็นการวินิจฉัยที่มีไม่กฎหมายรับรอง ทั้งต่อมาที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ อันเป็นวันเกิดเหตุที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างฉบับใหม่ภายใน ๑๕ วัน ตามที่นายสุรชัยเสนอ จึงถือว่าที่ประชุมรัฐสภามีมติให้ถือกำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จำเลยที่ ๑ จะต้องนับระยะเวลาเริ่มต้นนับแต่วันเกิดเหตุ (วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖) ซึ่งที่ประชุมรัฐสภามีมติเป็นต้นไป แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยให้เริ่มนับ ๑๕ วัน โดยให้ย้อนไปนับตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ อันเป็นวันที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการในวาระ หนึ่ง จึงทำให้ครบกำหนด ๑๕ วันในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งคือครบกำหนดในวันรุ่งขึ้นนับแต่วัน เกิดเหตุที่จำเลยที่ ๑ มีคำวินิจฉัยดังกล่าว อันทำให้เหลือเวลาให้สมาชิกแปรญัตติเพียง ๑ วัน เห็นว่า เมื่อการประชุมในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ แต่มีสมาชิกเสนอกำหนดเวลา แปรญัตติ ๒ ความเห็น คือ ๑๕ วันและ ๖๐วัน แต่ไม่อาจขอมติจากที่ประชุมได้เนื่องจากองค์ประชุมไม่ ครบ เช่นนี้จำเลยที่ ๑ ควรต้องเลื่อนการประชุมวันนั้นไปก่อนแล้วกำหนดนัดประชุมใหม่เพื่อขอมติที่ ประชุมในเรื่องดังกล่าว ครั้นเมื่อถึงกำหนดนัดประชุมครั้งถัดไปและมีสมาชิกครบองค์ประชุมแล้ว จำเลย ที่ ๑ จึงจะดำเนินการให้ที่ประชุมเพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติหรือมิฉะนั้นในการประชุมวันถัดมาวัน เกิดเหตุคือในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เมื่อที่สมาชิกมาครบองค์ประชุมและที่ประชุมมีมติกำหนดเวลา การแปรญัตติ ๑๕ วัน ฉะนั้นจำเลยที่ ๑ ขอบที่จะวินิจฉัยให้เริ่มนับถัดวันดังกล่าวที่สมาชิกมีมติในเรื่อง กำหนดเวลาการแปรญัตติคือนับแต่ วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นต้นไป แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า

ให้เริ่มนับเวลาย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้หารือจากสมาชิกที่ร่วมประชุมก่อน อันแสดงให้เห็นเจตนาที่แท้จริงของจำเลยที่ ๑ ว่าเป็นการกระทำที่รวบรัดเร่งรีบ โดยไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกที่แสดงเจตนาในการแปรญัตติได้มีเวลาเพียงพอในการพิจารณาและศึกษาประเด็นดังกล่าวอย่างถี่ถ้วนตามญัตติที่มีการแก้ไขเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภาและสิทธิในการจะสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภาเดิมซึ่งถือหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ แม้จะได้ความว่าสมาชิกส่วนใหญ่จะสามารถแปรญัตติได้ทันคงมีเพียงนายนิพิฏฐ์ คนเดียวเท่านั้นที่แปรญัตติไม่ทันก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงญัตติการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ (ร่างฉบับใหม่) ในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาและการไม่จำกัดสิทธิสมาชิกเดิมในการสมัครรับเลือกตั้งได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้พ้นกำหนด ๒ ปี ดังที่บัญญัติไว้เดิมนั้น ย่อมถือว่าเป็นการแก้ไขในหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญจึงเป็นการสมควรที่จะต้องให้สมาชิกรัฐสภาทุกคนที่ต้องการใช้สิทธิแปรญัตติได้ใช้สิทธิแทนปวงชนชาวไทยในการแปรญัตติ เพื่อจะได้เสนอข้อมูลในรอบด้านในทุกมิติให้ที่ประชุมรัฐสภาได้รับทราบเพื่อใช้ประกอบการในการพิจารณาก่อนจะลงมติ ฉะนั้นจำเลยที่ ๑ จะต้องให้ความสำคัญในทุกๆ เสียงของสมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทย และจำเลยที่ ๑ ต้องไม่กระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการปิดโอกาสในการใช้สิทธิแปรญัตติของสมาชิกแต่ละคน ดังนี้ การกระทำดังกล่าวของจำเลยที่ ๑ ส่อให้เห็นถึงเจตนาอย่างแจ้งชัดว่า จำเลยที่ ๑ กระทำไปโดยรวบรัดเร่งรีบนั้นเป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุผลอันชอบธรรมและกระทำไปโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของสมาชิกรัฐสภาอันจะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการพิจารณาศึกษาหลักการ และเหตุผลของร่างฉบับใหม่ที่ขอแก้ไขให้ครอบคลุมรอบด้านอย่างละเอียดเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการแปรญัตติของตน แต่จำเลยที่ ๑ กลับหาได้คำหนึ่งไม่ จึงถือเป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุผลโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญและขาดซึ่งหลักธรรมภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ อันจำเลยที่ ๑ จะพึงมีและตระหนักในการทำหน้าที่ของตนฐานะประมุขฝ่ายนิติบัญญัติในการวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จำเลยที่ ๑ จะต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและข้อบังคับอย่างสุจริตใจเสียให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ควรที่

จะมีความเห็นวินิจฉัยเช่นนั้นเพราะเป็นการเร่งรัดโอกาสการใช้สิทธิแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา แต่
จำเลยที่ ๑ หาได้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้ชอบตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไม่ ซึ่งจำเลยที่ ๑ ฐานะ
ประมุขฝ่ายนิติบัญญัติย่อมทราบเป็นอย่างดีว่าการกระทำดังกล่าวของตนย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย
แก่กระบวนการออกกฎหมายของรัฐสภา ราชการหรือปวงชนชาวไทย ดังนั้น ตามพฤติการณ์แห่งคดี
และเหตุผลตั้งวินิจฉัยมาจึงมีน้ำหนักมั่นคงเพียงพอข้อเท็จจริงรับได้ฟังว่า การกระทำดังกล่าวของ
จำเลยที่ ๑ เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่
กระบวนการออกกฎหมายของรัฐสภา ราชการหรือปวงชนชาวไทย จำเลยที่ ๑ จึงมีความผิดตาม
ฟ้อง ข้อ ๓.๓

อนึ่ง ในขณะที่เกิดเหตุมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ ใช้บังคับ ต่อมาหลังเกิดเหตุคดีนี้มีพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๖๑ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๒
กรกฎาคม ๒๕๖๑ โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๖๑ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ภายหลังกระทำความผิดยังคงบัญญัติให้การ
กระทำของจำเลยทั้งสองตามฟ้องเป็นความผิดอยู่และมีระวางโทษเท่าเดิม ซึ่งเป็นคุณแก่จำเลยทั้ง
สอง จึงต้องใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในขณะที่กระทำความผิดมาบังคับแก่คดีนี้ ตามประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา ๒ วรรคหนึ่ง

จึงวินิจฉัยว่า จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ มีความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๗/๑ จำคุก คนละ ๒ ปี และ
ปรับ คนละ ๓๐,๐๐๐ บาท ไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสองเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน จึงให้รอการลงโทษ

(อม.๕๐)

- ๔๘ -

จำคุกไว้คนละ ๒ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ หากจำเลยทั้งสองไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙,๓๐ สำหรับฟ้องโจทก์ข้อ ๓.๑ และข้อ ๓.๒ ในส่วนจำเลยที่ ๑ นั้น ให้ยกฟ้อง.

นายนพพร โพธิ์ริงสัยากร

(อม.๓๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๖๓

คดีหมายเลขแดงที่ อม.๕๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง

}	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
	นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
	นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
ให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง
จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี
ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ คดีนี้เกิดเหตุระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่
๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำผิดตามรัฐธรรมนูญ
และกฎหมาย โดยมีเจตนา กล่าวคือ (๓.๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ
ร่างกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา
๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา

๑๑๔) ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐) นายประสิทธิ์ โภษะสุน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง นายติเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอนั้น ได้เสนอร่าง บันทึกลักการและ เหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์ หมายเลข ๑๕ เมื่อเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ สำนักการประชุม ซึ่งนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ เป็นผู้บังคับบัญชาของกลุ่มงานนี้ ได้มอบหมายให้ นางนงค์เยาว์ ประพิน นิตกรชำนาญการพิเศษ ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการ ประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสาร ครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการ ประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับยุติ ตามสำเนาบันทึกลักการเอกสาร ประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๘ เสนอบันทึกลักการนี้ผ่านนายศิโรจน์ นายศิโรจน์จึงได้ทำบันทึก ข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา ถึงร่างทั้งสามฉบับ เห็นควรนำกราบ เรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม รัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อ ต่อจากนายศิโรจน์ ได้ส่งไปยังนางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการ แทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรณิภาเกษียนว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรอง ประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช.... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกัน
ของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธาน
รัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรณีภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุชราคม
เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วได้
ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา
แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความ
เอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ สั่งว่าอนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗
มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร์ อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรอง
ประธานสภาคนที่ ๑ ประสานมายังนายศิโรจน์ ว่าจำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่าง
รัฐธรรมนูญที่เสนอไว้ โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ โดยที่มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่ และได้มีการ
รับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย
ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒
นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนำร่างเดิมกลับคืน ทั้งที่มิได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่และ
มิได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาหรือขั้นตอนทางธุรการ
ซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้อง
ประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัตร์ นายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วยขณะ
เปลี่ยนร่างดังกล่าว ร่างฉบับใหม่ก็นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึก
วิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ แนบมา
พร้อมกันด้วย ตามสำเนาเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๓ ร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่าง
จากร่างเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเนื้อหาด้วยการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคย

ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามีได้ ผลก็คือ ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้นกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียนเลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม (นางบุษกร) และเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้มีการเปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเกษียนสั่งในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ แต่อย่างไรก็ตามจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณาซึ่งร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างกันในหลักการที่เป็นสาระสำคัญ คือ เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เข้ามาเป็นหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นการเกินกว่าหลักการเดิม และถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่

อาจนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านั้นได้ หากจะเสนอหลักการใหม่ก็จะต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมได้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้น บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ ผลของการที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (๓.๒) ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหาหรือที่ห้องทำงาน ไม่ได้ทำการตรวจสอบ หากได้ตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญเข้ามาใหม่ มิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ โดยไม่ปรากฏว่าได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ดังกล่าว อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม ซึ่งถ้าสั่งให้แก้ไขก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้ เพราะเพิ่งผ่านมา ๗ วัน นับแต่วันรับญัตติ หรือจะให้ถือว่าสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็มิได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ ซึ่งมี

นางพรณิภาบัณฑิตกเสนอจำเลยที่ ๑ ให้พิจารณาอนุญาตบรรจวาระ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่าง
เดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็น
ประธานในที่ประชุม กล่าวเปิดประชุม กลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วาระที่หนึ่งซึ่งที่ประชุมมี
มติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียง
ลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่
จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา
จึงมีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการในการเสนอร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง มาใช้ในการ
พิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา (๓.๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาใน
วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิก
วุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อัน
เป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น
ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อ
จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ ซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการ
ประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่
ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิก
รัฐสภาและยังไม่ได้ลงมติ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน
๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มี

คำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง ยังไม่ทันได้พิจารณาวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ส่วนที่โจทก์มีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญที่มีผู้ไปยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๓๐ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจึงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิก

รัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วนการ
กระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา
ที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อ
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูล
ความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสารและความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อ
ดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่ง
รายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธาน
วุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติใน
การประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และ
ความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงาน
ผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการ
ดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขต
ดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
การป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๘๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

พิเคราะห์พยานหลักฐานตามทางไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองประกอบรายงานการไต่สวนของโจทก์แล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหา เท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)... ถึง (๗)... โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการด้วยว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ นายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็น

นายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมา มีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป และต่อมา มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมด้วยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๗๕ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๒๕ คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐ ว่าต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งเป็นจำนวนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จำเลยที่ ๑ สังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองรวมทั้งพรรคเพื่อไทยและสมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙๑ เป็นหลักอันเป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภาดังกล่าวมาแล้ว เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ เพื่อนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

๒๕๕๐ ทั้งฉบับ รัฐสภาพิจารณาวาระที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่หนึ่งและผ่านวาระที่สองแล้ว จะพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ และผู้อื่นอีก ไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวม ๕ คำร้อง เสียก่อน ศาลรัฐธรรมนูญไต่สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๗ ปาก รวมทั้งพลเอกสมเจตน์และนายวิรัตน์ และไต่สวนพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ๗ ปาก รวมทั้งนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ ๑ คดีนี้) และนายอุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่ ๒ คดีนี้) แล้ววินิจฉัยโดยกล่าวไว้ด้วยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการยกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชนก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ฝ่ายจำเลยซึ่งยังประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอยู่ก็ดำเนินการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ ดังนั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก รวมทั้งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ก็นำไปลงข่าว ซึ่งตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖

หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความ大意ว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งสามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่าย หนังสือพิมพ์เอกสารหมาย ล.๖ โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งขณะนั้นจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งถ้าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สมาชิกวุฒิสภา ๗๖ คนนี้ เมื่อสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระแล้วก็ไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้ เพราะจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ แต่ตามที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยก็ได้ยื่นสามฉบับดังกล่าว ฉบับที่หนึ่ง จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (เจ้าหน้าที่รัฐสภาเรียกว่า ผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โปธสฺรณ สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ โดยทั้งสามฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วมเสนอครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ซึ่งฉบับที่หนึ่งมีจำนวน ๓๑๔ คน มีปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้เฉพาะฉบับที่หนึ่งฉบับเดียว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใด) เหตุผล โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามี

ลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และระบุในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างไรก็ตามเช่นเดียวกับหลักการ) ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปรากฏว่านางนงค์เยาว์ ประพิน นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภาขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วนเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้นนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา

ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดั่งที่ กล่าวมาแล้ว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาต บรรจुरะเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลง รับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า กราบเรียน ประธาน รัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจวาร่างรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณา กำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภา ผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธาน รัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๑ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมิได้เขียนสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการ ประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อหักท้วงว่าร่างบกร่องโดยขาดสาระสำคัญ ในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก วุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้ว และข้อนี้ก็ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลงดังกล่าวแล้ว จำเลย ที่ ๒ กับคณะจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยการจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ร่างฉบับ ใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรค

สอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อนนั่นเอง โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน หรือก็คือไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี แต่อย่างไร จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเอววัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ นายเอววัตรประสานงานไปยังนายศิโรจน์ แล้วนายอนาวิน นำร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ นายศิโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างเดิม จำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้เกษียณส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้ มอบให้นางนงค์เยาว์ ประพิณ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จึงได้เขียนด้วยลายมือแทรกเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” ลงไประหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา ๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ และได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียณในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบ

เรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่าวรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยังเลขาธิการรัฐสภา แต่ได้มอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกันจำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามีกรณำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำต่อองค์คณะในการไต่สวนของโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ถึงคำถามนี้ว่า ทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพ ลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างฉบับที่หนึ่งที่อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็คือร่างฉบับใหม่ดังกล่าว ส่วนร่างเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็มีได้เดินแฟ้มไปยังงานสารบรรณแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม ที่ห้องรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา

และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างเดิมแต่อย่างใด จึงมิได้ผ่านนางพรณิภา นายนิคมและ นายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์จัดทำและลงชื่อ มี นายศิริโรจน์เกษียนตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ นั้น นางบุษกรมิได้ลงชื่อหรือ เกษียนและจำเลยที่ ๑ ก็ได้เกษียนสั่งแต่อย่างใด จำเลยที่ ๑ คงเกษียนสั่งอนุญาตในบันทึก ข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ซึ่งการที่นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิมนี โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๑ ว่าร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ มิได้เป็นการ แก้ไขในรายละเอียดหรือแก้ไขเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติ เดิมอันเป็นหลักการเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติและหลักการเข้ามาใหม่โดยมี สมาชิกรัฐสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่อาจใช้วิธีสับเปลี่ยนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นผลให้ รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง เป็นการกระทำที่มีชอบด้วย รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ และฟ้องข้อ ๓.๒ ว่า จำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม แต่ก็ได้สั่งการใน บันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์บันทึกเกี่ยวกับร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๔ มิได้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขญัตติเดิมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ แต่เกษียนสั่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ จึงต้องถือว่าสั่งให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่ในการประชุมจำเลยที่ ๑ นำ ร่างฉบับใหม่มาใช้ในการประชุม โจทก์อ้างว่าเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๓๕ นาฬิกา เป็นการประชุมวาระที่ ๑ ตามรายงานการประชุม ได้บันทึกไว้ด้วยว่า จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม ๖๓๙ คน ระหว่างการประชุมมีการประท้วงกันมาก ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๕๗ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่ม

ประชุมต่อเวลา ๙.๕๕ นาฬิกา ของวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๐๓ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๓๑ นาฬิกา ของวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน ซึ่งเสียงที่รับหลักการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาคณะละร่าง รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน เรียบร้อย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมจึงกล่าวว่า กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบ องค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ

หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่า ให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันที่ใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับ ๑ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยก็จะครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งก็คือเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ในการวินิจฉัยนับวันของจำเลยที่ ๑ นี้ โจทก์ฟ้องตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ ว่าจำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับเป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ (จำนวน ๒๐๒ คน) ยื่นคำแปรญัตติทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖

ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา คณะที่พิจารณาร่างฉบับที่หนึ่งก็พิจารณาไม่ราบรื่น มีปัญหาทักท้วงกันมาก รวมทั้งปัญหาว่าคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ๕๗ คน ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคสาม กำหนดว่า การแปรญัตติต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ต่อมาเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ คณะกรรมการธิการของรัฐสภาพิจารณาเสร็จ ต่อไปก็เป็นการประชุมวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เริ่มประชุมตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป การพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียง

ตามลำดับมาตรา การออกเสียงลงคะแนนใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้ถือเอาเสียงข้างมาก ซึ่งสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งมีบัตรแสดงตนและลงคะแนนเพียงใบเดียว แต่มีการกล่าวหาว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางราย เช่น นายนิกร ทองธิดราช ใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์คราวละหลายใบในการออกเสียงลงคะแนนในคราวเดียวกัน เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ อันเป็นการแสดงตนและลงคะแนนแทนสมาชิกรัฐสภาที่ไม่ได้แสดงตนและลงคะแนนด้วยตนเอง การประชุมรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเสร็จสิ้นวาระที่สองทั้งสามร่างเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เอกสารหมาย จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ ซึ่งต้องรอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้น ๑๕ วันแล้วให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีสมาชิกรัฐสภาไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและเรียกตั้งนี้ พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะผู้ร้องที่ ๓ และนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และเรียกประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้อง ที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้อง ที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ โดยผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖ ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๖ และผู้ร้องที่ ๔ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ กับคณะ คือ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาไปยื่นคำร้องต่อโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำครั้งนี้ ส่วนทางรัฐสภาก็มิได้รอฟังทางศาลรัฐธรรมนูญหรือรอฟังโจทก์ คงประชุมพิจารณาวาระที่สามตามนัดในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จากนั้นสำนักงานเลขาธิการ

สภาผู้แทนราษฎรทำหนังสือลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งผ่านรัฐสภาแล้วไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป ส่วนศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๕ ปาก พยานศาล ๒ ปาก รวม ๗ ปาก เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แล้ววินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ สรุปเป็นประเด็นหลักสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผลหลัก ๓ ประการ คือ (๑) ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือ ร่างเดิมตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (คือ ร่างฉบับใหม่ตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๒๓) ซึ่งร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจาก ร่างเดิมหลายประการ คือ การเพิ่มเติมหลักการโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ จะมีผลทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่าได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน เมื่อมิได้นำเอาร่างเดิมมาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างฉบับใหม่ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น ไม่ชอบ เพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย และ (๓) วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน แต่จากพยานหลักฐานในการไต่สวนชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกร้องที่ ๑๖๒ (นายนิรุต ทองธิราช) ซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภาได้ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนคราวละหลายใบ หมุนเวียนใส่เข้าไปในเครื่องอ่านบัตรและกดปุ่มแสดงตนติดต่อกันหลายครั้ง รับฟังได้ว่ามีสมาชิกรัฐสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติในที่ประชุมรัฐสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ (คือฉบับที่หนึ่ง) แต่ได้มอบให้สมาชิกรัฐสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม และขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช.... มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการ ซึ่งมีได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ต่อมาวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน

๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำหรับสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ขอร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนอ้างเหตุว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ และเกี่ยวกับการประชุมรัฐสภาในคราวนี้ยังมีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ ด้วย โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำฝ่ายค้าน ทำหนังสือลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ระบุว่านายนิคม ประธานวุฒิสภา ทำหน้าที่รองประธานรัฐสภา ที่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ทำหนังสือลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง และนายอภิสิทธิ์ร่วมกับคณะ ๑๔๔ คน ทำหนังสือลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๘๓ คน ออกจากตำแหน่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ ส่งเรื่องถอดถอนไปยังโจทก์ ต่อมาวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ยุบสภาผู้แทนราษฎร กำหนดเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ต่อมาเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ ส่งร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร ระบุข้อความด้วยว่า สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งสำนักราชเลขาธิการ เพื่อขออนุญาต สำนักราชเลขาธิการแจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลทราบแล้ว จึงขอส่งร่างคืน วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่ต่อมาวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ นั้นไม่ชอบ ต่อมาวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้นางสาวยิ่งลักษณ์พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เกิดรัฐประหาร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ พลเอก

ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกิน ๒๒๐ คน ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาประชุมดำเนินการกระบวนการเพื่อถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ แล้วสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนนายนิคมออกจากตำแหน่งและไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๓.๔ และ ๓.๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนาบันทึกการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๓๕ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ ทางโจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๘ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสอง มีมูลความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘ ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีอาญานายนิคมทองธีระราช และจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๘ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมรวมทั้งให้ไต่สวนบุคคลเพิ่มเติมอีก ๕ คน แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม

(คณะกรรมการร่วม) ฝ่ายละ ๔ คน ประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ครั้งที่สอง เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ จากนั้นได้รวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานสองคน คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมาย จากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประชุมครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๑ คณะทำงานฝ่ายผู้แทนโจทก์เห็นว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมได้เพียงพอสามารถดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ได้แล้ว ส่วนคณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดขอรับเอกสารหลักฐานทั้งหมดไปพิจารณา ทำความเห็นเสนออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาต่อไป แล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑ ทำความเห็นเสนออัยการสูงสุดว่าเห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ระหว่างนั้น คือ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญานายนิศร ทองธิดราช ต่อศาลนี้ว่านายนิศรนำบัตรประจำตัวและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นบัตรจริงของนายนิศร และของสมาชิกรัฐสภารายอื่นหลายใบมาใช้แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนของตนและแสดงตน และออกเสียงแทนสมาชิกรัฐสภารายอื่นในวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ ส่วนที่เกี่ยวข้อง จำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เห็นชอบว่าพยานหลักฐานไม่ สมบูรณ์เพียงพอรับดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ คณะทำงานร่วมได้ประชุมกัน อีกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ มีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้อง เองเป็นคดีนี้โดยฟ้องเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกมีว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓ หรือไม่ ข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือ ถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราชพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม หลักการ คือ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดย

กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มี คำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ เหตุผล คือ โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการ เลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมระบุว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วรระได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดย ไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ เช่นเดียวกับหลักการ ตาม สำเนาหนังสือเอกสารหมาย จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสาร หมาย จ.๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวัน เดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ สำนักการ ประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปรากฏว่านางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภาขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้ มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ เปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา

อนุญาตบรรจฐานะเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดังที่กล่าวมาแล้ว เห็นควรนำเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจฐานะเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า เรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจฐานะร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมีได้เกษียนส่งบรรจญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบทพร่องโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้วและข้อนี้ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อ

วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนนั่งสื่อพิมพ์เสนอข่าวดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๒ กับคณะจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ซึ่งได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่า สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๗๖ คนจะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ นายเอรวัตรได้ประสานไปยังนายศิโรจน์ แล้วนายอนาวินนำร่างซึ่งจัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ นายศิโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างฉบับเดิม จำเลยที่ ๑ ยังมีได้เกษียณส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้แล้วมอบให้นางนงค์เยาว์ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียง ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ตามร่างฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียณในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียง เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไข

ที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยังเลขาธิการรัฐสภา แต่ได้มอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกัน จำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามีกรนำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนร่างฉบับเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการสืบเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำในชั้นไต่สวนของโจทก์ ว่าทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่าจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของจำเลยที่ ๒ กับคณะฉบับที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาคือร่างฉบับใหม่ ส่วนร่างฉบับเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาสืบเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็ได้เดินแฟ้มไปยังงานกับงานแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุมที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม ที่ห้องรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างฉบับเดิมแต่อย่างใด จึงมิได้ผ่าน

นางพรรณิภา นายนิคมและนายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์จัดทำและลงชื่อ มีนายศิโรจน์เกษียนตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ นั้น นางบุษกรมิได้ลงชื่อหรือเกษียนและจำเลยที่ ๑ ก็มีได้เกษียนส่งแต่อย่างใด จำเลยที่ ๑ คงเกษียนส่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ เท่านั้น เห็นว่า ข้อเท็จจริงได้ความว่า เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลย ที่ ๒ กับคณะ ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา รวม ๓๑๔ คน ได้ร่วมกันลงชื่อเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ต่อจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภา โดยมาตรา ๖ ระบุว่า “ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๑๗ และมาตรา ๑๑๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน...” หลังจากนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาหลายคนได้ทักท้วงว่าเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมยังไม่ครบถ้วนตามข้อสรุปในการหารือกันระหว่างสมาชิกรัฐสภา ก่อนที่จำเลยที่ ๒ กับคณะจะเสนอญัตติดังกล่าว โดยสาระสำคัญของข้อสรุป คือ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ แต่ในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ยื่นไว้ต่อประธานรัฐสภานั้นยังขาดสาระสำคัญในเรื่องให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ต่อมาในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งต่อที่ประชุมว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ยื่นไว้ต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีข้อบกพร่องโดยยังขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว หลังจากนั้นจำเลยที่ ๒ ได้มอบหมายให้นายอนาวิน เป็นผู้ไปประสานงานกับนายเอรวัตร ที่บริเวณชั้น

๓ อาคารรัฐสภา เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม นายเอรวัตร์ได้ประสานงานกับผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ว่าจำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขญัตติดังกล่าวสำนักงานการประมุขได้ตรวจสอบและวิเคราะห์ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ขอปรับปรุงทั้งสองฉบับแล้วปรากฏว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมในหลักการโดยเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่าวรรคหนึ่งต่อท้ายมาตรา ๒๔๑ และเห็นว่าเนื้อหาของสาระของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๔๑ (๑) วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้” จากนั้นจำเลยที่ ๑ ได้เชิญนางบุษกร (ผู้อำนวยการประชุม) ไปพบที่ห้องทำงานและสอบถามถึงกรณีการปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวว่าสามารถกระทำได้หรือไม่ เพียงใด นางบุษกรได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการขอปรับปรุงของผู้เสนอหลักในร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าสามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า “ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา” และมีแนวปฏิบัติที่สำนักงานการประมุข สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้ยึดถือปฏิบัติติดต่อกันมากรณีมีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ จึงได้ลงนามอนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างทั้งสามฉบับรวมทั้งญัตติของจำเลยที่ ๒ กับคณะเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยมีคำสั่งให้นัดประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาแก้ไขเปลี่ยนแปลง จากข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงว่าจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นภายหลังไปสลับสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมที่แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอต่อจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภา

เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๐ เนื่องจากสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมกันลงชื่อเสนอญัตติตั้งกล่าว ได้ทักท้วงว่า เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมยังไม่ครบถ้วนตามข้อสรุปในการหารือกันระหว่างสมาชิกรัฐสภา ก่อนที่จำเลยที่ ๒ กับคณะจะเสนอญัตติตั้งกล่าว โดยสาระสำคัญของข้อสรุป คือ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน โดยให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่ครบ ๒ ปี สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เมื่อพิจารณำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างฉบับเดิมตามเอกสารหมายเลข ๑๕ (หน้า ๔๖๙ ถึง ๔๗๐) ระบุสาระสำคัญในข้อ ๒.๑ ว่ากำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวน ๒๐๐ คน กำหนดกระบวนการในการกำหนดเขตเลือกตั้ง การคำนวณจำนวนสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละเขตเลือกตั้งและหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการหาเสียงเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภา รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ซึ่งแสดงว่าร่างฉบับเดิมมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้ ซึ่งจำเป็นจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดมาแล้วยังไม่เกินสองปีจะเป็นรัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิได้” เพื่อให้เป็นไปตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้ แต่ในร่างฉบับเดิมไม่ได้ระบุมตรา ๑๑๖ วรรคสอง เป็นเหตุให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมกันลงชื่อเสนอญัตติตั้งกล่าวทักท้วง จำเลยที่ ๒ จึงจัดทำร่างฉบับใหม่โดยเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง (รวมทั้งเพิ่มคำว่าวรรคสองหลังมาตรา ๒๔๑) ซึ่งบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างฉบับใหม่นั้นมีเนื้อหาตรงกับบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างฉบับเดิมตามเอกสารหมายเลข ๑๓ (หน้า ๖๐๖) รวมทั้งสาระสำคัญเกี่ยวกับแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎร การเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ในร่างฉบับใหม่จึงสอดคล้องกับบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างฉบับเดิมและฉบับใหม่ และเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของร่างฉบับเดิมเพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงของสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมกันลงชื่อเป็นผู้เสนอ ถ้อยคำได้ว่าจำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ ทั้งได้รับความจากคำเบิกความและคำให้การในชั้นไต่สวนของนายจร พันธ์เป็รื่อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประจำ อดีตเลขาธิการวุฒิสภา นายศิริโรจน์ แพทย์พันธ์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางนงศ์เยาว์ ประพิน นิติการชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายธงชัย ดุลยสุด เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สอดคล้องกันว่าข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่าญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ซึ่งหมายความว่าญัตติที่ยังไม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติย่อมสามารถกระทำได้ และการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติตามข้อ ๓๖ ไม่ได้หมายความว่าถึงการแก้ไขในเรื่องผิดพลาดเล็กน้อยเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของญัตติด้วยโดยผู้ร่วมลงชื่อในร่างแล้วไม่จำเป็นต้องลงชื่อในญัตติที่มีการแก้ไขอีกครั้งแต่อย่างใด ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทางธุรการที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาโดยตลอดทั้งการขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายอื่นก่อนที่จะบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาหรือการประชุมสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี ตามบันทึกปากคำเอกสารหมาย จ.๘๘ ถึง จ.๙๓ และ จ.๙๖ กับ จ.๑๐๒ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ในขณะที่จำเลยที่ ๑ พิจารณาสั่งบรรจุระเบียบวาระการประชุมเกี่ยวกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของจำเลยที่ ๒ กับคณะและญัตติของคณะอื่นอีก ๒ ญัตติ

จำเลยที่ ๑ ได้รับรายงานจากนางบุษกร ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ว่าจำเลยที่ ๒ ขอปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่าวรรคหนึ่งต่อท้ายมาตรา ๒๔๑ จำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามี การนำร่างฉบับใหม่มา สับเปลี่ยนร่างฉบับเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำในชั้นไต่สวนของโจทก์ ว่าทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอน ญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรอง ญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นาย ประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่าจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างทั้งสามฉบับเข้า ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของจำเลยที่ ๒ กับคณะ ฉบับที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาคือร่างฉบับใหม่ ส่วนร่างฉบับ เดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด แม้ว่าจำเลยที่ ๑ ได้สั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ซึ่งเคยเสนอร่างฉบับเดิมของจำเลยที่ ๒ กับ คณะ แต่เป็นการสั่งอนุญาตหลังจากจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิณนำร่างฉบับใหม่มา สับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมแล้ว ทั้งได้ความว่าก่อนบรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือ กฎหมายอื่นเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี ผู้เสนอญัตติ สามารถแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นได้โดยยังคงเลขรับเดิมและลายมือชื่อสมาชิกที่ลงไว้ เดิม อันเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทางธุรการของรัฐสภามาโดยตลอด จึงไม่ปรากฏข้อบกพร่องในการ เสนอญัตติของจำเลยที่ ๒ กับคณะที่จำเลยที่ ๑ จะต้องแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้องตามข้อบังคับ การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ นอกจากนั้นในการประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่าง

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ไม่มีสมาชิกรัฐสภาโต้แย้งหรือทักท้วงญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของจำเลยที่ ๒ กับคณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมกันลงชื่อเป็นผู้เสนอญัตติดังกล่าว ไม่มีผู้ใดคัดค้านหรือขอถอนชื่อแต่อย่างใด แต่กลับลงมติรับหลักการ ซึ่งแสดงว่าร่างฉบับใหม่นั้นตรงตามเจตจำนงของสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมกันลงชื่อเสนอมาแต่แรก ทั้งร่างฉบับใหม่ยังผ่านการพิจารณาและลงมติโดยที่ประชุมรัฐสภาทั้งสามวาระ การแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนี้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า “อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๖ ต่อ ๓ ว่าการดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้ถูกร้องทั้งหมดในคดีนี้ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม มาตรา ๒๙๑ (๑) (๒) และ (๔) และ มาตรา ๓ วรรคสอง และวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๕ ต่อ ๔ ว่ามีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ผ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง” ซึ่งเหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการวินิจฉัย คือ “ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง” ตามสำเนาคำวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพัน
รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคห้า แห่งรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผล
ผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐ มาตรา ๒๑๑ วรรคสี่ แห่ง
รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งได้ความจากคำให้การในชั้นไต่สวนของศาสตราจารย์กิตติคุณ บวรศักดิ์
อุวรรณโณ ว่าเฉพาะส่วนที่เป็นคำวินิจฉัยตอนท้ายที่มีผลผูกพัน ส่วนการให้เหตุผลนั้นเป็นน้ำหนักที่
จะให้องค์กรอื่นนำไปใช้ประกอบ ไม่มีลักษณะผูกพันโดยตรง การรับฟังพยานหลักฐานของศาล
รัฐธรรมนูญไม่เหมือนกับศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมอย่างไรก็ดีอาญาต้องรับฟังโดยปราศจากข้อ
สงสัย ตามบันทึกปากคำเอกสารหมายเลข จ.๑๐๐ ทั้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวออกมา
ภายหลังเกิดเหตุแล้ว ในขณะที่เกิดเหตุยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จำเลยทั้งสองยึดถือตาม
ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ และธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา
ประกอบกับการกระทำความผิดตามฟ้องต้องได้ความว่าจำเลยทั้งสองมีเจตนาและเจตนาพิเศษด้วย
เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้วการกระทำของจำเลยทั้งสองดังกล่าวไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละ
เว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบและไม่มีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความ
เสียหายแก่ทางราชการหรือผู้หนึ่งผู้ใดหรือโดยทุจริต จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการที่สองมีว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒
หรือไม่ เห็นว่า แม้จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม
โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง แต่จำเลยที่ ๑ ถาปนางบุษกรได้ความว่าการ
สับเปลี่ยนร่างฉบับเดิมเป็นร่างฉบับใหม่สามารถทำได้ เนื่องจากจำเลยที่ ๑ ยังไม่สั่งบรรจุเข้า
ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า
ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไข

เพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ เกษียณสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งมีความหมายว่าจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งรวมถึงร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ กับคณะ ส่วนร่างฉบับเดิมนั้นฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แม้ว่าบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ เป็นบันทึกที่นางพรณิภาเสนอร่างฉบับเดิมให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาอนุญาตบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา และจำเลยที่ ๑ เกษียณสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่เป็นการสั่งอนุญาตหลังจากมีการสับเปลี่ยนร่างฉบับเดิมเป็นร่างฉบับใหม่แล้ว ถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา การจำเลยที่ ๑ ส่งสำเนาร่างฉบับใหม่ให้สมาชิกรัฐสภา และในการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุม ได้ใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วาระที่หนึ่งซึ่งที่ประชุมรัฐสภามีมติรับหลักการ ตั้งคณะกรรมการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภานั้นไม่มีสมาชิกรัฐสภาโต้แย้งหรือทักท้วงแต่อย่างใด แต่ได้พิจารณาและลงมติในวาระที่หนึ่งถึงที่สาม การใช้ร่างฉบับใหม่พิจารณาและลงมติของที่ประชุมรัฐสภาเป็นกรณีต่อเนื่องจากการแก้ไขหรือสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมของจำเลยที่ ๒ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า “อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๖ ต่อ ๓ ว่าการดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้ถูกร้องทั้งหมดในคดีนี้ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง

มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม มาตรา ๒๙๑ (๑) (๒) และ (๔) และมาตรา ๓ วรรคสอง และวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๕ ต่อ ๔ ว่ามีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ผ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง” ส่วนเหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการวินิจฉัย คือ “ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่นายอุดมเดช รัตนเสถียร เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง” ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคห้า แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ มาตรา ๒๑๑ วรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งได้รับความจากคำให้การในชั้นไต่สวนของศาสตราจารย์กิตติคุณ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ว่าเฉพาะส่วนที่เป็นคำวินิจฉัยตอนท้ายที่มีผลผูกพัน ส่วนการให้เหตุผลนั้นเป็นน้ำหนักที่จะให้องค์กรอื่นนำไปใช้ประกอบ ไม่มีลักษณะผูกพันโดยตรง การรับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญไม่เหมือนกับศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมอย่างในคดีอาญาต้องรับฟังโดยปราศจากข้อสงสัย ตามบันทึกปากคำเอกสารหมายเลข จ.๑๐๐ ทั้ง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวออกมาภายหลังเกิดเหตุแล้ว ในขณะที่เกิดเหตุยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว จำเลยที่ ๑ ยึดถือตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ และธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา ประกอบกับการกระทำความผิดตามฟ้องต้องได้ความว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษด้วย เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้ว การกระทำของจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบและไม่มีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการหรือผู้หนึ่งผู้ใดหรือโดยทุจริต จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒

ปัญหาประการสุดท้ายที่ต้องวินิจฉัยมีว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ ข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมรัฐสภาได้มีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จำเลยที่ ๒ กับคณะร่วมกันลงชื่อเสนอ และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๔๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติปรากฏว่าที่ประชุมรัฐสภาไม่มีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่

รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ยื่นคำแปรญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ทัน องค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาแล้ว เห็นว่า ในการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ กรณีที่มีผู้เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาการแปรญัตติแตกต่างกัน ที่ประชุมรัฐสภาจะต้องทำการวินิจฉัยโดยการออกเสียงลงคะแนน เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบแล้วปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จึงไม่อาจทำการวินิจฉัยโดยออกเสียงลงคะแนนได้ การที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาการแปรญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ นั้น เป็นการอ้างข้อบังคับมิใช่วินิจฉัยตามอำเภอใจ ต่อมาในการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับรวมทั้งฉบับของจำเลยที่ ๒ กับคณะภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ จำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น เป็นการสรุปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ที่กำหนดให้นับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เช่นเดียวกับที่จำเลยที่ ๑ เคยวินิจฉัยไว้แล้วในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ อันเป็นการแจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบล่วงหน้าเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่สามารถยื่นเสนอคำแปรญัตติได้ทันจำนวนถึง ๒๐๒ คน มีเพียงนายนิพิฏฐ์คนเดียวเท่านั้นที่ไม่สามารถยื่นเสนอคำแปรญัตติได้ทัน แต่ในการแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ ได้อนุญาตให้นายนิพิฏฐ์อภิปรายแสดงความคิดเห็นประกอบคำแปรญัตติของตน การนับระยะเวลาการแปรญัตติของจำเลยที่ ๑ นี้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า “อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๖ ต่อ ๓ ว่าการดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญของผู้ถูกร้องทั้งหมดในคดีนี้ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบ

ด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม มาตรา ๒๙๑ (๑) (๒) และ (๔) และมาตรา ๓ วรรคสอง และวินิจฉัยโดยมติเสียงข้างมาก ๕ ต่อ ๔ ว่ามีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ผู้ถูกร้องทั้งหมดได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ผ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง” ซึ่งเหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการวินิจฉัย คือ “การแปรญัตติเป็นสิทธิของสมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอความเห็น การแปรญัตติจึงต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์จะขอแปรญัตติได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติอันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การนับระยะเวลาในการแปรญัตติ ย่อมไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ ด้วย การกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง” ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา ๒๑๑ วรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งได้ความจากคำให้การในชั้นไต่สวนของศาสตราจารย์กิตติคุณ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ว่าเฉพาะส่วนที่เป็นคำวินิจฉัยตอนท้ายที่มีผลผูกพัน ส่วนการให้เหตุผลนั้นเป็นน้ำหนักที่จะให้องค์กรอื่นนำไปใช้ประกอบ

ไม่มีลักษณะผูกพันโดยตรง การรับฟังพยานหลักฐานของศาลรัฐธรรมนูญไม่เหมือนกับศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมอย่างในคดีอาญาต้องรับฟังโดยปราศจากข้อสงสัย ตามบันทึกปากคำเอกสารหมาย จ. ๑๐๐ ทั้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวออกมาภายหลังเกิดเหตุแล้ว ในขณะที่เกิดเหตุยังไม่มี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ ยึดถือตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘๖ ประกอบกับการกระทำความผิดตามฟ้องต้อง ได้ความว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษ ด้วย เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้ว การกระทำของจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบและไม่มีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการหรือผู้หนึ่งผู้ใดหรือโดยทุจริต จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓

จึงวินิจฉัยยกฟ้อง.

นายพิศิษฐ์์ สุตลาภา

(อม.๒๘)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๖๓

คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๒๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๓ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
	นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
	นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ ๑ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดขอนแก่น ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง ส่วน จำเลยที่ ๒ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำความผิดอกฎหมาย กล่าวคือ ข้อ ๓.๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช... ต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ ฉบับที่ ๑ เป็นร่างที่ขอแก้ไขให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และ มาตรา ๑๑๔) ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะ จำนวน ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ฉบับที่ ๒ ร่างว่าด้วยการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐) ซึ่งนายประสิทธิ์ โปษุธร สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ จำนวน ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และฉบับที่ ๓ ร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง

ซึ่งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภากับคณะ จำนวน ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยร่างฉบับที่ ๑
จำเลยที่ ๒ กับคณะเสนอร่าง บันทึกลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของ
ร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๕ ไปยังสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา พนักงาน
เจ้าหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของจำนวนผู้ร่วมลงชื่อเสนอร่าง และเนื้อหาสาระสำคัญที่
ไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จึงทำบันทึกเสนอจำเลยที่ ๑ ประธานรัฐสภาพิจารณาอนุญาตบรรจุ
ระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ส่งไปยัง
จำเลยที่ ๑ พนักงานเจ้าหน้าที่ลงรับตามเลขรับที่ ๔๔๗๒/๒๕๕๖เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา
๑๗ นาฬิกา จำเลยที่ ๑ เกษียณสั่งอนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความ
เอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๑ แต่ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา ก่อนจำเลย
ที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม จำเลยที่ ๒ มอบให้นายอนาวิน แก้วนำชัย นำร่าง
แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่จัดทำขึ้นใหม่ มาสืบเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมที่ได้ยื่นเสนอไว้พร้อมกับ
นำร่างฉบับเดิมกลับคืนไป โดยไม่มีการเสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย
หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาหรือขั้นตอนทางธุรการ เป็นการกระทำโดยพลการ และร่าง
ฉบับใหม่ที่นำมาสืบเปลี่ยนมีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมโดยเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เป็นว่า
บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกิน ๒ ปี สามารถ
สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และเพิ่มคำว่า
“วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา ๒๔๑ นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึก
แจ้งการสืบเปลี่ยนร่างดังกล่าว ต่อเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำเสนอประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุเป็น
ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาโดยแจ้งถึงการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า
วรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ อ้างว่าสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่าง

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แต่ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้เขียนสั่งบันทึกข้อความดังกล่าว จากนั้นจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่ ๑ โดยใช้ร่างฉบับใหม่ซึ่งจำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ทั้งที่เป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมและไม่ได้ทำเป็นญัตติใหม่ที่มีสมาชิกเข้าชื่อเสนอตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดเพื่อรวมพิจารณา การที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมและจำเลยที่ ๑ บรรจुर่างฉบับใหม่ดังกล่าวเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จนรัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง จึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม และร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกแจ้งต่อจำเลยที่ ๑ และไม่ได้สั่งการใดๆ อันจะถือเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ จำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๑ ถือว่าเป็นการสั่งให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงวันประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ กลับใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่ ๑ ทำให้ที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ และตั้งคณะกรรมการพิจารณาในวาระที่ ๒ ไปจนถึงการออกเสียงลงมติในวาระที่ ๓ ในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมโดยมีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) ข้อ ๓.๓ จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน แต่มีข้อโต้แย้งระหว่าง

นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา ที่เสนอกำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน กับนายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่เสนอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันถือเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา แต่เมื่อจำเลยที่ ๑ พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ ซึ่งต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ไม่ปฏิบัติดังกล่าวกลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบ ต้องถือกำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังข้อทักท้วงของสมาชิกรัฐสภาและไม่มีการลงมติ หลังจากนั้นจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้กำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ซึ่งต้องนับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภาลงมติ แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยให้นับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งจะครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ทำให้เหลือเวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพิฐ อิศรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาโต้แย้งว่าไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ต่อมาเมื่อผู้ไปยื่นคำร้องเหตุดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากนั้นนายอุทัย ยอดมณี กล่าวโทษจำเลยทั้งสองต่อโจทก์ โจทก์ไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และการกระทำของจำเลยที่ ๒ มีมูลว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ (เดิม) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๘๘

จำเลยที่ ๑ ให้การปฏิเสธ โดยให้การว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ดังนั้น トラบใดที่จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภายังมิได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ ไม่ว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องผิดพลาดเล็กน้อย ๆ หรือแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของญัตติ และจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาก็ได้ให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ ในครั้งนี้ก่อนจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ผู้เสนอแฟ้ม ว่าการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมานี้สามารถทำได้หรือไม่ ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้วหรือไม่ นางบุษกรตอบว่าทำได้และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องแล้ว จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบเอกสารในแฟ้มที่เสนอก็มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ และ ๒๓ ไม่มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕, ๑๘ และ ๒๔ ในแฟ้มและจำเลยที่ ๑ ไม่ทราบว่านางนงศ์เยาว์ ประพิน ทำบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ซึ่งในข้อนี้นางบุษกรให้การในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. รับว่านางบุษกรมิได้เสนอเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ จึงเชื่อโดยสุจริตว่าการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ดำเนินการทางธุรการถูกต้องครบถ้วน ไม่มีเจตนาที่จะปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตแต่อย่างใด สำหรับการนับเวลาเสนอคำแปรญัตตินั้น ในคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖

หลังจากที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการทั้งสามร่างและตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาสามชุด ชุด
ละร่างแล้ว มีผู้เสนอคำแปรญัตติ ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ แต่
ก็มีผู้เสนอ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๑๕ วันหรือ ๖๐ วัน โดยขณะนั้นไม่มีปัญหา
ว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุม จำเลยที่ ๑ ต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏ
ว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จำต้องมีคำสั่งปิดประชุม ก่อนสั่ง
ปิดประชุม จำเลยที่ ๑ ย้ำถึงเวลาการแปรญัตติ ๑๕ วันไปพลางก่อน เพื่อรักษาสิทธิการเสนอคำแปร
ญัตติของสมาชิกรัฐสภา เพราะจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเห็นว่าเมื่อยังไม่ได้กำหนดเวลา
แปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น ก็ต้อง ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการไปก่อน ทั้งนี้
เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอคำแปรญัตติได้มีเวลาเตรียมการจัดทำคำแปรญัตติได้ทัน เมื่อต่อมา
จำเลยที่ ๑ สั่งให้นัดประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติ
ในกำหนด ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ เห็นว่าเมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น
ก็ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับ ฯ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่น
มิได้ และแม้ว่าเหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาทำคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน แต่สมาชิกส่วนใหญ่ คือ
๒๐๒ คน ยื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทัน มีเพียง ๑ คนเท่านั้น คือ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้าง
ว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ก็ได้ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายในวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนา
ที่จะทำผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และเมื่อมีผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและร้อง
ไปยังโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) แม้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ ไม่ชอบ
แต่จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาทำผิดกฎหมาย และจากการไต่สวนของโจทก์ โจทก์ไต่สวนพยานบุคคล ๒
ประเภท คือ (๑) พยานฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายไพบูลย์
นิติตะวัน นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายวันชัย สอนศิริ และนายอุทัย ยอดมณี ซึ่งเป็นนักการเมืองและ
นักเคลื่อนไหวทางการเมือง มีความคิดเห็นและดำเนินการทางการเมืองตรงกันข้ามกับจำเลยที่ ๑

มาโดยตลอด ทั้งเป็นผู้ร้องกล่าวหาจำเลยที่ ๑ ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ (๒) พยานที่เป็นข้าราชการประจำรัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำรัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงที่ไม่มีส่วนได้เสีย ได้แก่ นางนงค์เยาว์ ประพิณ นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางบุษกร นางนรรัตน์ พิมเสน นายจำนงค์ สวมประจำ นายจเร พันธุ์เปรื่อง นางสาววันเพ็ญ อินทร์รอย นางพรรณนิภา เสริมศรี นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย นางสาวรุ่งนภา ขันธิโชติ นายธงชัย ดุลยสุข และนางสาวสุภางค์จิตต ไตรเทพพิสัย ซึ่งต่างให้ถ้อยคำตรงกันและสอดคล้องกับคำให้การของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ขออ้างเอาบันทึกปากคำพยาน ๕ คนแรกดังกล่าวที่ให้ถ้อยคำขึ้นไต่สวนของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ โจทก์ไต่สวนแล้วเลือกเชื่อพยานที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวโดยเห็นว่า จำเลยที่ ๑ ส่อว่ากระทำความผิด ส่งเรื่องให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ขอถือเอาภาพเคลื่อนไหวและเสียง (VCD) บันทึกคำชี้แจงและรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ ด้วย ส่วนในทางอาญา โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญาส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมกัน รวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบปากคำพยานเพิ่มอีก ๒ คน คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยั้ง ผู้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองปากก็ให้การไปในทางเดียวกันกับพยานที่โจทก์ไต่สวนที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาดังกล่าวข้างต้น ว่าการที่ให้ผู้เสนอญัตติแก้ไขได้เมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นการกระทำที่สืบทอดกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา คณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดเห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุด

เห็นชอบ คณะทำงานร่วมจึงมีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้อง จำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การปฏิเสธ โดยให้การว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อยู่แล้ว แต่เมื่อปี ๒๕๕๕ สมาชิกรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีได้ เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ คือ ขอแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้แล้วนั้น ขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่มีอยู่ในหลักเกณฑ์และวิธีการตาม มาตรา ๒๙๑ ปรากฏว่ารัฐสภาพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนั้นไปได้ก่อนที่จะให้ ความเห็นชอบในวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่าง รัฐธรรมนูญที่พิจารณาอยู่นั้นไม่ชอบ แต่ก็กล่าวไว้ด้วยว่ารัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราก็เป็น ความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการได้ ต่อมาต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภา ปรีกษาหารี้อันได้ข้อสรุปว่าจะขอแก้ไขเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง ร่าง ละเอียดหรือร่างละเอียด ฉบับที่หนึ่ง จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่า ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรไปจำกัด สิทธิของผบ.ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาอยู่ว่าจะต้องรอให้พ้นจากตำแหน่ง ๒ ปีก่อนแล้วจึงจะลง สมัยรับเลือกตั้งได้ ฉบับที่สอง เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าวแล้วได้มอบหมายให้ตัวแทน ของสมาชิกรัฐสภาไปทำความเข้าใจกับสมาชิกของฝ่ายตนที่ไม่ได้เข้าร่วมหารือถึงหลักการที่จะยื่น ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง พร้อมทั้งขอให้สมาชิกที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญลงชื่อมาด้วยสามชุด เพื่อใช้แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง ขณะ

ลงชื่อ ผู้ลงชื่อยังไม่เห็นร่างที่จะขอแก้ไข เพียงแต่ทราบเฉพาะหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น วันจันทร์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาและตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ร่วมกันแถลงข่าวที่อาคารรัฐสภา โดยมีนายดิเรกถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๒ และคณะ เป็นผู้ร่วมแถลงข่าวเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามประเด็น ให้สื่อมวลชนทราบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐ คน และให้สมาชิกวุฒิสภาลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี การแถลงข่าวดังกล่าวปรากฏตามสื่อมวลชนทุกแขนงและประชาชนก็รับทราบกันโดยทั่วไป เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น ต่อมาวันพุธที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และสมาชิกรัฐสภายื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ที่บริเวณชั้น ๒ ของอาคารรัฐสภา ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อให้สื่อมวลชนได้ทำข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลังจากจำเลยที่ ๑ รับร่างดังกล่าวก็ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบว่า ร่างที่ยื่นมีจำนวนผู้ยื่นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ มีเอกสารหลักการและเหตุผลหรือไม่ เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางธุรการก่อนที่จะเสนอต่อจำเลยที่ ๑ เพื่อให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ระหว่างนั้นมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและที่แถลงข่าวในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ トラบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ต่อมาวันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่อง และได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วยและขอแก้ไข

ให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า ซึ่งเป็นวันประชุมวิปรัฐบาล เพื่อทบทวนเรื่องที่ประชุมกันในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ก็ได้แจ้งวิปรัฐบาลว่าร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ยื่นต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีข้อบกพร่อง ขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว หลังจากนั้นจำเลย ที่ ๒ ได้มอบให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนัก นายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานวิปรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบ ทราบว่าได้ไปประสานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานรัฐสภา คนที่ ๑ บริเวณชั้น ๓ ของอาคารรัฐสภา เพื่อให้ช่วยประสานดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อนี้เห็นได้จากคำให้การของนางบุษกร อัมพรประภา ว่าขณะที่มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลงร่าง มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายอนาวิน ซึ่งเป็นเลขานุการของจำเลยที่ ๒ นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงค์เยาว์ ประพิณ และคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วยในขณะที่มีการเปลี่ยนร่าง นางบุษกรยังได้โทรศัพท์ประสานมายังจำเลยที่ ๒ เพื่อสอบถามเจตนาในการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ใน วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้เสนอหลัก ได้อภิปราย หลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติม ระหว่างอภิปรายจนกระทั่งถึงขั้นรับหลักการไม่ปรากฏ ว่ามีสมาชิกผู้ใดคัดค้านหรือถอนชื่อจากการขอแก้ไขเพิ่มเติม จากคำให้การของจำเลยที่ ๒ ดังกล่าว เห็นได้ว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี ก็สามารถ ลงสมัครรับเลือกตั้งได้นั้น เป็นประเด็นที่ตั้งใจแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ก่อนแล้วปรากฏตามที่ได้แถลงข่าวต่อ สื่อมวลชน แต่ร่างที่เสนอไปบกพร่องขาดประเด็นนี้ จึงได้ปรับปรุงโดยจัดทำร่างใหม่ เพื่อความ สวยงาม ไม่ต้องมีรอยขีดลบขีดฆ่า สะดวกต่อการอ่าน จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่าทำได้เพราะยังอยู่

ในขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภา ไม่ผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งมีประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายปี เจ้าหน้าที่รัฐสภาถือว่าทำได้จนกว่าประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งหากทำไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถคืนร่างหรือปรับปรุงร่างให้ถูกต้องได้ การที่เจ้าหน้าที่รัฐสภารับร่างของจำเลยที่ ๒ เพื่อนำเสนอจำเลยที่ ๑ ทำให้เข้าใจได้ว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๒ ไม่มีเจตนากระทำผิดกฎหมาย ไม่มีเจตนาซ่อนเร้นแอบสลับร่างหรือลักลอบสลับร่าง มิได้กระทำตามอำเภอใจ แต่กระทำตามมติที่ประชุมที่ได้มีการปรึกษาหารือกันไว้ก่อนแล้ว ขอให้ยกฟ้อง

พิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้จากทางใต้สวนและพยานหลักฐานของคู่ความแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังเป็นยุติได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน ทักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)...ถึง (๗)... ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวน

ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐจะเสนอมิได้

จำเลยที่ ๑ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น สังกัดพรรคเพื่อไทย และเป็นประธานรัฐสภา จำเลยที่ ๒ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี สังกัดพรรคเพื่อไทย วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราชพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ ตามเอกสารหมาย จ.๑๕ โดยจำเลยที่ ๒ ยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา และพนักงานเจ้าหน้าที่ทำบันทึกเสนอตามลำดับชั้น โดยนางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทำบันทึกเสนอประธานรัฐสภาเพื่อพิจารณาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... จำนวน ๓ ฉบับ เป็นวาระประชุมร่วมกันของรัฐสภา ส่งไปยังประธานวุฒิสภา ในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และส่งไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา ในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมาย จ.๒๑ ครั้นวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า ขณะจำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้สั่งบรรจุเป็นวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ มอบให้นายอนาวิน แก้วนำชัย นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ เอกสารหมาย จ.๒๓ ที่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรค

สอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน ไปเสนอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ไปเสนอต่อเลขาธิการรัฐสภาเพื่อเสนอประธานรัฐสภาอนุญาตให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับดังกล่าวบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๒๔ จำเลยที่ ๑ เกษียณส่งอนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ครั้นวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วาระที่ ๑ มีสมาชิกลงชื่อเข้าประชุมจำนวน ๖๓๙ คน และวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติรับหลักการ และตั้งคณะกรรมการพิจารณาของรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาร่างฉบับที่หนึ่ง ๔๕ คน จำเลยที่ ๑ กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน แต่นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภาเสนอ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุม แต่องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงแจ้งว่าองค์ประชุมไม่ครบ ให้ถือว่า ๑๕ วันตามข้อบังคับการประชุม และสั่งปิดประชุม เมื่อเวลา ๐๒.๑๕ นาฬิกาของวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๕๔ หากนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัย จะครบกำหนด ๑๕ วันในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติ ๑ วัน ต่อมาเมื่อสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง และสมาชิกวุฒิสภาบางรายร่วมกันยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของจำเลยทั้งสอง หลังจากนั้นศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖) ว่า กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่ง

อำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผล ๓ ประการ คือ (๑) การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับ ที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (ฉบับเดิมตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (ร่างตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๒๓) ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาพร้อมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่มาใช้พิจารณา มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับใหม่) ที่รัฐสภารับหลักการ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน แต่จำเลยที่ ๑ ให้นับกำหนดเวลา ๑๕ วันย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นการไม่ชอบเพราะต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติ และการนับเวลาย้อนหลังดังกล่าวทำให้เหลือเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งยังขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐

คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๑ หรือไม่ เห็นว่า แม้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือแก้ไขเพิ่มเติม หรือ

จะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมจากที่ประชุม ซึ่งมีความหมายว่า หากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ผู้เสนอญัตติหลักสามารถแก้ไขได้ และนางพรณิภา เสริมศรี นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงเยาว์ ประพินและนางบุษกร อัมพรประภา พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรให้ถ้อยคำยืนยันว่า ได้ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ เอกสารหมายเลข ๒๓ ซึ่งจำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนกับฉบับแรกตามเอกสารหมายเลข ๑๕ แล้วพบว่าเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด สามารถทำได้ เนื่องจากเป็นการแก้ไขในหลักการที่เสนอไว้ และเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในรายละเอียดเล็กน้อย มิใช่แก้ไขในสาระสำคัญ และประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตให้บรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแรกตามเอกสารหมายเลข ๑๕ เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงไม่จำเป็นต้องให้สมาชิกรัฐสภาที่ลงชื่อในชั้นแรกลงชื่อรับรองใหม่ และจำเลยที่ ๑ ต่อสู้ว่า จำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตจากการสอบถามและตรวจสอบบันทึกข้อความซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่รายงานว่าได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้ว สามารถทำได้ จำเลยที่ ๑ จึงสั่งบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ตามเอกสารหมายเลข ๒๓ เข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยไม่มีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใด ส่วนจำเลยที่ ๒ ต่อสู้อ้างว่า ขณะร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแรกตามเอกสารหมายเลข ๑๕ อยู่ระหว่างดำเนินการทางธุรการเพื่อบรรจุเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา มีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อขอแก้ไขรัฐธรรมนูญทุกท้วงว่าร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมตามเอกสารหมายเลข ๑๕ ไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันและที่แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนและประชาชน ควรแก้ไขให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ร่วมกันแถลงข่าว จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่า เมื่อประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตให้

บรรจู่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา สามารถขอแก้ไขได้ จำเลยที่ ๒ จึงแจ้งต่อคณะกรรมการ
ประสานงานร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ถึงความบกพร่องและขอให้ช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วย
จากนั้นจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้เสนอหลักจึงมอบให้นายอนาวินนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ เอกสารหมายเลข ๒๓ ไปยื่นเสนอแทนฉบับแรกด้วยความสุจริตใจก็ตาม
แต่ข้อเท็จจริงก็ปรากฏจากทางใต้สวนว่า ขณะจำเลยที่ ๑ กำลังพิจารณาสั่งบรรจู่ร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้รับรายงานจากผู้อำนวยการสำนัก
การประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรว่า จำเลยที่ ๒ ขอปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ
เป็นคนละฉบับกับที่ยื่นเสนอไว้เดิม และร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับหลังตามเอกสารหมายเลข ๒๓
มีการแก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการกับมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่าวรรคหนึ่งหลัง
มาตรา ๒๔๑ เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเกี่ยวกับที่มาและวาระการดำรงตำแหน่งสมาชิก
วุฒิสภาโดยร่างฉบับใหม่ได้ยกเลิกความเดิมตามมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ที่ห้ามว่า บุคคลที่เคย
ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี เป็นรัฐมนตรีหรือ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และใช้ข้อความใหม่ว่า “ บุคคลซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา
และสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่ง
มิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้” อันมีผลทำให้สมาชิกวุฒิสภาสามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระ
ได้ และสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาติดต่อกันเกิน
๑ วาระได้ ซึ่งเป็นการแก้ไขหลักการที่เป็นข้อห้ามการเป็นสมาชิกวุฒิสภาในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช
๒๕๕๐ ถือเป็นแก้ไขเพิ่มเติมในสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ มิใช่การแก้ไขข้อผิดหรือ
บกพร่องเล็กน้อย ประกอบกับพยานปากนางนงค์เยาว์เบิกความตอบศาลว่า ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่า หากมีการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญในสาระสำคัญ ต้องให้ผู้เสนอญัตติลงนามใหม่ทุกคน ซึ่ง
คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถือว่าผูกพันทุกองค์กร กรณีจึงต้องมีการทำเป็นญัตติใหม่เสนอตาม

ขั้นตอนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เพราะสมาชิกรัฐสภาที่ลงชื่อร่วมเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแรกตามเอกสารหมายเลข ๑๕ อาจไม่เห็นชอบด้วยกับหลักการที่ขอแก้ไขในครั้งหลัง ดังนั้นจำเลยทั้งสองจึงไม่อาจถือสิทธิว่า จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้เสนอหลัก สามารถแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญได้โดยมีพิกัดต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ร่วมลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว ตลอดจนไม่อาจยกเอาความเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาที่อ้างว่า ตราบใดที่ประธานรัฐสภายังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอหลักสามารถแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เอกสารหมายเลข ๑๕ ที่ได้เสนอไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขในข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือแก้ไขในสาระสำคัญของญัตติมาปฏิเสศความรับผิดชอบได้ และเมื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม ตามเอกสารหมายเลข ๒๓ ไม่ได้เสนอให้ผู้ร่วมลงชื่อเสนอญัตติไว้เดิม ลงชื่อรับรองยืนยันเห็นชอบให้แก้ไขหลักการในข้อสาระสำคัญดังกล่าว อันถือเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขที่ไม่มีสมาชิกลงชื่อรับรองไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกเท่าที่อยู่ทั้งสองสภาและถือเป็นการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมโดยมิชอบเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑(๑) วรรคหนึ่ง การที่จำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม ตามเอกสารหมายเลข ๒๓ ไปยื่นเสนอสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม ตามเอกสารหมายเลข ๑๕ โดยจำเลยที่ ๑ ทราบและไม่ทักท้วงกลับบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จนนำไปสู่การลงมติวาระที่ ๑ ขึ้นรับหลักการจนถึงวาระที่ ๓ โดยไม่มีการแจ้งข้อความจริงต่อสมาชิกรัฐสภา อันแสดงให้เห็นเจตนาในการปกปิดข้อที่ได้มีการแก้ไข และเร่งรัดกระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกวุฒิสภาบางกลุ่ม ย่อมถือเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมพิจารณาและเสนอญัตติไว้เดิม การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการร่วมกันกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑

คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยต่อไปว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงได้ความจากทางไต่สวนว่า พนักงานเจ้าหน้าที่สำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข ๒๑ เสนอต่อจำเลยที่ ๑ ประธานรัฐสภาเพื่อพิจารณาอนุญาตให้บรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมเอกสารหมายเลข ๑๕ เข้าระเบียบวาระการประชุมของรัฐสภา แต่จำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ตามเอกสารหมายเลข ๒๓ ที่มีการแก้ไขหลักการอันเป็นสาระสำคัญตามที่ได้กล่าวข้างต้น ไปเสนอต่อจำเลยที่ ๑ แล้วสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมและจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาโดยร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่มิได้ผ่านตามกระบวนการทางธุรการตามลำดับชั้น และไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อรับรองตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนด เช่นเดียวกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมแล้วเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภา เพื่อพิจารณาตั้งแต่วันที่ ๑ ในชั้นรับหลักการ โดยไม่มีการแถลงต่อที่ประชุมรัฐสภาเพื่อให้ทราบเหตุดังกล่าว ซึ่งแสดงว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงดังกล่าวจนเป็นผลให้การประชุมร่วมกันของรัฐสภาในชั้นรับหลักการในวาระที่ ๑ เป็นการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไม่ตรงตามเจตนาของผู้ลงชื่อร่วมเสนอ จึงเป็นการพิจารณาที่ไม่ชอบ ดังนั้นแม้การประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) จะไม่มีสมาชิกรัฐสภาคนใดท้วงติงถึงความชอบด้วยกฎหมายของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เอกสารหมายเลข ๒๓ กรณีก็ไม่ทำให้การกระทำของจำเลยที่ ๑ กลับกลายเป็นชอบธรรมตามข้ออ้าง เมื่อการกระทำของจำเลยที่ ๑ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกรัฐสภาที่ไม่เห็นชอบด้วยกับหลักการซึ่งจำเลยที่ ๑ ได้กระทำ การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกที่รัฐสภาหรือผู้ใดผู้หนึ่ง อันเป็นการกระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๒

คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยประการสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงจากทางไต่สวนได้ความว่า การประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติรับหลักการร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๓ และตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แต่มีข้อโต้แย้งระหว่างสมาชิกรัฐสภาเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมระหว่าง ๑๕ วันหรือ ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติเป็นอย่างอื่น แตกต่างจากที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุม จำเลยที่ ๑ ควรต้องขอมติที่ประชุมว่าจะกำหนดระยะเวลาแปรญัตติเพียงใด การที่จำเลยที่ ๑ พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ และวินิจฉัยให้ถือกำหนดระยะเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันรับหลักการ แม้จะเป็นกำหนดเวลาตามที่ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ กำหนดไว้และต่อมาในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมได้ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วันตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัย แต่การที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยให้นับกำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วันย้อนหลังไปในวันนับถัดจากวันที่ รัฐสภารับหลักการในวาระที่ ๑ หรือวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ และสั่งปิดประชุม ทั้งที่เห็นประจักษ์ว่า เหลือกำหนดเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วันและมีสมาชิกรัฐสภาบางส่วนโต้แย้งข้อวินิจฉัยของจำเลยที่ ๑ ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่ามีเจตนาให้สมาชิกรัฐสภา เสนอคำแปรญัตติได้ทัน และเพื่อให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ เอกสารหมายเลข จ.๒๓ ซึ่งจำเลยที่ ๒ เสนอโดยมิชอบดังที่ได้วินิจฉัยข้างต้น ได้รับมติเห็นชอบให้ผ่านเป็นกฎหมายฉบับแก้ไขใช้บังคับ ถือเป็นการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และทำให้สมาชิกรัฐสภาได้รับความเสียหาย การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นอันเป็นการกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓

อนึ่ง แม้การกระทำของจำเลยที่ ๑ ตามฟ้องข้อ ๓.๑ ถึงข้อ ๓.๑ จะเป็นการกระทำหลายส่วนต่างวาระกัน แต่เป็นการกระทำด้วยเจตนามุ่งหมายให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ตามเอกสารหมาย จ.๒๓ ซึ่งจำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนได้รับการพิจารณาลงมติใช้บังคับเป็นกฎหมายเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหลักการในเรื่องที่มาของวุฒิสภา ประกอบกับโจทก์มิได้มีคำขอท้ายฟ้องตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๙๑ ซึ่งเป็นการกระทำด้วยเจตนาเดียวกัน จึงแสดงว่า โจทก์ประสงค์ให้ศาลลงโทษสำหรับความผิดที่จำเลยที่ ๑ กระทำเพียงกระทงเดียว เห็นควรลงโทษจำเลยที่ ๑ เพียงกรรมเดียว

อนึ่ง ในขณะที่เกิดเหตุมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ ใช้บังคับ ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๖๑ ใช้บังคับนับแต่วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ภายหลังการกระทำความผิด ยังคงบัญญัติให้การกระทำของจำเลยทั้งสองตามฟ้องเป็นความผิดอยู่และมีระวางโทษเท่าเดิม ซึ่งไม่เป็นคุณแก่จำเลยทั้งสอง จึงต้องใช้กฎหมายในขณะกระทำความผิดบังคับแก่คดีนี้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ วรรคหนึ่ง

พิพากษาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ให้ลงโทษจำคุกจำเลยทั้งสองคนละ ๑ ปี คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก

(อม.๓๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๖๓

คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๕๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
	นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
	นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง
ให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง
จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี
ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ คดีนี้เกิดเหตุระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่
๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญ
และกฎหมาย โดยมีเจตนา กล่าวคือ (๓.๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ

ร่างกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) นายประสิทธิ์ โพรสุธน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอนั้น ได้เสนอร่าง บันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ เมื่อเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ เป็นผู้บังคับบัญชากลุ่มงานนี้ได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิณ นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับนิติ ตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๘ เสนอบันทึกข้อความนี้ผ่านนายศิโรจน์ นายศิโรจน์จึงได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา ถึงร่างทั้งสามฉบับ เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม

รัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อ
ต่อจากนายศิโรจน์ ได้ส่งไปยังนางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการ
แทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภาเกษียนว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรอง
ประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุม
ร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช
รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ
บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖
แล้วได้ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐
นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึก
ข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ สั่งว่าอนุญาตดังกล่าว ในวันที่
๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน
รองประธานสภาคนที่ ๑ ประสานมายังนายศิโรจน์ ว่าจำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่าง
รัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ โดยที่มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่ และมีได้มีการ
รับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย
ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒
นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนำร่างเดิมกลับคืน ทั้งที่มิได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่และ
มิได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทาง

ธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัทร นายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วยขณะเปลี่ยนร่างดังกล่าว ร่างฉบับใหม่ที่น่ามาสืบเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ แนบมาพร้อมกันด้วย ตามสำเนาเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๓ ร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเนื้อหาด้วยการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามีได้ ผลก็คือผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระ

การประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุม (นางบุษกร) และเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบพฤติที่จำเลยที่ ๒ ได้มีการเปลี่ยนร่างใหม่และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเขียนสิ่งในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ แต่อย่างใด ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาปรับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ซึ่งร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างกันในหลักการที่เป็นสาระสำคัญ คือ เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เข้ามา เป็นหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นการเกินกว่าหลักการเดิม และถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่อาจนำมาปรับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านี้ได้ หากจะเสนอหลักการใหม่ก็ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาปรับเปลี่ยนกับร่างเดิมได้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาปรับเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้น บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ ผลของการที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาปรับเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา (ก.๒) ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระ

การประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหาหรือที่ห้องทำงาน ไม่ได้ทำการตรวจสอบ หากได้ตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญเข้ามาใหม่ มิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ โดยไม่ปรากฏว่าได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ดังกล่าว อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม ซึ่งถ้าสั่งให้แก้ไขก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้เพราะเพิ่งผ่านมา ๗ วัน นับแต่วันรับญัตติ หรือจะให้ถือว่าสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็มิได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ ซึ่งมีนางพรรณนิภาบันทึกเสนอจำเลยที่ ๑ ให้พิจารณาอนุญาตบรรจุวาระ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุมกล่าวเปิดประชุม กลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุม ตั้งแต่วาระที่หนึ่งซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาจึงมีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา (๓.๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุม

ร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการ ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิก รัฐสภาและยังไม่ได้ลงมติ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มี คำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลา แปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่ง ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือ เวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่น คำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง ยังไม่ทัน ได้พิจารณาวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ส่วนที่โจทก์มีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญที่มีผู้ไปยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๓๐ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกวุฒิสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลข้อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูล

ความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสารและความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยที่ ๑ ให้การว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ดังนั้น ตราบไต่ที่จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภายังมิได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติยอมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ ไม่ว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของญัตติ และจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาก็ได้ให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ ในครั้งนี้ก่อนจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระ

การประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ผู้เสนอแฟ้ม ว่าการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมานี้สามารถทำได้หรือไม่ ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้วหรือไม่ นางบุษกรตอบว่าทำได้และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องแล้ว จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบเอกสารในแฟ้มที่เสนอก็มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ และ ๒๓ ไม่มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕, ๑๘ และ ๒๔ ในแฟ้ม และจำเลยที่ ๑ ไม่ทราบว่านางนงค์เยาว์ ประพิน ทำบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ซึ่งในข้อนี้นางบุษกรให้การในชั้นไต่สวนของทางคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็รับว่านางบุษกรมิได้เสนอเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ จึงเชื่อโดยสุจริตว่าการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ดำเนินการทางธุรการถูกต้องครบถ้วน ไม่มีเจตนาที่จะปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตแต่อย่างใด สำหรับการนับเวลาเสนอคำแปรญัตตินั้น ในคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ หลังจากที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการทั้งสามร่างและตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาสามชุด ชุดละร่างแล้ว มีผู้เสนอคำแปรญัตติ ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ แต่ก็มีผู้เสนอ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน โดยขณะนั้นไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุม จำเลยที่ ๑ ต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จำต้องมีคำสั่งปิดประชุม ก่อนสั่งปิดประชุม จำเลยที่ ๑ ย้ำถึงเวลาการแปรญัตติ ๑๕ วัน ไปพลางก่อน เพื่อรักษาสิทธิการเสนอคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา เพราะจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเห็นว่า เมื่อยังไม่ได้กำหนดเวลาแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น

ก็ต้อง ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการไปก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอ
คำแปรญัตติได้มีเวลาเตรียมการจัดทำคำแปรญัตติได้ทัน เมื่อต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้นัดประชุม
รัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน จำเลยที่
๑ เห็นว่าเมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่
รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับ ฯ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นมิได้ และแม้ว่าเหลือระยะเวลา
ให้สมาชิกรัฐสภาทำคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน แต่สมาชิกส่วนใหญ่ คือ ๒๐๒ คน ยื่นหรือเสนอคำแปร
ญัตติได้ทันมีเพียง ๑ คน เท่านั้น คือ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ก็ได้
ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายในวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะทำผิดรัฐธรรมนูญและ
ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และเมื่อมีผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและร้องไปยังโจทก์
(คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) แม้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำ
ของจำเลยที่ ๑ ไม่ชอบ แต่จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาทำผิดกฎหมาย และจากการไต่สวนของโจทก์
โจทก์ไต่สวนพยานบุคคล ๒ ประเภท คือ (๑) พยานที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ คือ นาย
อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายไพบูลย์ นิตติตะวัน นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายวันชัย สอนศิริ และนายอุทัย
ยอดมณี ซึ่งเป็นนักการเมืองและนักเคลื่อนไหวทางการเมือง มีความคิดเห็นและดำเนินการทางการ
เมืองที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ มาโดยตลอด ทั้งเป็นผู้ร้องกล่าวหาจำเลยที่ ๑ ถือว่าเป็น
ผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ (๒) พยานที่เป็นข้าราชการประจำรัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำ
รัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงที่ไม่มีส่วนได้เสีย ได้แก่ นางนงค์เยาว์ ประพิณ นายศิริโรจน์
แพทย์พันธุ์ นางบุษกร อัมพรประภา นางนรรัตน์ พิมเสน นายจำนงค์ สวมประจำ นายจเร
พันธุ์เป็รื่อง นางสาววันเพ็ญ อินทร์รวย นางพรรณนิภา เสริมศรี นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย นางสาว

รุ่งนภา ชันธิโชติ นายธงชัย ดุลยสุข และนางสาวสุภาวค์จิตต์ ไตรเทพพิสัย ซึ่งต่างก็ให้ถ้อยคำตรงกัน และสอดคล้องกับคำให้การของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ขออ้างเอาบันทึกปากคำพยาน ๕ คนแรก ดังกล่าวที่ให้ถ้อยคำขึ้นไต่สวนของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ โจทก์ไต่สวนแล้ว เลือกลงชื่อพยานที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวโดยเห็นว่าจำเลยที่ ๑ ส่อว่ากระทำผิด ส่งเรื่องให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สมานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ขอถือเอาภาพเคลื่อนไหว และเสียง (VCD) บันทึกคำชี้แจงและรายงานการประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ ซึ่งจำเลยที่ ๑ ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ ด้วย ส่วนในทางอาญา โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสอง มีมูลความผิดทางอาญา ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะกรรมการร่วมกัน รวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบปากคำพยานเพิ่มอีก ๒ คน คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองปากก็ให้การไปในทางเดียวกันกับพยานที่โจทก์ไต่สวนที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาดังกล่าว ข้างต้นว่า การที่ให้ผู้เสนอญัตติแก้ไขได้เมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นการกระทำที่สืบทอดกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา คณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดเห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นชอบ คณะทำงานร่วมจึงมีมติว่าเป็นกรณีที่คณะกรรมการร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อยู่แล้ว แต่เมื่อปี ๒๕๕๕ สมาชิกรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีได้เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ คือ ขอแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้แล้วนั้น ขอแก้ไขเพิ่มเติมเป็นให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่มีอยู่ในหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๒๙๑ ปราบกฏว่ารัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนั้นไปได้ก่อนที่จะให้ความเห็นชอบในวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่พิจารณาอยู่นั้นไม่ชอบ แต่ก็กล่าวไว้ด้วยว่ารัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการได้ ต่อมาต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาปรึกษาหารือกันได้ข้อสรุปว่าจะขอแก้ไขเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง ร่างละเรื่องหรือร่างละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่า ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรไปจำกัดสิทธิของผู้ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาอยู่ว่าจะต้องรอให้พ้นจากตำแหน่ง ๒ ปีก่อนแล้วจึงจะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ฉบับที่สอง เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าวแล้วได้มอบหมายให้ตัวแทนของสมาชิกรัฐสภาไปทำความเข้าใจกับสมาชิกของฝ่ายตนที่ไม่ได้เข้าร่วมหารือถึงหลักการที่จะยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง พร้อมทั้งขอให้สมาชิกที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญลงชื่อมาด้วยสามชุด เพื่อใช้แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง ขณะลงชื่อ ผู้ลงชื่อยังไม่

เห็นร่างที่จะขอแก้ไข เพียงแต่ทราบเฉพาะหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น วันจันทร์ที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาและตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ร่วมกันแถลงข่าวที่อาคารรัฐสภา โดยมีนายติเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๒ และคณะ เป็นผู้ร่วมแถลงข่าวเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามประเด็น ให้สื่อมวลชนทราบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐ คน และให้สมาชิกวุฒิสภาลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี การแถลงข่าวดังกล่าวปรากฏตามสื่อมวลชน ทุกแขนงและประชาชนก็รับทราบกันโดยทั่วไป เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น ต่อมาวันพุธที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และสมาชิกรัฐสภายื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ที่บริเวณชั้น ๒ ของอาคารรัฐสภา ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อให้สื่อมวลชนได้ทำข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลังจากจำเลยที่ ๑ รับร่างดังกล่าวก็ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบว่า ร่างที่ยื่นมีจำนวนผู้ยื่นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ มีเอกสารหลักการและเหตุผลหรือไม่ เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางธุรการก่อนที่จะนำเสนอต่อจำเลยที่ ๑ เพื่อให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ระหว่างนั้นมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและที่แถลงข่าวในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ ทราบได้ที่ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ต่อมาวันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล

(วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วยและขอแก้ไขให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า ซึ่งเป็นวันประชุมวิปรัฐบาลเพื่อทบทวนเรื่องที่ประชุมกันในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ก็ได้แจ้งวิปรัฐบาลว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ยื่นต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีข้อบกพร่อง ขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว หลังจากนั้นจำเลยที่ ๒ ได้มอบให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานวิปรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทราบว่าได้ไปประสานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานรัฐสภา คนที่ ๑ บริเวณชั้น ๓ ของอาคารรัฐสภา เพื่อให้ช่วยประสานดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อนี้เห็นได้จากคำให้การของนางบุษกร อัมพรประภาว่า ขณะที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่าง มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายอนาวิน ซึ่งเป็นเลขานุการของจำเลยที่ ๒ นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงค์เยาว์ ประพิณ และคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วยในขณะที่มีการเปลี่ยนร่าง นางบุษกรยังได้โทรศัพท์ประสานมายังจำเลยที่ ๒ เพื่อสอบถามเจตนาในการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้เสนอหลัก ได้อภิปรายหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติม ระหว่างอภิปรายจนกระทั่งถึงขั้นรับหลักการไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกผู้ใดคัดค้านหรือถอนชื่อจากการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากคำให้การของจำเลยที่

๒ ดังกล่าวเห็นได้ว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี ก็สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้นั้น เป็นประเด็นที่ตั้งใจแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ก่อนแล้วปรากฏตามที่ได้ แลกงข่าวต่อสื่อมวลชน แต่ร่างที่เสนอไปบกพร่องขาดประเด็นนี้ จึงได้ปรับปรุงโดยจัดทำร่างใหม่ เพื่อความสวยงาม ไม่ต้องมีรอยขีดลบขีดฆ่า สะดวกต่อการอ่าน จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่าทำได้ เพราะยังอยู่ในขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภา ไม่ผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งมีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายปี เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่ว่าทำได้จนกว่า ประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งหากทำไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มี หน้าที่โดยตรงสามารถคืนร่างหรือปรับปรุงร่างให้ถูกต้องได้ การที่เจ้าหน้าที่รัฐสภารับร่างของจำเลย ที่ ๒ เพื่อนำเสนอจำเลยที่ ๑ ทำให้เข้าใจได้ว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำถูกต้องตามข้อบังคับการประชุม รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๒ ไม่มีเจตนากระทำผิดกฎหมาย ไม่มีเจตนาซ่อนเร้นแอบสลับร่าง หรือลักลอบสลับร่าง มิได้กระทำตามอำเภอใจ แต่กระทำตามมติที่ประชุมที่ได้มีการปรึกษาหารือกัน ไว้ก่อนแล้ว ขอให้ยกฟ้อง

พิเคราะห์พยานหลักฐานตามทางไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองประกอบรายงานการไต่สวนของโจทก์แล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มี การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิก ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน และ สมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหา เท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)... ถึง (๗)... โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการด้วยว่า ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ นายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมา มีข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป และต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับ

ตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมด้วยว่า สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๗๕ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๒๕ คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐ ว่าต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งเป็นจำนวนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จำเลยที่ ๑ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองรวมทั้งพรรคเพื่อไทยและสมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙๑ เป็นหลักอันเป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภาดังกล่าวมาแล้ว เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ เพื่อนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ รัฐสภาพิจารณาวาระที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่หนึ่งและ

ผ่านวาระที่สองแล้ว จะพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิรี และผู้อื่นอีกไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวม ๕ คำร้อง เสียก่อน ศาลรัฐธรรมนูญได้สวนพยานฝ่ายผู้ร้อง ๗ ปาก รวมทั้งพลเอกสมเจตน์และนายวิรัตน์ และ ได้สวนพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ๗ ปาก รวมทั้งนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ ๑ คดีนี้) และนาย อุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่ ๒ คดีนี้) แล้ววินิจฉัยโดยกล่าวไว้ด้วยว่า การแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญโดยการยกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มาโดยการลงประชามติของ ประชาชนก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าสมควร จะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นราย มาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งจะเป็นการ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าว แล้ว ฝ่ายจำเลยซึ่งยังประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญอยู่ก็ดำเนินการเสนอญัตติขอแก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติ ขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามา จากการศึกษาเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับ ที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ ดังนั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก รวมทั้งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน

หนังสือพิมพ์ก็นำไปลงข่าว ซึ่งตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความ大意ว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งสามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมาย ล.๖ ถึง ล.๘ โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งขณะนั้นจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งถ้าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สมาชิกวุฒิสภา ๗๖ คนนี้ เมื่อสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระแล้วก็ไม่สามารถสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้ เพราะจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ แต่ตามที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยก็ได้ยื่นสามฉบับดังกล่าว ฉบับที่หนึ่ง จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (เจ้าหน้าที่รัฐสภาเรียกว่าผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โภษะสุน สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ โดยทั้งสามฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วมเสนอครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ซึ่งฉบับที่หนึ่งมีจำนวน ๓๑๔ คน มีปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้เฉพาะฉบับที่หนึ่งฉบับเดียว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใด) เหตุผล โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และระบุในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างใดเช่นเดียวกับหลักการ) ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปรากฏว่านางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภาขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน

เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภา เพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทีกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดังที่กล่าวมาแล้ว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียณว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณา กำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทีกข้อความเอกสารหมายเลข

จ.๒๑ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมิได้เขียนสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบกร่องโดยขาดสาระสำคัญ ในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้ว และข้อนี้ก็ ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลงดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ ๒ ก็บดบังข้อเท็จจริงแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยการจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อนนั่นเอง โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน หรือก็คือไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี แต่อย่างใด จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเอรวัตร อุ๋นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ นายเอรวัตรประสานงานไปยังนายศิริโรจน์ แล้วนายอนาวิน นำร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิริโรจน์ นายศิริโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างเดิม จำเลยที่ ๑ ยังมิได้เขียนสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้ มอบให้นางนงค์เยาว์ ประพิณ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจดู

แล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จึงได้เขียนด้วยลายมือแทรกเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” ลงไประหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา ๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ และได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยังเลขาธิการรัฐสภา แต่ได้มอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกันจำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามีกรนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำต่อองค์คณะในการไต่สวนของโจทก์ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) ถึงคำถามนี้ว่า ทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือ

ผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียรสังข์ต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างฉบับที่หนึ่งที่อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็คือ ร่างฉบับใหม่ดังกล่าว ส่วนร่างเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียรสังข์ อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็ได้เดินแฟ้มไป ยังงานสารบรรณแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติ และญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ที่ห้องรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างเดิมแต่อย่างใด จึงมิได้ผ่านนางพรรณิภา นายนิคมและ นายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์จัดทำและลงชื่อ มีนายศิโรจน์เกษียรตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ นั้น นางบุษกรมิได้ลงชื่อหรือ เกษียรและจำเลยที่ ๑ ก็ได้เกษียรสังข์แต่อย่างใด จำเลยที่ ๑ คงเกษียรสังข์อนุญาตในบันทึก ข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ซึ่งการที่นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิมนี โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๑ ว่าร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ มิได้เป็นการ แก้ไขในรายละเอียดหรือแก้ไขเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่มิได้เสนอไว้ในญัตติ เดิมอันเป็นหลักการเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติและหลักการเข้ามาใหม่โดยมี

สมาชิกรัฐสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่อาจใช้วิธีลับเปลี่ยนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นผลให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง เป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ และฟ้องข้อ ๓.๒ ว่าจำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่มาลับเปลี่ยนร่างเดิม แต่ก็ได้สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์บันทึกเกี่ยวกับร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๔ มิได้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขญัตติเดิมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ แต่เกษียนสั่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ จึงต้องถือว่าสั่งให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่ในการประชุมจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการประชุม โททก์อ้างว่าเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๓๕ นาฬิกา เป็นการประชุมวาระที่ ๑ ตามรายงานการประชุมได้บันทึกไว้ด้วยว่า จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม ๖๓๙ คน ระหว่างการประชุมมีการประท้วงกันมาก ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๕๗ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๕๕ นาฬิกา ของวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๐๓ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๓๑ นาฬิกา ของวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผย ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน ซึ่งเสียงที่รับหลักการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาคณะละร่าง รวมสามคณะ คณะละ

๔๕ คน เรียบร้อย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุม รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้น คณะกรรมาธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอ คำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมาธิการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัด จากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปร ญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของ ที่ประชุมจึงกล่าวว่า กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอ ให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่านับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อ องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่านับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับอีกประเด็นมีว่าให้ เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับ หลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับ ๑

วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยก็จะครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งก็คือเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ในการวินิจฉัยนับวันของจำเลยที่ ๑ นี้ โจทก์ฟ้องตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ ว่า จำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับเป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ (จำนวน ๒๐๒ คน) ยื่นคำแปรญัตติทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖

สมาชิกรัฐสภาไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและเรียกตั้งนี้ พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ และนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และเรียกประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึง ๓๑๒ โดยผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ต่างยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖ ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๖ และผู้ร้องที่ ๔ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ นอกจากนี้เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้นได้ร่วมกันยื่นคำร้องต่อโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำครั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเมื่อ

วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖) สรุปรูปเป็นประเด็นหลักสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการ ซึ่งมีได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผล ๓ ประการ คือ (๑) ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มีได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือร่างฉบับเดิมตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (คือร่างตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๒๓) ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาพร้อมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการ ตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้นไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย และ (๓) วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการ

พิจารณาผู้ตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน แต่จากพยานหลักฐานในการไต่สวนชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกร้องที่ ๑๖๒ (นายนิรุต ทงธิราช) ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนคราวละหลายใบ หมุนเวียนใส่เข้าไปในเครื่องอ่านบัตรและกดปุ่มแสดงตนติดต่อกันหลายครั้ง รับฟังได้ว่ามีสมาชิกวุฒิสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติในที่ประชุมรัฐสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ (คือฉบับที่หนึ่ง) แต่ได้มอบให้สมาชิกวุฒิสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม และขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐

หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ต่อมาวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. สำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนอ้างเหตุว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ และเกี่ยวกับการประชุมรัฐสภาในคราวนี้ยังมีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคล

ออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๐ ถึง มาตรา ๒๗๔ ด้วย

ปัญหาต้องวินิจฉัยข้อแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ หรือไม่ คดีนี้แม้ได้ความว่า ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การดำเนินการในการเสนอและพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๑ (๑) แต่การพิจารณาว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดอาญาตามคำฟ้องหรือไม่ ต้องมีข้อเท็จจริงให้รับฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เห็นว่า หลังจากจำเลยที่ ๒ ได้ยื่นญัตติเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ต่อมาจำเลยที่ ๒ ได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมดังกล่าว โดยจัดทำร่างฉบับใหม่นำไปสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม โดยจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ในขณะนั้นไปติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐสภาได้รับแจ้งว่าสามารถดำเนินการได้ เนื่องจากยังไม่มีคำสั่งอนุญาตบรรจุร่างฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ จึงให้นายอนาวินเป็นผู้นำร่างฉบับใหม่ไปมอบให้เจ้าหน้าที่รัฐสภาและรับร่างฉบับเดิมคืน โดยจำเลยที่ ๒ อ้างว่า เนื่องจากมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอญัตติหักท้วงว่า ร่างฉบับเดิมบกพร่องขาด

สาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้ว จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้เสนอหลักจึงประสานงานกับเจ้าหน้าที่รัฐสภาขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับเดิม ทางไตสวนได้ ความว่า ก่อนจำเลยที่ ๒ ยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๒ และคณะร่วมกันแถลงข่าวต่อ สื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งสำนักพิมพ์นำไปลงข่าวในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ใจความว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจาก ประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง (อยู่ในเวลานี้) สามารถที่จะมีสิทธิลง สมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ล.๖ ถึง ล.๘ และได้ความอีกว่า ในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ จำเลยที่ ๒ ผู้เสนอหลักได้ชี้แจงหลักการและ เหตุผลของญัตติตามร่างฉบับใหม่ที่ประชุมรัฐสภา ปรากฏว่าไม่มีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอ ญัตติตามร่างฉบับเดิมคนใด โต้แย้งหรือทักท้วงว่าไม่ตรงกับเจตนาที่ร่วมลงชื่อแต่อย่างใด จึงสอดคล้อง กับข้ออ้างของจำเลยที่ ๒ ดังกล่าว เชื่อว่าจำเลยที่ ๒ จัดทำร่างฉบับใหม่ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อความ ในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ แล้วนำไปสลับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม ก็เพื่อให้ตรงตามเจตนาของสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอ ญัตติ จำเลยที่ ๒ ไม่ได้ดำเนินการตามความประสงค์ของจำเลยที่ ๒ โดยพลการ หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ รัฐสภาได้ดำเนินการตรวจสอบร่างฉบับใหม่ตามขั้นตอนและธรรมเนียมปฏิบัติในขณะนั้น แล้วเสนอ ผู้บังคับบัญชาพิจารณาตามลำดับชั้น โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๒ เข้าไปเกี่ยวข้องใช้อิทธิพลหรืออำนาจ สั่งการเพื่อบังคับให้เจ้าหน้าที่รัฐสภาดำเนินการเรื่องนี้ตามความประสงค์ของจำเลยที่ ๒ แต่อย่างใด ส่วนจำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบเรื่องที่จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับเดิมด้วยการจัดทำร่างฉบับใหม่มา

สับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม จำเลยที่ ๑ ได้เรียกนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุมซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบญัตติไปสอบถามว่า กรณีดังกล่าวสามารถทำได้หรือไม่ นางบุษกรตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้วให้ความเห็นว่า สามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ และร่างฉบับใหม่ที่นำมาสับเปลี่ยนมิได้ขัดกับหลักการที่เสนอไว้เดิมแต่อย่างใด ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีระเบียบกำหนดเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม แต่มีแนวทางที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาว่า หากยังไม่ได้อนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็สามารถทำได้ เมื่อจำเลยที่ ๑ สอบถามเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานแล้วได้ความดังกล่าว นับว่ามีเหตุผลที่ทำให้จำเลยที่ ๑ เชื่อว่าสามารถทำได้ จำเลยที่ ๑ จึงอนุญาตให้บรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา นอกจากนี้ทางได้สวนยังได้ความจากนายสุวิจักขณ์ นาควัชระชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรธัญญา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายศิโรจน์ แพทย์พันธ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ และนางนงเยาว์ ประพิน นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และเสนอความเห็นตามลำดับขั้นต่อประธานรัฐสภาเพื่อบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา มาเบิกความเป็นพยานสอดคล้องต้องกันว่า หากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา การขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับเดิมที่เสนอญัตติไว้แล้ว ด้วยการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมสามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า “ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของรัฐสภา” โดยร่างฉบับใหม่

ต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญและไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์เดิม สำหรับเลขรับ หากผู้เสนอหลักไม่ประสงค์
 ขอลงเรื่องเดิม เจ้าหน้าที่รัฐสภาก็จะพิจารณาเนื้อหาที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมโดยใช้เลขรับเดิมต่อไป
 โดยเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่เจ้าหน้าที่รัฐสภาถือปฏิบัติสืบต่อกันมานาน และในขณะนั้นยังไม่มี
 ระเบียบกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้นตามพฤติการณ์ดังกล่าวจึง
 แสดงให้เห็นว่า จำเลยที่ ๒ และที่ ๑ กระทำการดังกล่าวข้างต้นเพราะเชื่อว่าสามารถทำได้ ไม่มีเจตนา
 กระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆในตำแหน่งหรือหน้าที่
 หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละ
 เว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต จำเลยทั้งสองจึงไม่มีความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑

ปัญหาต้องวินิจฉัยข้อต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่
 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม แต่
 จำเลยที่ ๑ ไม่ตรวจสอบก่อนตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ และจำเลยที่ ๑
 เกษียนสั่งอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาในบันทึกข้อความที่เจ้าหน้าที่รัฐสภาเสนอ
 ความเห็นมาตามร่างฉบับเดิม จึงต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ มีคำสั่งให้นำร่างฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ
 การประชุมรัฐสภามีใช้ร่างฉบับใหม่ การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่ไปใช้ในการพิจารณาของที่ประชุม
 รัฐสภาจึงฝ่าฝืนต่อกฎหมาย เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอให้ที่ประชุม
 รัฐสภาพิจารณา เนื่องมาจากการที่จำเลยที่ ๑ เชื่อว่าผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธาน
 รัฐสภายังไม่ได้สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แม้โจทก์บรรยายฟ้องว่าการ
 กระทำของจำเลยที่ ๑ ส่วนนี้ตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ แยกต่างหากจากคำฟ้องข้อ ๓.๑ ก็ตาม แต่จำเลย
 ที่ ๑ ก็มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ข้อที่จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุวาระการ

ประชุมโดยขัดแย้งลงในวันทักข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ก็ได้ความว่า นางบุษกรมิได้เสนอบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ ทั้งร่างเดิมฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐสภาก็ได้คืนแก่ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปก่อนแล้ว การที่จำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตในวันทักข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ จึงเป็นการสั่งไปโดยถือว่าได้มีการแก้ไขญัตติเดิมเป็นร่างฉบับใหม่เพียงฉบับเดียวแล้วนั่นเอง หาใช่ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาจะให้ใช้ร่างเดิมบรรจุระเบียบวาระการประชุม เพราะขณะนั้นจำเลยที่ ๑ ยังเชื่ออยู่ว่าสามารถเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ได้ ย่อมไม่มีเหตุที่จำเลยที่ ๑ จะสั่งอนุญาตให้นำร่างเดิมมาบรรจุระเบียบวาระการประชุมอีกแต่อย่างใด การที่ต่อมาจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่เสนอให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาก็เป็นไปตามที่จำเลยที่ ๑ สั่งและเชื่อมาแต่ต้น ตามพฤติการณ์แสดงให้เห็นว่า จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนากระทำการอันฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต จำเลยที่ ๑ จึงไม่มีความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒

ปัญหาต้องวินิจฉัยข้อสุดท้ายตามฟ้องข้อ ๓.๓ ว่า ภายหลังรัฐสภามีมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐสภาแล้ว มีผู้เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบ ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แล้วสั่งปิดประชุม ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาครั้งที่ ๕ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติว่าจะกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน ก่อนลงมติมีสมาชิกรัฐสภาเสนอว่า กำหนดระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติ

ให้เริ่มนับถัดจากวันลงมติ หรือให้นับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าให้นับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการโดยไม่ได้ขอมติจากที่ประชุมรัฐสภา ซึ่งเมื่อรัฐสภามีมติกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน มีผลให้เหลือระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ทำให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาเสนอคำขอแปรญัตติไม่ทัน อันจะเป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ เห็นว่า ในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ เมื่อรัฐสภามีมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐสภาแล้ว นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภาเสนอให้กำหนดเวลายื่นคำแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอให้กำหนดเวลายื่นคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน จึงเป็นกรณีสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติเสนอกำหนดเวลาแปรญัตติเป็นอย่างอื่นตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่งตอนท้ายที่ให้อำนาจรัฐสภากำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อมีผู้เสนอญัตติโดยถูกต้องสมบูรณ์ จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเป็นประธานของที่ประชุมรัฐสภาจะต้องให้สมาชิกรัฐสภาลงมติว่า เห็นชอบให้ใช้กำหนดเวลายื่นคำแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน ตามที่มีผู้เสนอญัตติ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะสั่งปิดประชุมเนื่องจากองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า องค์ประชุมไม่ครบ ถือว่าต้องแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เป็นการไม่ชอบตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ หลังจากนั้นจำเลยที่ ๑ ได้เรียกประชุมรัฐสภาครั้งที่ ๕ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ซึ่งเป็นเวลาหลังจากวันที่รัฐสภารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้วถึง ๑๔ วัน เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยไม่ปรากฏเหตุผลว่า มีเหตุผลใดที่จำเลยที่ ๑ ไม่อาจเรียกประชุมรัฐสภาก่อนหน้านี้ได้ วันประชุมรัฐสภาวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ก่อนมีการลง

มติ ปราบกฏตามรายงานการประชุมของรัฐสภาครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เอกสารหมายเลข จ.๕๔ ว่า นายชวน หลีกภัย และนายชาติา ไชยเศรษฐ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อภิปรายทักท้วงว่าในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ยังไม่มีการลงมติกำหนดระยะเวลาขึ้นคำแปรญัตติ เมื่อรัฐสภาประชุมเพื่อลงมติกำหนดระยะเวลาขึ้นคำแปรญัตติในวันนี้ การเริ่มนับระยะเวลาขึ้นคำแปรญัตติจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นลงมติ มิใช่เริ่มนับตั้งแต่วันที่รัฐสภารับหลักการ อันเป็นปัญหาการตีความข้อบังคับการประชุมรัฐสภาว่า กรณีมีการลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวันอื่น มิใช่ลงมติในวันที่รัฐสภารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จะเริ่มนับกำหนดระยะเวลาขึ้นคำแปรญัตติวันใด ระหว่างนับแต่วันถัดจากวันรับหลักการหรือนับแต่วันลงมติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๑๑๗ กำหนดว่า ถ้ามีปัญหาที่จะต้องตีความข้อบังคับนี้ ให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะวินิจฉัย โดยมติวินิจฉัยจะต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จำเลยที่ ๑ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัย เคยดำรงตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ล่าสุดดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภาตั้งแต่วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ (วันยุบสภา) การทำหน้าที่ประธานของที่ประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ต้องวางตนเป็นกลาง ต้องควบคุมและดำเนินการประชุมรัฐสภาให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ มีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาเป็นอย่างดี เมื่อมีปัญหาการตีความข้อบังคับการประชุมรัฐสภาดังกล่าว การที่จำเลยที่ ๑ มิได้ขอให้สมาชิกรัฐสภาวินิจฉัยและลงมติว่า กำหนดระยะเวลาขึ้นคำแปรญัตติในกรณีนี้จะให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ใด แต่จำเลยที่ ๑ กลับมีคำวินิจฉัย

เสียเองว่า ต้องนับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ อันเป็นการจงใจไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับการประชุม
รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง และข้อ ๑๑๗ พฤติการณ์ดังกล่าวข้างต้นของจำเลยที่ ๑ มี
ผลทำให้เหลือระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการจงใจขัดขวางการทำหน้าที่ของ
สมาชิกรัฐสภา โดยกระทำการเร่งรัดไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกรัฐสภาใช้สิทธิเสนอคำแปรญัตติได้
ภายในระยะเวลาอันควร ทั้งนี้โดยจำเลยที่ ๑ มุ่งหวังที่จะให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมผ่านการ
เห็นชอบของรัฐสภาประกาศใช้เป็นกฎหมายโดยเร็ว เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภา ๙๖ คน ที่จะสิ้นสุด
สมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ได้รับสิทธิที่จะได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก
วุฒิสภาเข้ามาใหม่ โดยไม่ต้องถูกเว้นวรรค ๒ ปี การกระทำของจำเลยที่ ๑ เป็นการปฏิบัติหน้าที่
เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น จำเลยที่ ๑
มีความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓

อนึ่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑
มาตรา ๑๗๒ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ภายหลังการกระทำความผิดยังคงบัญญัติให้การกระทำตามฟ้อง
เป็นความผิดอยู่และมีระวางโทษเท่าเดิม จึงต้องใช้กฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดบังคับแก่คดี
นี้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคแรก

จึงวินิจฉัยว่า จำเลยที่ ๑ มีความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ ตามพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ จำคุก ๒ ปี และ

(อม.๕๐)

- ๓๙ -

ปรับ ๔๐,๐๐๐ บาท ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน โทษจำคุกจึงให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙, ๓๐ ข้อหาอื่นสำหรับจำเลยที่ ๑ ให้ยก ยกฟ้องสำหรับจำเลยที่ ๒.

นายอนันต์ วงษ์ประภารัตน์

(อม.๓๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๖๓
คดีหมายเลขแดงที่ อม. ๒๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑
นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภา โดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองได้กระทำการผิดต่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายโดยเจตนา กล่าวคือ ข้อ ๓.๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่างที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง กัбыยกเลิก

มาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔ ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะ จำนวน ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐) ซึ่งนายประสิทธิ์ โภธสุรน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ จำนวน ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ซึ่งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ จำนวน ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอนั้น ได้เสนอร่าง บันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๕ เมื่อเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๕ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและฎัตติ ๑ ซึ่งมีนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ เป็นผู้บังคับบัญชา ได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิณ นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจुरะเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับฎัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๑๘ เสนอบันทึกข้อความนี้ผ่านนายศิริโรจน์ และนายศิริโรจน์ได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจुर่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อต่อจากนายศิริโรจน์ ได้ส่งไปยังนางพรรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณิภาเกษียนว่ากราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจुर่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกัน
ของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธาน
รัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรณีภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม
เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วได้
ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา
จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่าอนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสาร
ประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๑ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ สั่งว่าอนุญาตดังกล่าว เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖
เวลาประมาณ ๐๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภา
ผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่งประสานมายังนายศิโรจน์ ว่าจำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่าง
รัฐธรรมนูญที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเสนอไว้ โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ โดยที่มิได้มีการเสนอญัตติขึ้น
ใหม่ และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒ สั่งให้
นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่ง
เป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ได้จัดทำ
ขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสำนักสภาผู้แทนราษฎร และนำร่าง
เดิมกลับคืน ทั้งที่มิได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมายหรือ
ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาหรือขั้นตอนทางธุรการ ซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดย
พลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นาย
เอรวัตร นายศิโรจน์ และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วยขณะเปลี่ยนร่างดังกล่าว ร่างฉบับใหม่ที่น่ามา
สับเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ แนบมาพร้อมกันด้วย ตามสำเนาเอกสารประกอบคำฟ้อง
หมายเลข ๒๓ ร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเนื้อหาด้วยการเพิ่ม

มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกิน ๒ ปี สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียนเลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาโดยไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม (นางบุษกร) และเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้มีการเปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเกษียนสั่งในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ แต่อย่างไร ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ซึ่งร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างกันในหลักการที่เป็นสาระสำคัญ คือ เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เข้ามา เป็นหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นการเกินกว่าหลักการเดิม และถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่อาจนำมาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านั้นได้ หากจะเสนอหลักการใหม่ก็ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติ

ใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมได้ จำเลยที่ ๑ ก็ไม่อาจนำร่างฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้น บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ ผลของการกระทำของจำเลยที่ ๒ ที่นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง จึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบข้อบังคับที่ประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ พ้องข้อ ๓.๒ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่าร่างรัฐธรรมนูญที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ และหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิม จำเลยที่ ๑ เพียงแต่เรียกนางบุษกร ไปหาหรือที่ห้องทำงาน และไม่ได้ทำการตรวจสอบ หากได้ตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ โดยไม่ปรากฏว่าได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ ดังกล่าว อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม ซึ่งถ้าสั่งให้แก้ไขก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้เพราะเพิ่งผ่านมา ๗ วัน นับแต่วันรับญัตติ หรือจะให้ถือว่าสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็มิได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๔ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๒๑ ซึ่งมีนางพรณีภานุรักษ์เสนอจำเลยที่ ๑ ให้พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุมกล่าวเปิดประชุมกลับ

ใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วาระที่หนึ่งซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้ง
คณะกรรมการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘
กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่
จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาจึงมีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑ ใช้ร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วย
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา และฟ้องข้อ ๓.๓ จำเลยที่ ๑
ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่
หนึ่ง ที่ประชุมได้มีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการของ
รัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปร
ญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติ
ขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับ
ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓
ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วพบว่า
องค์ประชุมไม่ครบซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่
จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน
โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภาและยังไม่ได้ลงมติ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุม
ร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติ
กำหนดเวลาแปรญัตติปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข
เพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มีคำวินิจฉัยไปแล้ว
ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข
เพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลัง

ไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง ยังไม่ทันได้พิจารณาวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ขณะเดียวกันนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่าเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการพิจารณาไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เอกสารประกอบคำฟ้องหมายเลข ๓๐ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจึงจับระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิก

รัฐสภาลงลายมือชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๒๓/๑ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒) โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่ พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะกรรมการร่วมเป็นคณะกรรมการผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะกรรมการผู้แทนฝ่ายโจทก์เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานร่วมกับคณะกรรมการผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะกรรมการร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองโน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๑๒๓/๑ (เดิม) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยที่ ๑ ให้การปฏิเสธ โดยให้การว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ดังนั้น トラบใดที่จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภายังมิได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขเพิ่มเติมได้

เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องผิดพลาดเล็กน้อยหรือแก้ไขในเรื่องสาระสำคัญของญัตติ และจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาก็ได้ให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ ในครั้งนี้ก่อนจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ผู้เสนอแฟ้มว่าการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมานี้สามารถทำได้หรือไม่ ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้วหรือไม่ นางบุษกรตอบว่าทำได้และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องแล้ว จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบเอกสารในแฟ้มที่เสนอก็มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๑ และ ๒๓ ไม่มีเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๑๕, ๑๘ และ ๒๔ ในแฟ้ม และจำเลยที่ ๑ ไม่ทราบว่านางนงศ์เยาว์ ประพิน ทำบันทึกข้อความตามเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ซึ่งในข้อนี้นางบุษกรให้การในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. รับว่านางบุษกรมิได้เสนอเอกสารประกอบคำฟ้องโจทก์หมายเลข ๒๔ ต่อจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ จึงเชื่อโดยสุจริตว่าการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ดำเนินการทางธุรการถูกต้องครบถ้วน ไม่มีเจตนาที่จะปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตแต่อย่างใด สำหรับการนับเวลาเสนอคำแปรญัตตินั้น ในคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ หลังจากที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการทั้งสามร่างและตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาสามชุด ชุดละร่างแล้ว มีผู้เสนอขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ แต่ก็มีผู้เสนอขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่าจะกำหนดเวลา ๑๕ วันหรือ ๖๐ วัน โดยขณะนั้นไม่มีปัญหาวานับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุม จำเลยที่ ๑ ต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จำต้องมีคำสั่งปิดประชุม ก่อนสั่งปิดประชุม จำเลยที่ ๑ ย้ำถึงกำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน ไปพลางก่อน เพื่อรักษาสิทธิการเสนอคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา

เพราะจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเห็นว่าเมื่อยังไม่ได้กำหนดเวลาแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่น ก็ต้องถือกำหนดเวลา ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการไปก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิก รัฐสภาที่จะเสนอคำแปรญัตติได้มีเวลาเตรียมการจัดทำคำแปรญัตติได้ทัน เมื่อต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่ง ให้นัดประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ภายใน ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ เห็นว่าเมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่นก็ ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับ ฯ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นมิได้ และแม้ว่าเหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาทำคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน แต่สมาชิกส่วนใหญ่ คือ ๒๐๒ คน ยื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทัน มีเพียง ๑ คนเท่านั้น คือ นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้าง ว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ก็ได้ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายในวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนา ที่จะทำผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และเมื่อมีผู้ร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญและร้อง ไปยังโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) แม้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ ไม่ชอบ แต่จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาทำผิดกฎหมาย และจากการไต่สวนของโจทก์ โจทก์ไต่สวนพยานบุคคล ๒ ประเภท คือ (๑) พยานฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายไพบูลย์ นิติ ตะวัน นายวิรัตน์ กัลยาศิริ นายวันชัย สอนศิริ และนายอุทัย ยอดมณี ซึ่งเป็นนักการเมืองและนัก เคลื่อนไหวทางการเมือง มีความคิดเห็นและดำเนินการทางการเมืองตรงกันข้ามกับจำเลยที่ ๑ มา โดยตลอด ทั้งเป็นผู้ร้องกล่าวหาจำเลยที่ ๑ ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และ (๒) พยานที่เป็น ข้าราชการประจำรัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำรัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงที่ไม่มีส่วนได้เสีย ได้แก่ นางนงค์เยาว์ ประพิณ นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางบุษกร อัมพรประภา นางนรรัตน์ พิมเสน นายจ่านงค์ สวมประจำ นายจเร พันธุ์เปรื่อง นางสาววันเพ็ญ อินทร์รวย นางพรรณนิภา เสริมศรี นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย นางสาวรุ่งนภา ชันธิโชติ นายธงชัย ดุลยสุข และนางสาวสุภางค์จิตต ไตรเทพพิสัย ซึ่งต่างให้ถ้อยคำตรงกันและสอดคล้องกับคำให้การของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ขออ้าง

เอาบันทึกลับปากคำพยาน ๕ คนแรกดังกล่าวที่ให้ถ้อยคำขึ้นไต่สวนของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ โจทก์ไต่สวนแล้วเลือกเชื่อพยานที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวโดยเห็นว่าจำเลยที่ ๑ ส่อว่ากระทำผิด ส่งเรื่องให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าทีวุฒิสภาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ขอลือเอาภาพเคลื่อนไหวและเสียง (VCD) บันทึกคำชี้แจงและรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ ด้วย ส่วนในทางอาญา โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญาส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันรวบรวมเอกสารเพิ่มเติม และสอบปากคำพยานเพิ่มอีก ๒ คน คือ นายพิฑูร พุ่มศิริรัฐ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยั้ง ผู้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองปากก็ให้การไปในทางเดียวกันกับพยานที่โจทก์ไต่สวนที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาดังกล่าวข้างต้น ว่าการที่ให้ผู้เสนอญัตติแก้ไขได้แม้ยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นการกระทำที่สืบทอดกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา คณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดเห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นชอบ คณะทำงานร่วมจึงมีมติว่าเป็นกรณีที่คณะกรรมการร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยทั้งสองเป็นคดีนี้ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การปฏิเสธ โดยให้การว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้อยู่แล้ว แต่เมื่อปี ๒๕๕๕ สมาชิกรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีได้เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ คือ ขอแก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติม

รัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้แล้วนั้น ขอแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญไม่มีอยู่ในหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา ๒๙๑ ปรากฏว่ารัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนั้นไปได้ก่อนที่จะให้ความเห็นชอบในวาระที่สาม มีผู้ไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญที่พิจารณาอยู่นั้นไม่ชอบ แต่ก็กล่าวไว้ด้วยว่ารัฐสภาแก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการได้ ต่อมาต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาปรึกษาหารือกันได้ข้อสรุปว่าจะขอแก้ไขเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง ร่างละเรื่องหรือร่างละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่าให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรไปจำกัดสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาอยู่ว่าจะต้องรอให้พ้นจากตำแหน่ง ๒ ปี ก่อนแล้วจึงจะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ฉบับที่สอง เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าวแล้วได้มอบหมายให้ตัวแทนของสมาชิกรัฐสภาไปทำความเข้าใจกับสมาชิกของฝ่ายตนที่ไม่ได้เข้าร่วมหารือถึงหลักการที่จะยื่นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง พร้อมทั้งขอให้สมาชิกที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญลงชื่อมาด้วยสามชุด เพื่อใช้แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง ขณะลงชื่อ ผู้ลงชื่อยังไม่เห็นร่างที่จะขอแก้ไข เพียงแต่ทราบเฉพาะหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาและตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ร่วมกันแถลงข่าวที่อาคารรัฐสภา โดยมีนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๒ และคณะ เป็นผู้ร่วมแถลงข่าวเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามประเด็น ให้สื่อมวลชนทราบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐ คน และให้สมาชิกวุฒิสภาลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี การแถลงข่าวดังกล่าวปรากฏตามสื่อมวลชน

ทุกแขนงและประชาชนก็รับทราบกันโดยทั่วไป เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น ต่อมาวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และสมาชิกรัฐสภายื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ที่บริเวณชั้น ๒ ของอาคารรัฐสภา ซึ่งเป็นพิธีกรรมเพื่อให้สื่อมวลชนได้ทำข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หลังจากจำเลยที่ ๑ รับร่างดังกล่าวก็ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบว่า ร่างที่ยื่นมีจำนวนผู้ยื่นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ มีเอกสารหลักฐานและเหตุผลหรือไม่ เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางธุรการก่อนที่จะเสนอต่อจำเลยที่ ๑ เพื่อให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ระหว่างนั้นมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและที่แถลงข่าวในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ トラบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ต่อมาวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นวันประชุมคณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วยและขอแก้ไขให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า ซึ่งเป็นวันประชุมวิปรัฐบาลเพื่อทบทวนเรื่องที่ประชุมกันในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ก็ได้แจ้งวิปรัฐบาลว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ยื่นต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีข้อบกพร่อง ขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว หลังจากนั้นจำเลยที่ ๒ ได้มอบให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี

ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานวิปรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทราบว่าได้ไปประสานกับนายเอรวัตร์ อุ๋นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง บริเวณชั้น ๓ ของอาคารรัฐสภา เพื่อให้ช่วยประสานดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ข้อนี้เห็นได้จากคำให้การของนางบุษกร อัมพรประภา ว่าขณะที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่าง มีนางบุษกร นายเอรวัตร์ นายอนาวิน ซึ่งเป็นเลขานุการของจำเลยที่ ๒ นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงค์เยาว์ ประพิณ และคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วยในขณะที่มีการเปลี่ยนร่าง นางบุษกรยังได้โทรศัพท์ประสานมายังจำเลยที่ ๒ เพื่อสอบถามเจตนาในการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้เสนอหลัก ได้อภิปรายหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติม ระหว่างอภิปรายจนกระทั่งถึงขั้นรับหลักการไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกผู้ใดคัดค้านหรือถอนชื่อจากการขอแก้ไขเพิ่มเติม จากคำให้การของจำเลยที่ ๒ ดังกล่าวเห็นได้ว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี ก็สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้นั้น เป็นประเด็นที่ตั้งใจแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ก่อนแล้วปรากฏตามที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน แต่ร่างที่เสนอไปบกพร่องขาดประเด็นนี้ จึงได้ปรับปรุงโดยจัดทำร่างใหม่ เพื่อความสวยงาม ไม่ต้องมีรอยชูดลบขีดฆ่า สะดวกต่อการอ่าน จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่าทำได้เพราะยังอยู่ในขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภา ไม่ผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งมีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายปี เจ้าหน้าที่รัฐสภาก็เห็นว่าสามารถทำได้จนกว่าประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งหากทำไม่ได้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถคืนร่างหรือปรับปรุงร่างให้ถูกต้องได้ การที่เจ้าหน้าที่รัฐสภารับร่างของจำเลยที่ ๒ เพื่อนำเสนอจำเลยที่ ๑ ทำให้เข้าใจได้ว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๒ ไม่มีเจตนากระทำผิดกฎหมาย ไม่มีเจตนาซ่อนเร้นแอบสลับร่างหรือลักลอบสลับร่าง

มิได้กระทำตามอำเภอใจ แต่กระทำตามมติที่ประชุมสมาชิกรัฐสภาที่ได้มีการปรึกษาหารือกันไว้ก่อนแล้ว ขอให้ยกฟ้อง

พิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้จากทางไต๋สวนและพยานหลักฐานของคู่ความแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๑ บททั่วไป รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ๘๐ คน ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดคราวละ ๖ ปี โดยจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑)...ถึง (๗)... ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผล

เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๑ นายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาเมื่อมีการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป และต่อมามีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแก้ไขเพิ่มเติมด้วยว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๓๗๕ คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ๑๒๕ คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐ ว่าต้องเสนอต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบด้วย ต่อมาวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการเลือกตั้งทั่วไปทั่วประเทศ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นจำนวนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จำเลยที่ ๑ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร สังกัดพรรคเพื่อไทย เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองรวมทั้งพรรคเพื่อไทยและสมาชิก รัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙๑ เป็นหลัก อันเป็น

การขอแก้ไขเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเป็น
รายมาตราโดยรัฐสภาดังกล่าวมาแล้ว เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ
เพื่อนำไปสู่การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทั้งฉบับ รัฐสภา
พิจารณาวาระที่หนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่หนึ่งและผ่านวาระที่สองแล้วจะ
พิจารณาวาระที่สาม ในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์
กัลยาศิริ และผู้อื่นอีก ไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวม ๕ คำร้อง เสียก่อน ศาลรัฐธรรมนูญได้สวน
พยานฝ่ายผู้ร้อง ๗ ปาก รวมทั้งพลเอกสมเจตน์และนายวิรัตน์ และได้สวนพยานฝ่ายผู้ถูกร้อง ๗
ปาก รวมทั้งนายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ (จำเลยที่ ๑ คดีนี้) และนายอุดมเดช รัตนเสถียร (จำเลยที่
๒ คดีนี้) แล้ววินิจฉัยโดยกล่าวไว้ด้วยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการร่างใหม่ทั้งฉบับไม่
สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชนก็ควรจะได้ให้ประชาชนผู้มีอำนาจ
สถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงมติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้
อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของ
รัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา
๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕
หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ฝ่ายจำเลยซึ่งยังประสงค์ขอแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญอยู่ได้ดำเนินการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนวคำ
วินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่
หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติม
เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการ
เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา

๖๘ และมาตรา ๒๓๗ ดังนั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก รวมทั้งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ก็นำไปลงข่าว ซึ่งตามหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความด้วยว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติม ให้อวุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง (อยู่ในเวลานี้) สามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับ เลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ๖ โดย สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งขณะนั้นจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งถ้าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สมาชิก วุฒิสภา ๗๖ คนนี้เมื่อสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระแล้วก็ไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้เพราะ จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ แต่ตามร่างที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีสิทธิลง สมัครรับเลือกตั้งได้ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ได้ยื่นญัตติสามฉบับดังกล่าว ฉบับที่ หนึ่ง จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (เจ้าหน้าที่รัฐสภาเรียกว่าผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โปธสฺจน สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อ เป็นผู้เสนอ โดยทั้งสามฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วม เสนอครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ซึ่งฉบับที่ หนึ่งมีจำนวน ๓๑๔ คน มีปัญหาเกี่ยวข้องกับคดีนี้เฉพาะฉบับที่หนึ่งฉบับเดียว กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราชพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และ บันทึกวิเคราะห้สรุปลงสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างไร เหตุผล โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และระบุในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วรรคได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ แต่อย่างไรเช่นเดียวกับหลักการ ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ปราบกฏว่านางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม มีใจความว่า ในรัฐสภาขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างไร เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม

ร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับ มีใจความดังที่กล่าวมาแล้ว เห็นควรนำเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า เรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช.... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณา กำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๑ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๑ ยังมีได้เกษียนสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบกร่องโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้วและข้อนี้ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลงดังกล่าวแล้ว

จำเลยที่ ๒ กับคณะจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ซึ่งได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มีผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อนนั่นเอง โดยมีข้อเท็จจริงขณะนั้นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๗๖ คนจะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ดังกล่าวมาแล้ว ก็จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน หรือไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี แต่อย่างไร จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้นไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเอววัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง นายเอววัตรได้ประสานไปยังนายศิโรจน์ แล้วนายอนาวินนำร่างซึ่งจัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ นายศิโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างฉบับเดิม จำเลยที่ ๑ ยังมีได้เกษียณส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้แล้วมอบให้นางนงค์เยาว์ ผู้ใต้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกษียณในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียนเลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ

แก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๔๔ ยังไม่ทันได้ส่งไปยังเลขาธิการรัฐสภา แต่ได้มอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกัน จำเลยที่ ๑ ซึ่งทราบว่ามี การนำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนร่างเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบ ถามว่าการสืบเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ถ้อยคำต่อองค์คณะในการไต่สวนของโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ถึงคำถามนี้ว่า ทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ซึ่งระบุว่า ญัตติซึ่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพลงชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๒๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่าจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งสำหรับร่างฉบับที่อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็คือร่างฉบับใหม่ดังกล่าว ส่วนร่างเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภาอ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้แต่อย่างใด ร่างฉบับใหม่นี้จึงเป็นการนำมาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณลงรับใหม่ ทางงานธุรการก็มีได้เดินแฟ้มไปยังงานกับงานแล้วลงรับไปที่กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ที่กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม ที่ห้องรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่กลุ่มงานประธานวุฒิสภา และที่สำนักประธานรัฐสภา ดังเช่นร่างเดิมแต่อย่างใด จึงมิได้ผ่านนางพรพรรณ

นายนิคมและนายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์จัดทำ และลงชื่อ มีนายศิโรจน์เกษียนตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ นั้น นางบุษกรมิได้ลงชื่อหรือเกษียนและจำเลยที่ ๑ ก็ได้เกษียนส่งแต่อย่างใด จำเลยที่ ๑ คงเกษียนส่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ดังกล่าวแล้วเท่านั้น ซึ่งการที่นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิมนี้ โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๑ ว่าร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมในสาระสำคัญ มิได้เป็นการแก้ไขในรายละเอียดหรือแก้ไขเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญที่มีได้เสนอไว้ในญัตติเดิมอันเป็นหลักการเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติและหลักการเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่อาจใช้วิธีสับเปลี่ยนได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นผลให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง เป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ และฟ้องข้อ ๓.๒ ว่าจำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม แต่ก็ได้สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่นางนงค์เยาว์บันทึกเกี่ยวกับร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ตามเอกสารหมายเลข จ.๒๔ มิได้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขญัตติเดิมตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ แต่เกษียนส่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ จึงต้องถือว่าสั่งให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่ในการประชุมจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่มาใช้ในการประชุม โจทก์อ้างว่าเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ต่อมาได้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เริ่มประชุมเวลา ๑๐.๓๕ นาฬิกา เป็นการประชุมวาระที่หนึ่งตามรายงานการประชุมได้บันทึกไว้ด้วยว่า จำนวนสมาชิกที่มาประชุมทั้งหมดที่ลงชื่อไว้เมื่อเลิกประชุม ๖๓๙ คน ระหว่างการประชุมมีการประท้วงกันมาก ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๕๗ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๕๕ นาฬิกา ของวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖

ประชุมไปจนถึงเวลา ๒๒.๐๓ นาฬิกา ก็พักประชุม เริ่มประชุมต่อเวลา ๙.๓๑ นาฬิกา ของวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนน โดยเปิดเผย ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่ง รับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน ซึ่งเสียงที่รับหลักการมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาคณะละร่าง รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน เรียบร้อย แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง ระบุว่า ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ซึ่งขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมจึงกล่าวว่กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน โดยขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่ นับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมในขณะนั้นก่อน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวว่าองค์ประชุมไม่ครบถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม โดยเลิกประชุมเวลา ๐๒.๑๕ นาฬิกาของคืนวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการหรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้ง

นี้) กับอีกประเด็นมีว่า ให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นที่ว่า นับตั้งแต่วันที่ใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่จำเลยที่ ๑ ได้วินิจฉัยเสียเองก่อนว่าต้อง นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับฯ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องนับหนึ่งวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมใน ประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตาม สำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๔ ซึ่งถ้านับตั้งแต่วันที่รัฐสภารับหลักการ ตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยก็จะครบกำหนด ๑๕ วันในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเสนอ คำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับจำเลยที่ ๑ เห็นว่าต้องนับตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ไป ๑๕ วัน ในการวินิจฉัยนับวันของจำเลยที่ ๑ นี้ โจทก์ฟ้องตามข้อ ๓.๓ ว่าจำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับ เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่น คำแปรญัตติได้ทัน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่จำนวน ๒๐๒ คน ยื่นคำแปรญัตติทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖

ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการการของรัฐสภา คณะที่พิจารณาร่างฉบับที่ หนึ่งก็พิจารณาไม่ราบรื่น มีปัญหาหักท้วงกันมาก รวมทั้งปัญหาว่าคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ๕๗ คน ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคสาม กำหนดว่าการแปรญัตติต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม ต่อมาเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ คณะกรรมการการของรัฐสภาพิจารณาเสร็จ ต่อไปก็เป็น การประชุมวาระที่สอง จำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เริ่มประชุมตั้งแต่วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖ เป็นต้นไป การพิจารณาเริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียง ตามลำดับมาตรา การออกเสียงลงคะแนนใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้

ถือเอาเสียงข้างมาก ซึ่งสมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งมีบัตรแสดงตนและลงคะแนนเพียงใบเดียว แต่มีการกล่าวหาว่ามีสมาชิกรัฐสภาบางราย เช่น นายนิรุต ทองธิราช ใช้บัตรแสดงตนและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ครวละหลายใบในการออกเสียงลงคะแนนในคราวเดียวกัน เหตุเกิดเมื่อวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ อันเป็นการแสดงตนและลงคะแนนแทนสมาชิกรัฐสภาที่ไม่ได้แสดงตนและลงคะแนนด้วยตนเอง การประชุมรัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเสร็จสิ้นวาระที่สองทั้งสามร่างเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เอกสารหมายเลข ๕๕ ถึง ๖๔ ซึ่งต้องรอไว้ ๑๕ วัน เมื่อพ้น ๑๕ วัน แล้วให้รัฐสภาพิจารณาเป็นวาระที่สาม จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีสมาชิกรัฐสภาไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและเรียกตั้งนี้ พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลป์ยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ และนายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และเรียกประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึง ๓๑๒ โดยผู้ร้องที่ ๑ และที่ ๒ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๖ ผู้ร้องที่ ๓ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๖ และผู้ร้องที่ ๔ ยื่นคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๖ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้นได้ร่วมกันยื่นคำร้องต่อโจทก์ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ขอให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำครั้งนี้ ส่วนทางรัฐสภาก็มิได้รอฟังทางศาลรัฐธรรมนูญหรือรอฟังโจทก์ คงประชุมพิจารณา วาระที่สามตามนัดในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จากนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทำหนังสือลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ส่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งผ่านรัฐสภาแล้วไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อให้

นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายต่อไป ต่อมาผู้ช่วยศาสตราจารย์วิวัฒน์ชัย กุลมาตย์ กับคณะ ยื่นคำร้องลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ส่วนศาลรัฐธรรมนูญไต่สวน พยานฝ่ายผู้ร้อง ๕ ปาก พยานศาล ๒ ปาก รวม ๗ ปาก เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แล้ว วินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖) สรุปเป็นประเด็นหลักสอง ประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการ ซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผล ๓ ประการ คือ (๑) ในการ พิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิก วุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือร่างฉบับเดิมตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่ หนึ่งขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (คือร่างตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๒๓) ซึ่งมี หลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภา ร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการใน การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการ ตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วย รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ได้สรุป ให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้นไม่ชอบเพราะ ไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไป จนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและ ไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลัก

นิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย และ (๓) วิธีการในการแสดงตนและลงมติในการพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งยอมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน แต่จากพยานหลักฐานในการไต่สวนชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกร้องที่ ๑๖๒ (นายนิรศร ทองธิดราช) ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนคราวละหลายใบ หมุนเวียนใส่เข้าไปในเครื่องอ่านบัตรและกดปุ่มแสดงตนติดต่อกันหลายครั้ง รับฟังได้ว่ามีสมาชิกวุฒิสภาหลายรายมิได้มาออกเสียงลงมติในที่ประชุมวุฒิสภาในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ (คือฉบับที่หนึ่ง) แต่ได้มอบให้สมาชิกวุฒิสภาบางรายใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๒ มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๖ วรรคสาม และขัดต่อข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ประเด็นที่สอง การแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช.... มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐

หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๖ ต่อโจทก์อีกคำร้องหนึ่ง ต่อมาวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ แจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. สำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ขอร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนอ้างเหตุว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ และเกี่ยวกับการประชุมวุฒิสภาในคราวนี้ ยังมีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ ด้วย โดยนาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้นำฝ่ายค้าน ทำหนังสือลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ระบุว่านายนิคม ประธานวุฒิสภา ทำหน้าที่รอง ประธานรัฐสภา ที่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ทำหนังสือลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง และนายอภิสิทธิ์ร่วมกับคณะ ๑๔๔ คน ทำหนังสือลงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ขอให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาและ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๘๓ คน ออกจากตำแหน่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๖ ส่งเรื่องขอถอดถอนไปยังโจทก์ ต่อมาวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๕๖ กำหนดเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ต่อมาเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือ ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ ส่งร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนสำนักงานเลขาธิการสภา ผู้แทนราษฎร ระบุข้อความด้วยว่า สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งสำนักพระราชเลขานุการ เพื่อ ขอดอนร่าง สำนักพระราชเลขานุการแจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลทราบแล้ว จึงขอส่งร่างคืน วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่ต่อมาวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ นั้นไม่ชอบ ต่อมาวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ศาล รัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้นางสาวยิ่งลักษณ์พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เกิดรัฐประหาร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกิน ๒๒๐ คน ทำหน้าที่สภา ผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่

วุฒิสภาประชุมดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอนนายนิคมออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑ ได้ไปชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ แล้วสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนนายนิคมและจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ล.๓ ถึง ล.๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๓๕ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสองตามเอกสารหมายเลข จ.๘๑ จ.๘๒ วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสอง มีมูลความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙ ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหนังสือลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีอาญานายนิคม ทองธีราช และจำเลยทั้งสอง ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐ อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือแจ้งโจทก์ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ และตั้งคณะกรรมการโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมรวมทั้งให้ไต่สวนบุคคลเพิ่มเติมอีก ๕ คน แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะกรรมการร่วม (คณะกรรมการร่วม) ฝ่ายละ ๔ คน ประชุมกันครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ครั้งที่สองเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑ จากนั้นได้รวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานสองคน คือ นายพิฑูร พุ่มศิริณ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประชุมครั้งที่สามเมื่อวันที่ ๔

ธันวาคม ๒๕๖๑ คณะทำงานฝ่ายผู้แทนโจทก์เห็นว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมได้เพียงพอสามารถดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ได้แล้ว ส่วนคณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดขอรับเอกสารหลักฐานทั้งหมดไปพิจารณาทำความเข้าใจเสนออัยการสูงสุดเพื่อพิจารณาต่อไป แล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๑ ทำความเห็นเสนออัยการสูงสุดว่าเห็นควรไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ ตามเอกสารหมาย จ.๑๑ ระหว่างนั้น คือ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญานายนิศร ทองธีราช ว่านายนิศรนำบัตรประจำตัวและลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นบัตรจริงของนายนิศรและของสมาชิกรัฐสภารายอื่นหลายใบมาใช้แสดงตนและออกเสียงลงคะแนนของตนและแทนสมาชิกรัฐสภารายอื่นในวันที่ ๑๐ และ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒ เห็นชอบว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอรับดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๒๓/๑ คณะทำงานร่วมได้ประชุมกันอีกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ มีมติว่าเป็นกรณีที่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ อัยการสูงสุดมีหนังสือแจ้งโจทก์ ขอส่งคืนรายงานไต่สวนข้อเท็จจริงเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๒ ตามเอกสารหมาย จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้โดยฟ้องเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๓

คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกว่า การที่จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ซึ่งมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมและเป็นร่างที่ไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงลายมือชื่อรับรอง มาสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมที่ได้เสนอญัตติต่อจำเลยที่ ๑ ไว้แล้ว โดยร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามฟ้องหรือไม่เห็นควรวินิจฉัยไปพร้อมกันกับประเด็นที่ว่า การที่จำเลยที่ ๑ ได้ลงนามสั่งอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนและนำเข้าที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาญัตติ

ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยไม่สั่งให้แก้ไข เป็นการกระทำที่ชอบหรือไม่ ในการไต่สวนเรื่องการ
 บังคับใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ โจทก์มีนายจำนงค์ สวมประจำ อดีต
 เลขาธิการวุฒิสภา ให้ถ้อยคำต่อโจทก์เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ตามเอกสารหมายเลข จ.๙๐ ว่า
 “ในทางปฏิบัติสมาชิกที่ร่วมลงชื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือเสนอกฎหมายต่างๆ ส่วนใหญ่ทราบเฉพาะ
 หลักการในการแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น ส่วนรายละเอียดของร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายสมาชิกที่
 ร่วมลงชื่ออาจไม่ทราบรายละเอียดแต่อย่างใด ...ร่างที่ยื่นต่อเจ้าหน้าที่ครั้งแรกก็อาจแตกต่างกับร่าง
 ที่พิจารณาในวาระที่หนึ่งได้ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาและเป็นวิธีของฝ่ายนิติบัญญัติที่สามารถกระทำ
 ได้ แนวทางการปฏิบัติงานของสำนักงาน ในกรณีที่มีการแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงร่าง
 รัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติโดยมี ๕ แนวทาง ซึ่งในกรณีการขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญของ
 จำเลยที่ ๒ เป็นกรณีที่ไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือใหม่ หรือให้สมาชิกร่วมลงรายชื่อเสนอใหม่อีก
 ครั้ง ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาเคยมีกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ได้แก้ไข
 เพิ่มเติมในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญของร่างที่เสนอไว้แล้วและยังไม่บรรจุเข้าระเบียบวาระ ซึ่งสำนัก
 การประชุมก็จะดำเนินการเปลี่ยนให้” ในการประชุมคณะกรรมการป้องกันการทุจริตและการ
 ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ในคณะกรรมการการศึกษา ตรวจสอบเรื่องการทุจริต และเสริมสร้าง
 ธรรมาภิบาล เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข จ.๔๙ คณะกรรมการเรียกนางบุษกร
 อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาว
 นงเยาว์ ประพิณ นิติกรชำนาญการพิเศษ สำนักงานการประชุม ไปชี้แจงได้ความทำนองเดียวกันว่า
 ในทางปฏิบัติก่อนที่ประธานรัฐสภาจะสั่งบรรจุร่าง ผู้เสนอหลักหรือเจ้าของร่างสามารถแก้ไขร่าง
 ดังกล่าวได้ตลอดเวลา และร่างฉบับใหม่จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะสั่งอนุญาตให้บรรจุ
 เข้าระเบียบวาระการประชุม นางบุษกรและนางนงเยาว์ ยังได้ให้ถ้อยคำในชั้นไต่สวนของโจทก์
 เอกสารหมายเลข จ.๙๖ และจ.๙๒ ยืนยันถ้อยคำเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการให้ถ้อยคำของ นายสุวิจักขณ์

นายวัชรชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเอกสารหมายเลข ๖๘ นางพรณิภา เสริมศรี ที่ปรึกษา
 กฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเอกสารหมายเลข ๖๗ นายจเร พันธุ์เปรื่อง รอง
 เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเอกสารหมายเลข ๖๘ นายธงชัย ดุลยสุข รองเลขาธิการสภา
 ผู้แทนราษฎรเอกสารหมายเลข ๖๙ และพยานที่อัยการสูงสุดเรียกให้ไต่สวนเพิ่มคือ นายพิฑูร
 พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบอำนาจจาก
 เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเอกสารหมายเลข ๖๑ โดยนายสุวิจักขณ์ นางบุษกรและนางนงค์เยาว์
 ยังได้ให้ถ้อยคำต่อศาลในทำนองเดิมว่าเมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา
 การที่ให้ผู้เสนอญัตติแก้ไขได้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา โดยทางปฏิบัติเมื่อร่าง
 ได้ถูกบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมและนำเข้าพิจารณาในที่ประชุม สมาชิกที่เป็นผู้ร่วมเสนอ
 ญัตติหากเห็นว่าไม่ถูกต้องตามหลักการที่ตนลงลายมือชื่อไว้ก็สามารถทักท้วงต่อที่ประชุมร่วมกัน
 ของรัฐสภาได้ทันที เมื่อข้อเท็จจริงจากการไต่สวนในการประชุมพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม
 รัฐธรรมนูญวาระที่หนึ่งจนถึงวาระที่สาม ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกผู้ร่วมลงลายมือชื่อเสนอญัตติทักท้วง
 ต่อที่ประชุมว่าเป็นญัตติที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เวลา ๑๐.๓๐ นาฬิกา
 การประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ที่จำเลยที่ ๒ ผู้เสนอหลักเกณฑ์
 หลักการและเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อที่ประชุม ผู้ร่วมลงลายมือชื่อเสนอญัตติได้รับฟัง
 การอภิปรายแล้วไม่ปรากฏว่ามีการคัดค้าน และท้ายสุดแล้วที่ประชุมลงมติรับหลักการทั้งสามร่าง ปรากฏ
 ตามรายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เอกสารหมายเลข ๖๓ เมื่อ
 รับฟังประกอบการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์
 บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖
 เอกสารหมายเลข ๖๖ ๖๗ ๖๘ มีใจความว่า จำเลยที่ ๒ ที่ปรึกษาคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วม
 รัฐบาล (วิปรัฐบาล) ในขณะนั้นกับพวก ให้สัมภาษณ์ถึงการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภา

ประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง (อยู่ในเวลานี้) สามารถที่จะมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี และต่อมาวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ก็ได้ยื่นญัตติขอแก้ไขรัฐธรรมนูญสามฉบับตามหลักการที่แถลงไว้แล้ว เมื่อพิจารณาร่างที่จำเลยที่ ๒ เสนอตามเอกสารหมายเลข ๑๕ และ ๑๒๓ แล้ว ต่างมีหลักการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาและการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา ที่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระไม่ได้ บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๗ โดยร่างฉบับเดิมของจำเลยที่ ๒ ตามเอกสารหมายเลข ๑๕ ได้ขอยกเลิกความในมาตรา ๑๑๗ มาตราเดียว หากไม่แก้ไขมาตรา ๑๑๖ ซึ่งเป็นมาตราที่เกี่ยวข้องยอมทำให้บทบัญญัติเรื่องการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาขัดกัน ที่จำเลยที่ ๒ อ้างว่าหลังจากยื่นร่างเอกสารหมายเลข ๑๕ มีสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและที่แถลงข่าวในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ ตราบไต่ที่ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ทั้งตามรายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ครั้งที่ ๗๖ วันอังคารที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารในสำนวนการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญหมายเลข ๑๔๙ ยังปรากฏการทักท้วงของสมาชิกผู้ร่วมลงชื่อเสนอร่าง จึงเชื่อว่า การที่จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขมาตรา ๑๑๖ ด้วย เป็นเพราะพบข้อบกพร่องจากการทักท้วงของผู้ร่วมลงชื่อเสนอร่าง และมีใช้ร่างใหม่ที่มีหลักการแตกต่างจากร่างเดิม การทำร่างใหม่ไปสลับสับเปลี่ยนกับร่างเดิมจึงยังคงอยู่ในหลักการเดียวกันตามเจตนารมณ์ของผู้ร่วมเสนอ เมื่อญัตติยังไม่ถูกบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ตามข้อกำหนดข้อที่ ๓๖ ประกอบกับคำเบิกความของนายสุวิจักขณ์ นางบุษกรและนางนงค์เยาว์ และ

พยานที่โจทก์ไต่สวนที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาว่าการที่ให้ผู้เสนอญัตติแก้ไขได้เมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นการกระทำที่สืบทอดกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา เป็นทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หากเห็นว่าร่างยังไม่ได้ถูกบรรจุเป็นญัตติผู้เสนอสามารถแก้ไขได้ เมื่อจำเลยที่ ๒ ผู้เสนอหลักเป็นผู้แก้ไขเอง ทั้งได้ดำเนินการผ่านเจ้าหน้าที่รัฐสภาตามสายงาน โดยนางนงค์เยาว์ นายศิริโรจน์และนางบุษกรตรวจสอบเบื้องต้นแล้วตามบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ จำเลยที่ ๒ ย่อมแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราที่เกี่ยวข้องกับหลักการเดิมได้ ในส่วนของจำเลยที่ ๑ เมื่อปรากฏในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และนางบุษกรให้คำแนะนำแก่จำเลยที่ ๑ ว่าสามารถกระทำได้ การที่จำเลยที่ ๑ ได้ลงนามส่งอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยน โดยจำเลยที่ ๑ ไม่สั่งการให้แก้ไข และมีคำสั่งให้บรรจุเข้าที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จึงสามารถกระทำได้ เมื่อจากการไต่สวนไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ มีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือกระทำโดยทุจริตแล้ว การกระทำของจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ จึงไม่เป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑

ปัญหาต้องวินิจฉัยต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ มีข้อวินิจฉัยในคราวการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ให้นับระยะเวลาแปรญัตติสิบห้าวัน นับแต่วันรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... ฉบับพิพาทในวาระที่หนึ่ง คือวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ อันเป็นการนับระยะเวลาย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามฟ้องหรือไม่ ทางไต่สวนได้ความว่า ในคราวประชุม

สมัยสามัญครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ระหว่างวันที่ ๑ ถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมลงมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... ฉบับพิพาทในวาระที่หนึ่ง และมีมติตั้งคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... ฉบับพิพาท จำเลยที่ ๑ แจ้งที่ประชุมว่าระยะเวลาแปรญัตติตาม แต่นายอรรถพร พลบุตร ได้เสนอขอให้กำหนดเวลาการแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญฯ ภายใน ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ สั่งให้ตรวจสอบองค์ประชุม และจำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบจึงต้องปฏิบัติตามข้อบังคับข้อที่ ๙๖ คือต้องแปรญัตติภายในสิบห้าวัน หรือภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งสมาชิกรัฐสภาที่ประสงค์ยื่นคำแปรญัตติได้เริ่มยื่นคำแปรญัตติตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จนถึงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ รวมจำนวน ๒๐๒ คน มีเพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ยื่นคำแปรญัตติเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๖ การที่จำเลยที่ ๑ จึงได้เรียกประชุมอีกครั้งในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาการแปรญัตติตามหนังสือเชิญประชุม เอกสารหมายเลข จ.๓๑ ซึ่งปรากฏตามรายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๓๓ ว่าในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมได้พิจารณากำหนดเวลาการแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญฉบับพิพาท เท่ากับมีการนำญัตติที่ตกไปแล้วและมีหลักการเดียวกันขึ้นพิจารณาอีกโดยประธานรัฐสภาอนุญาต เมื่อที่ประชุมลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จึงต้องนับแต่วันลงมติ การที่จำเลยที่ ๑ ได้กำหนดให้ยื่นคำแปรญัตติภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ อันเป็นการเริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จนทำให้เหลือระยะเวลายื่นคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน โดยจำเลยที่ ๑ อ้างว่าต้องกลับไปใช้ข้อบังคับ ข้อที่ ๙๖ เป็นการตีความที่ขัดต่อความเป็นธรรม ไม่สมเหตุสมผล แต่จากการกำหนดวันยื่นคำแปรญัตติของจำเลยที่ ๑ ดังกล่าว สมาชิกรัฐสภายื่นคำแปรญัตติภายในกำหนดจำนวน ๒๐๒ คน มีเพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่ยื่นคำแปรญัตติเกินกำหนด แต่เมื่อจำเลยที่ ๑ ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์อภิปรายประกอบคำแปรญัตติของตน และเอกสารท้ายคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของจำเลยที่ ๑ หมายเลข จ.๘๓ ว่า คำ

(อม.๔๒)

- ๓๗ -

แปรญัตติของนายนิพิฐฐ์ ตรงกับคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภารายอื่น ประกอบกับการไต่สวน ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือกระทำโดยทุจริต แล้ว การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑

จึงวินิจฉัยให้ยกฟ้อง./

นายนิพันธ์ ช่วยสกุล

(อม.๓๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม.๑/๒๕๖๓
คดีหมายเลขแดงที่ อม.๗๐/๒๕๖๕

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๓ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑
นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง มีหน้าที่เป็นประธานการประชุมร่วมกันระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ รวมทั้งมีอำนาจรับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีอำนาจในการบรรจุระเบียบวาระการประชุมให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๖ จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึง ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ จำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิด กล่าวคือ ข้อ ๓.๑ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับสมาชิกวุฒิสภารวม ๓๑๔ คน เสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

ไทยต่อจําเลยที่ ๑ โดยมีญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่เสนอต่อจําเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันกับร่างรัฐธรรมนูญจําเลยที่ ๒ เสนอต่อจําเลยที่ ๑ อีก ๒ ฉบับ รวมเป็น ๓ ฉบับ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๙๑ (๑) ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๘๖, ๙๐, ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภามีหน้าที่ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญ หากมีข้อบกพร่องให้แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และตรวจสอบญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญว่าถูกต้องและชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยญัตติที่จําเลยที่ ๒ เสนอนั้นมีสาระคือให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งเช่นเดียวกับการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมาจากการเลือกตั้งของประชาชนและใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา กำหนดคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา กำหนดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา และบทเฉพาะกาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงทำบันทึกถึงจําเลยที่ ๑ ขออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมเสนอให้มีการประชุมรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันรับญัตติ วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จําเลยที่ ๑ มีคำสั่งอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมญัตติที่จําเลยที่ ๒ เสนอ แต่ก่อนที่จําเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาตในวันเดียวกันจําเลยที่ ๒ ให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจําเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ และนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมที่เคยยื่นไว้แล้วกลับคืน ทั้งที่มีได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่หรือเสนอตามขั้นตอนของกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาฯ โดยร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่นั้นได้เพิ่มเนื้อหาในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า “บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วยังไม่เกิน ๒ ปี จะเป็นรัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีใช้สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้” อันมีผลทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ทำให้สมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งติดต่อกัน

เกิน ๑ วาระได้ และจำเลยที่ ๑ ได้เรียกประชุมรัฐสภาและบรรจுவาระการประชุมญัตติดังกล่าวในการประชุมรัฐสภาวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ โดยใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนในการพิจารณา โดยจำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมที่เสนอญัตติไว้ ซึ่งมีใช่เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อย แต่เป็นการเสนอหลักการขึ้นใหม่มีเนื้อหาแตกต่างกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมในสาระสำคัญ ซึ่งไม่อาจนำมาสืบเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมได้ ผลของการกระทำของจำเลยที่ ๒ ที่นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจुเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา และรัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง จึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับที่ประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓.๒ จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิม แต่จำเลยที่ ๑ ก็ได้ทำการตรวจสอบ ซึ่งหากตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย และจำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใดๆ ในบันทึกข้อความอันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม ซึ่งยังมีเวลาเหลือพอให้แก้ไขได้ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๐ และ ๙๑ ทั้งจะถือว่าเป็นการสั่งให้เอาร่างฉบับใหม่บรรจुเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ก็มิได้ เพราะมิได้สั่งการในบันทึกข้อความนั้น แต่จำเลยที่ ๑ กลับลงนามสั่งบรรจुระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาอย่างรีบเร่งภายในระยะเวลาเพียง ๗ วัน และใช้ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนในการประชุมรัฐสภาตั้งแต่วันที่ ๑ โดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภามีมติรับหลักการร่างดังกล่าว ตั้งคณะกรรมการธิการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๙๑ (๑) มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา และข้อ ๓.๓ ขณะที่จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมรัฐสภาดังกล่าวในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาการแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอญัตติขอกำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีมีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไว้เป็นอย่างอื่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๖ เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วพบว่าองค์ประชุมไม่ครบแต่จำเลยที่ ๑ ไม่สั่งปิดหรือเลื่อนการประชุม แต่กลับวินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือกำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๖ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาอีกครั้งวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติอีกครั้ง ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติในร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามที่นายสุรชัยเสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มีคำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดวันยื่นแปรญัตติวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาอีกเพียงแค่ว่า ๑ วัน ในการแปรญัตติเป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จในวาระที่สอง มีผู้ยื่นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญขอให้พิจารณาวินิจฉัย ซึ่งต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่า การนับระยะเวลาในการแปรญัตติต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป ไม่อาจใช้วิธีนับระยะเวลาย้อนหลังได้ การนับ

ระยะเวลาอันหลังดังกล่าวจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำโดยมีเจตนาเพื่อให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญโดยเร่งรีบ และเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหลักการปกครองตามรัฐธรรมนูญในส่วนที่มาของสมาชิกวุฒิสภา อันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานร่วมกับคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๔ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

พิเคราะห์พยานหลักฐานตามทางไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประกอบรายงานการไต่สวนของโจทก์แล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พุทธศักราช... ในคราวเดียวกัน ๓ ฉบับ ฉบับที่ ๑ จำเลย
ที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) ฉบับที่สอง นายประสิทธิ์ โภธสุธน สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็น
ผู้เสนอ ฉบับที่สาม นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ กรณีที่เป็นปัญหาในคดีนี้คือ
การเสนอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่หนึ่ง ซึ่งเดิมจำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภา
เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ... พร้อมบันทึก
หลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า
หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการ
เลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐
และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ตาม
เอกสารหมาย จ. ๑๕ โดยจำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสาร
บรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม
และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณก็ลงรับวัน
เดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงาน
พระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงาน
ประชุม มีใจความว่า สมาชิกที่ลงชื่อเสนอมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด
เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการ
ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสาร
หมาย จ.๑๘ จากนั้นนายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับ
นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม

๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา เห็นควรนำเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณา
อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสาร
บรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รอง
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า เรียน
ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณา
กำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา
ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช
ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖
แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุขราคม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลง
ชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสาร
บรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาเมื่อวันที่
๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า ขณะที่กำลังเข้าห้องประชุมบรรจุระเบียบวาระการประชุม
รัฐสภา จำเลยที่ ๒ อ้างว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบทพร่องโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่
จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้อง
ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติแล้ว และข้อนี้ได้แถลงข่าวต่อ
สื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์นำข่าวไปลงดังกล่าวแล้ว ตามเอกสารหมายเลข ล. ๖
จำเลยที่ ๒ กับคณะจึงขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่หนึ่ง โดยจัดทำร่างฉบับที่หนึ่งเป็นร่างฉบับใหม่ ซึ่งได้
เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง มี
ผลว่าสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี
เสียก่อน ทำให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน ๗๖ คน ที่จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระใน

วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ มีมติสมัชชารับเลือกตั้งโดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี หรือเว้นวรรค ๒ ปี โดยจำเลย
ที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วม
รัฐบาล (วิปรัฐบาล) อยู่ในขณะนั้น ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินได้ไป
ประสานงานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (ผู้บังคับบัญชา
กลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รอง
ประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่ ๑ นายเอรวัตรได้ประสานไปยังนายศิโรจน์ แล้วนายอนาวินนำร่าง
ซึ่งจัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ นายศิโรจน์ทราบและเชื่อว่าขณะนั้นร่างฉบับเดิม จำเลยที่ ๑ ยัง
มิได้เกษียณส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้แล้วมอบให้นางนงค์เยาว์
ผู้ได้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗
มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่
๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่าง
ฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖
วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบ
เรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เขียนในบันทึก
ข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอ
ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและ
ในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้
เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบ
วาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ แต่ยังไม่ทันได้ส่งไปยัง
เลขาธิการรัฐสภา จำเลยที่ ๑ ทราบว่ามีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนร่างเดิม จึงเรียกนางบุษกร
ไปพบและสอบถามว่าการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรให้ความเห็นว่าสามารถ

ทำได้ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๓๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งต่อจากที่นายประสพลง ชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ มีความหมายว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจรู่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา สำหรับร่างฉบับที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาคือร่างฉบับใหม่ ส่วนร่างเดิมเจ้าหน้าที่รัฐสภา อ้างว่าฝ่ายจำเลยที่ ๒ รับคืนไปโดยมิได้ทำสำเนาไว้ ในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ในวาระที่หนึ่ง และมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่และตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างเสร็จสิ้น นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาการแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนอญัตติขอกำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีมีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไว้เป็นอย่างอื่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๖ เมื่อ จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วพบว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๖ ตามบันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ. ๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาอีกครั้งวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติอีกครั้ง ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติในร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามที่ นายสุรชัยเสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ ครบกำหนดวันยื่นแปรญัตติวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาอีกเพียงแค่ ๑ วัน ในการแปรญัตตินายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา จึงยื่นคำแปรญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไม่ทัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ หลังจากนั้นก่อนถึงกำหนดการประชุมเพื่อ

พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ มีสมาชิกรัฐสภาไปยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาและต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ โดยสรุปที่เกี่ยวกับประเด็นในคดีนี้คือ กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุผล ๓ ประการ คือ (๑) ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ (คือร่างฉบับเดิมตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๑๕) มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ (คือร่างตามสำเนาเอกสารหมายเลข จ.๒๓) ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาพร้อมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการ ตามคำร้องนี้ เป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง (๒) การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้นไม่ชอบ เพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ. ๓๐ หลังจากนั้นนายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงาน

เครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง นอกจากนี้ยังมีการร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาประชุมดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอนนายนิคมออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และเพื่อถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลังจากนั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนนายนิคมและจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ล.๔ และ ล.๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ. ๓๕ วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญา สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะกรรมการร่วมโดยเห็นควรไต่สวนพยานบุคคลและหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หลังจากนั้นอัยการสูงสุดเห็นว่าพยานหลักฐานไม่สมบูรณ์เพียงพอที่จะดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสอง คณะทำงานร่วมได้ประชุมกันอีกเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ มีมติว่าเป็นกรณีที่คณะกรรมการร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีนี้เอง

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ หรือไม่ เห็นว่า ในส่วนจำเลยที่ ๒ ข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนได้ความว่า ขณะที่จำเลยที่ ๑ ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ซึ่งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑

มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) และต่อมาได้นำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนร่างเดิม โดยร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิมคือเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งมีผลให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี เสียก่อน อันมิใช่เป็นกรณีแก้ไขรายละเอียดหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อย หากไม่ปรากฏว่า สมาชิกที่เคยเข้าชื่อเสนอญัตติตามร่างฉบับเดิมได้รู้เห็นยินยอมให้มีการยื่นร่างฉบับใหม่ กรณีก็จะต้องทำญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา เพราะสมาชิกที่เคยเข้าชื่อเสนอญัตติตามร่างฉบับเดิมมิได้ผูกพันให้ต้องเห็นพ้องด้วยกับการเสนอร่างฉบับใหม่ จึงอาจเหลือจำนวนผู้เสนอไม่ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ แต่หากเป็นกรณีที่มีการแก้ไขร่างฉบับเดิมให้มีข้อความครบถ้วนถูกต้องตามเจตนาของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิมย่อมมิได้เป็นการหลีกเลี่ยงเสนอญัตติใหม่ เนื่องจากมีผู้เข้าชื่อเสนอไม่ครบจำนวนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยเฉพาะตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ก็ได้กำหนดห้ามมิให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติก่อนที่ญัตตินั้นจะถูกบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว ซึ่งในข้อนี้ได้ความจากพยานโจทก์ปากนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ และนางนงศ์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ เบิกความยืนยันสอดคล้องกันว่า ในกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญว่า การขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ที่กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ซึ่งมีความหมายว่าหากญัตติใดยังไม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติจะถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็สามารถทำได้และเมื่อผู้ร่วม

ลงชื่อในร่างแรกแล้วก็ไม่จำเป็นต้องลงชื่อในญัตติที่มีการแก้ไขอีก การกระทำดังกล่าวเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทางธุรการที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาโดยตลอด สำหรับกรณีตามฟ้องปรากฏว่าญัตติตามร่างฉบับเดิมยังมิได้มีการส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา นางนงศ์เยาว์และนายศิโรจน์ได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่ต่างก็ได้บันทึกความเห็นที่สามารถแก้ไขได้และเห็นควรนำเสนอเพื่ออนุญาตให้บรรจุวาระการประชุมต่อไป ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๔ ไม่ปรากฏว่าพยานโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐสภามีความสัมพันธ์ในลักษณะใกล้ชิดกับจำเลยที่ ๒ เป็นพิเศษเกินกว่าบุคคลที่รู้จักในการทำงานทั่วไป ถึงขนาดที่จะช่วยปกปิดการกระทำใดที่ผิดปกติหรือขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ทั้งไม่ปรากฏว่าพยานโจทก์ได้รับประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบเป็นการตอบแทนจากการกระทำดังกล่าวแต่อย่างใด แสดงว่าเจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่างมีความเห็นตรงกันทั้งหมดและได้ยืนยันมาโดยตลอดว่าสามารถแก้ไขญัตติโดยวิธีการเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ได้ ประกอบกับร่างฉบับใหม่ที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขนั้นทางไตสวนก็ได้ความจากจำเลยที่ ๒ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา และนายชวลิต วิชยสุทธิ์ คณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ในขณะนั้น ว่า เหตุที่ต้องจัดทำร่างฉบับใหม่เนื่องจากมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างบกพร่องโดยขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติและได้มีการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามเอกสารหมายเลข ล. ๖ - ล. ๘ โดยเฉพาะจำเลยที่ ๒ ได้แจ้งแก่คณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว และขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วย ซึ่งจำเลยที่ ๒ ได้ประสานดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการขอปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมร่าง อันเป็นการกระทำโดยเปิดเผย โดยสมาชิกรัฐสภาต่างก็ได้รับร่างฉบับใหม่และใช้ร่างดังกล่าวในการประชุมวาระที่หนึ่ง ก็ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาขอถอนชื่อหรือ

ทักท้วงว่าร่างฉบับนี้ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ตามที่ได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่เข้าชื่อเสนอญัตติ ย่อมเชื่อได้ว่า การขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญของจำเลยที่ ๒ ที่นำร่างฉบับใหม่ไปสับเปลี่ยนกับร่างเดิมนั้น เป็นการกระทำเพียงเพื่อต้องการแก้ไขร่างฉบับเดิมให้มีเนื้อหาถูกต้องตรงตามความประสงค์ของสมาชิกที่ลงชื่อเสนอมาเท่านั้น หาใช่จำเลยที่ ๒ มีเจตนาที่จะแก้ไขเองตามความประสงค์ส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ โดยพลการ ทั้งจำเลยที่ ๒ ได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภาโดยมิได้ใช้อิทธิพลหรืออำนาจครอบงำสั่งการใดๆ ในทางบังคับเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาให้ต้องจำยอมในการดำเนินการเรื่องนี้ ซึ่งขณะเปลี่ยนร่างก็มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายศิโรจน์ และนางนงเยาว์ อยู่ด้วย แต่ก็ไม่มีเจ้าหน้าที่คนใดทักท้วงให้จำเลยที่ ๒ ต้องดำเนินการเสนอญัตติขึ้นใหม่ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐสภาได้ยินยอมให้จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมพร้อมทั้งคืนร่างเดิมให้แก่จำเลยที่ ๒ ไปได้เช่นนี้ เป็นการแสดงออกต่อจำเลยที่ ๒ ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาเชื่อว่าเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้จึงได้ตัดสินใจไปเองในเวลานั้นย่อมมีเหตุให้จำเลยที่ ๒ เข้าใจว่าเป็นกรณีที่สามารถทำได้ตามปกติ พยานหลักฐานตามทางไต่สวนจึงฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๒ มีเจตนาพิเศษโดยตรงเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกที่ลงชื่อเสนอญัตติตามร่างฉบับเดิมหรือเสียหายแก่สมาชิกที่ร่วมพิจารณาญัตติตามร่างฉบับใหม่หรือโดยทุจริต การกระทำของจำเลยที่ ๒ จึงขาดองค์ประกอบของความผิดในข้อที่ว่าต้องมีเจตนาพิเศษ ดังนั้น การกระทำของจำเลยที่ ๒ จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑

สำหรับจำเลยที่ ๑ เห็นสมควรวินิจฉัยร่วมกับปัญหาว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ เห็นว่า หากกรณีเป็นความประสงค์ของจำเลยที่ ๑ เองที่จะร่วมกับจำเลยที่ ๒ ในการสับเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ เมื่อนางนงเยาว์และนายศิโรจน์จัดทำบันทึกระบุว่าจะสามารถทำได้เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาตามเอกสารหมาย จ.๒๔ จำเลยที่ ๑ ก็น่าจะส่งอนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุระเบียบวาระการประชุมไปในทันที แต่ข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนได้ความว่าเมื่อจำเลยที่ ๑

ทราบว่ามีร่างฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ กลับเรียกนางบุษกรไปหาที่ห้องทำงาน และนางบุษกรเป็นผู้แจ้งแก่จำเลยที่ ๑ ว่าสามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๓๖ ดังนี้ เมื่อตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภามีได้กำหนดห้ามแก้ไขญัตติก่อนบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมไว้โดยชัดแจ้งและเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาเองซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติงานโดยตรงยังเข้าใจและถือปฏิบัติว่าเป็นกรณีที่สามารถทำได้เช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุผลให้จำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตว่าสามารถดำเนินการต่อไปได้ พฤติการณ์มีเหตุผลให้รับฟังว่าจำเลยที่ ๑ ได้ใช้ดุลพินิจกระทำไปตามข้อมูลและข้อเท็จจริงเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้น และการที่ต่อมาจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่ที่ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม นั้น ก็เป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่จำเลยที่ ๑ เข้าใจว่าผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธานรัฐสภายังไม่ได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา การกระทำของจำเลยที่ ๑ เป็นเพียงการสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมเพื่อให้ที่ประชุมพิจารณา ซึ่งหากสมาชิกที่เข้าชื่อเสนอร่างฉบับแรกไม่เห็นด้วยกับร่างฉบับใหม่ก็ย่อมขอถอนชื่อ หรือไม่เห็นชอบกับร่างฉบับใหม่ได้ ที่จำเลยที่ ๑ ลงลายมือชื่อในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๑ อันเป็นบันทึกข้อความเสนอให้นำร่างฉบับเดิมบรรจุวาระการประชุม โดยจำเลยที่ ๑ มิได้เขียนสั่งในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๔ ที่เสนอร่างฉบับใหม่บรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภานั้น ก็ได้ความว่านางบุษกรมิได้เสนอบันทึกข้อความฉบับดังกล่าวต่อจำเลยที่ ๑ ทั้งร่างฉบับเดิมเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาก็ได้คืนให้จำเลยที่ ๒ ไปแล้ว การที่จำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ. ๒๑ จึงเป็นการสั่งไปโดยถือว่าได้มีการแก้ไขญัตติเดิมให้เป็นไปตามร่างฉบับใหม่เพียงฉบับเดียวแล้วนั่นเอง หากใช้ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาจะให้ใช้ร่างฉบับเดิมบรรจุระเบียบวาระการประชุมดังที่โจทก์ฟ้องเพราะขณะนั้นจำเลยที่ ๑ ก็เข้าใจว่าสามารถเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ได้ ย่อมไม่มีเหตุที่จำเลยที่ ๑ จะสั่งอนุญาตให้นำร่างฉบับเดิมมาบรรจุวาระการประชุมอีกแต่อย่างใด การที่

จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่เสนอให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาจึงเป็นผลมาจากที่จำเลยที่ ๑ สั่งโดย
เข้าใจมาตั้งแต่ต้นว่าสามารถกระทำได้และไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขใดๆ อีก ดังนี้
พยานหลักฐานจึงยังรับฟังไม่ได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาทุจริต หรือมีเจตนาพิเศษ
เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกที่ลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขรัฐธรรมนูญตามร่างฉบับเดิมและเสียหาย
แก่สมาชิกที่ร่วมพิจารณาญัตติดังกล่าวหรือผู้หนึ่งผู้ใด การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิด
ตามฟ้องข้อ ๓.๑ และข้อ ๓.๒

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓
หรือไม่ ในปัญหานี้ข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนได้ความว่า ที่ประชุมรัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ในวาระที่หนึ่ง และมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่และตั้งคณะกรรมการ
ของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างเสร็จสิ้น นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาการแปร
ญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอญัตติขอ กำหนดเวลาแปร
ญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีมีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไว้
เป็นอย่างอื่น จึงต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๖ แต่
ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะขอมติที่ประชุมว่าจะกำหนดเวลาแปรญัตติ ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑
ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบทำให้ยังมีได้มีการลงมติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า
องค์ประชุมไม่ครบถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ และสั่งให้มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภาอีกครั้งเมื่อ
วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติอีกครั้ง ซึ่งที่ประชุมเห็นชอบกำหนดเวลา
แปรญัตติในร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลา
แปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดวันยื่นแปรญัตติวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ โดยเหลือเวลา
อีกเพียงแค่ว่า ๑ วัน ในการแปรญัตติ เห็นว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง ระบุ

ว่า ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมชั้นกรรมาธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธาน คณะกรรมาธิการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ข้อบังคับดังกล่าวระบุให้มีการกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ เนื่องจากการแปรญัตติเป็นสิทธิของสมาชิกที่จะเสนอความคิดเห็น จึงต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ ข้อที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน หลังจากที่ได้ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบนั้น เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำที่จำเลยที่ ๑ กล่าวว่าองค์ประชุมไม่ครบ ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับนั้น พฤติการณ์บ่งชี้ว่าจำเลยที่ ๑ น่าจะเข้าใจว่า เมื่อกรณีไม่สามารถลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติเป็นอย่างอื่นตามข้อยกเว้นตอนท้ายของข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๖ ได้ เนื่องจากองค์ประชุมไม่ครบ ในระหว่างนี้จึงต้องถือว่าต้องใช้กำหนดเวลา ๑๕ วัน ดังที่กำหนดไว้ตามข้อบังคับไปพลางก่อนจนกว่าที่ประชุมจะได้ลงมติเนื่องจากกำหนดเวลา ๑๕ วัน เป็นไปตามข้อบังคับโดยไม่ต้องรอให้มีมติของรัฐสภาก็ได้ ซึ่งแตกต่างจากกรณีกำหนดเวลาอย่างอื่นจะต้องมีมติของรัฐสภาเสียก่อน ประกอบกับหากถือปฏิบัติว่าต้องยื่นคำแปรญัตติภายในกำหนดเวลา ๑๕ วัน ไปก่อนตามที่จำเลยที่ ๑ กำหนดย่อมเป็นทางที่จะทำให้สมาชิกยื่นคำเสนอคำแปรญัตติได้ทันกำหนด อันเป็นการรักษาสิทธิของสมาชิกไว้ก่อน ส่วนการนับระยะเวลาจะให้นับแต่เมื่อใดนั้น ข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๙๖ ได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งว่าให้นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ ซึ่งโดยปกติตามธรรมดาวันที่รัฐสภารับหลักการย่อมจะมีการกำหนดเวลาแปรญัตติด้วย แต่คดีนี้มีผู้เสนอกำหนดระยะเวลาแปรญัตติเป็นอย่างอื่น อันจะต้องให้ที่ประชุมลงมติซึ่งปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบทำให้ที่ประชุมได้ลงมติในวันอื่นซึ่งไม่ใช่วันเดียวกันกับวันที่รับหลักการกรณีจึงเกิดปัญหาว่าการนับระยะเวลาการเสนอคำแปรญัตติจะเริ่มแต่วันใด จึงเป็นเรื่องที่ต้องตีความ

ข้อบังคับนี้ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ข้อ ๑๑๗ กำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะวินิจฉัย แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยเสียเองว่าให้เริ่มนับถัดจากวันที่ที่ประชุมมีมติรับหลักการ เป็นผลให้เหลือระยะเวลาการยื่นคำเสนอแปรญัตติไม่ครบ ๑๕ วัน ตามมติให้ประชุมแต่จะเหลือระยะเวลาอีกเพียงแค่ว่า ๑ วัน เท่ากับเป็นการนับเวลาในลักษณะย้อนหลังซึ่งเป็นเรื่องขัดต่อความเป็นจริงและเหตุผลเพราะสมาชิกไม่อาจเสนอคำแปรญัตติย้อนหลังได้ การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญก็มีคำวินิจฉัยในเรื่องนี้ว่า การนับระยะเวลาในการแปรญัตติไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ และเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ทุกรายก็ตามการวินิจฉัยการกระทำความผิดในคดีอาญา นอกจากจะต้องดูการกระทำที่จำเลยที่ ๑ ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงเจตนาและเจตนาพิเศษของจำเลยที่ ๑ ด้วยว่ามีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการหรือผู้หนึ่งผู้ใดหรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดีแล้วการที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยให้มีการนับระยะเวลานับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ โดยจำเลยที่ ๑ มิได้รอให้ที่ประชุมวินิจฉัยตามข้อบังคับ ข้อ ๑๑๗ ก็น่าจะเป็นเพราะขณะนั้นองค์ประชุมไม่ครบ จึงไม่อาจวินิจฉัยในเวลานั้นได้ ทั้งความเห็นของจำเลยที่ ๑ ก็ตรงกับถ้อยคำตามข้อบังคับ ข้อ ๙๖ จึงเป็นการตีความในลักษณะยึดถือตามตัวบทตัวอักษรโดยเคร่งครัดมากเกินไปจนผิดต่อความเป็นจริง แต่เมื่อมีผู้ทักท้วง จำเลยที่ ๑ ก็ไม่ได้ยึดถือความเห็นของตนเป็นเด็ดขาดโดยได้นัดประชุมอีกครั้งเพื่อลงมติ นอกจากนี้ในการประชุมวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบก่อนที่จะมีการลงมติว่า การนับระยะเวลาแปรญัตติจะเริ่มนับถัดจากวันที่ที่ประชุมมีมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เอกสารหมายเลข ๕๔ ซึ่งหากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าการเริ่มนับระยะเวลาดังกล่าวจะทำให้ตนเองไม่สามารถยื่นคำเสนอแปรญัตติได้ทันภายใน ๑๕ วัน ก็สามารถลงมติให้กำหนดระยะเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน ได้ แต่ก็ปรากฏว่ามีสมาชิกลงมติเห็นด้วย (ให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน) ๓๕๖ คน ไม่

(อม.๕๐)

- ๑๙ -

เห็นด้วย (ให้นับระยะเวลา ๖๐ วัน) ๑๙ คน และไม่ออกเสียง ๕ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่จำนวน ๒๐๒ คน สามารถยื่นคำแปรญัตติได้ทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ คงมีเพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ก็ให้นายนิพิฏฐ์ได้อภิปรายในวาระที่สอง แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ ๑ มิได้มีเจตนาหาทางตีความข้อบังคับการประชุมรัฐสภาฯ ไปในทางที่จะนำข้อบังคับฯ ดังกล่าวมาใช้อ้างเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือในทางที่จะทำให้ผู้อื่นเสียหาย ข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนจึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาพิเศษในการกระทำการให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกที่ร่วมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ เช่นกัน

จึงวินิจฉัยยกฟ้อง./

นางนุจรินทร์ จันทพรายศรี